

Zakon o parničnom postupku

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 22/2004
i 76/2006

DIO PRVI

OPŠTE ODREDBE

GLAVA PRVA

OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom određuju se pravila postupka na osnovu kojih sud raspravlja i odlučuje u sporovima iz ličnih i porodičnih odnosa, iz radnih odnosa, kao i iz imovinskih i drugih građanskopravnih odnosa fizičkih i pravnih lica, osim ako su neki od navedenih sporova posebnim zakonom stavljeni u nadležnost drugog državnog organa.

Član 2

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku. Sud ne može odbiti da odlučuje o zahtjevu za koji je nadležan.

Član 3

Stranka za tužbu i svaku drugu parničnu radnju treba da ima pravni interes.

Član 4

Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka. Stranke se mogu odreći svog zahtjeva, priznati zahtjev protivnika i poravnati se. Sud neće da uvaži raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima i moralom.

Član 5

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu na osnovu usmenog, neposrednog i javnog raspravljanja. Izuzetno od odredbe stava 1 ovoga člana, sud o tužbenom zahtjevu odlučuje na osnovu pisano izvedenih pravnih radnji i posredno izvedenih dokaza, ako zakon tako određuje. Sud će isključiti javnost na glavnoj raspravi samo u slučajevima određenim zakonom.

Član 6

Sud će svakoj stranci da pruži mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke.

Samo kad je to ovim zakonom određeno, sud je ovlašćen da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila pružena mogućnost da se izjasni.

Član 7

Parnični postupak vodi se na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Stranke i drugi učesnici u postupku koji ne razumiju ili ne govore jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu imaju pravo da se služe svojim jezikom ili jezikom koji razumiju.

Član 8

Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da predlože dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud je ovlašćen da utvrdi i činjenice koje stranke nijesu iznijele i izvede dokaze koje stranke nijesu predložile, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizlazi da stranke idu za tim da raspolazu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Svoju odluku sud ne može zasnovati na činjenicama i dokazima o kojima strankama nije pružena mogućnost da se izjasne.

Član 9

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud po svom uvjerenju, na osnovu savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, kao i na osnovu rezultata cjelokupnog postupka.

Član 10

Stranke, umještači, kao i njihovi zastupnici dužni su da pred sudom govore istinu i da savjesno koriste prava koja su im priznata ovim zakonom.

Član 11

Sud je dužan da nastoji da se postupak sprovede bez odugovlačenja, u razumnom roku, sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Ako stranke, umještači, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici, sa namjerom da naškode drugome ili s ciljem koji je u suprotnosti sa dobrim običajima, savjesnošću i poštenjem, zloupotrebjavaju prava koja su im priznata ovim zakonom, sud može izreći novčanu kaznu ili druge mjere koje su određene ovim zakonom.

Član 12

Stranku koja nema kvalifikovanog punomoćnika (advokat ili lice sa položenim pravosudnim ispitom) i koja se iz neznanja ne koristi pravima koja joj pripadaju po ovom zakonu, sud će da upozori koje parnične radnje može preduzeti.

Član 13

- brisan -

Član 14

Kad odluka suda zavisi od prethodnog rješenja pitanja da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drukčije određeno.

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno dejstvo samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

Član 15

U parničnom postupku sud je u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca vezan za pravosnažnu presudu suda kojom se optuženi oglašava krivim.

Član 16

U prvostepenom postupku i postupku po predlogu za ponavljanje postupka sudi sudija pojedinac.

U drugostepenom postupku sudi vijeće od trojice sudija.

U postupku po reviziji i zahtjevu za zaštitu zakonitosti sudi vijeće od pet sudija.

Kad odlučuje o sukobu nadležnosti i o određivanju mjesne nadležnosti odlučuje vijeće od trojice sudija.

Član 17

Ako za pojedine radnje nije zakonom određen oblik u kome se mogu preduzeti, stranke preduzimaju parnične radnje pisano van ročišta ili usmeno na ročištu.

GLAVA DRUGA

NADLEŽNOST SUDA ZAJEDNIČKE ODREDBE

Član 18

Sud po prijemu tužbe ocjenjuje da li je nadležan.

Ocjenjivanje nadležnosti vrši se na osnovu navoda u tužbi i na osnovu činjenica koje su sudu poznate.

Ako se u toku postupka promijene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud iste vrste.

Član 19

Sud u toku cijelog postupka, po službenoj dužnosti, pazi da li rješavanje spora spada u sudsku nadležnost.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud nego neki drugi organ, ogласиće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciće tužbu.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan domaći sud, ogласиće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim u slučajevima u kojima nadležnost domaćeg suda zavisi od pristanka tuženog, a tuženi je dao svoj pristanak.

Član 20

Sud u toku prvostepenog postupka, po službenoj dužnosti, pazi na svoju stvarnu nadležnost.

Član 21

Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile arbitražu, sud kojem je podnesena tužba u istom sporu između istih stranaka na prigovor tuženoga ogласиće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim ako nađe da ugovor o arbitraži nije punovažan (član 474), da je prestao da važi ili da se ne može ispuniti.

Prigovor iz stava 1 ovog člana tuženi može da podnese najkasnije u odgovoru na tužbu.

Član 22

Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će rješenjem da obustavi parnični postupak, ako utvrdi da bi postupak trebalo sprovesti po pravilima vanparničnog postupka. Postupak će se po pravosnažnosti rješenja nastaviti po pravilima vanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

Radnje koje je sproveo parnični sud (uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i dr.), kao i odluke koje je donio taj sud, nijesu bez važnosti samo zbog toga što su preduzete u parničnom postupku i ne moraju se ponovo provoditi.

Član 23

Sud se može, povodom prigovora tuženoga, ogласити mjesno nenadležnim, ako je prigovor podnesen najkasnije u odgovoru na tužbu.

Sud se može ogласити, po službenoj dužnosti, mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, ali najkasnije do podnošenja odgovora na tužbu.

Sud će po prigovoru iz stava 1 ovog člana da odluči najkasnije na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije održano.

Član 24

Po pravosnažnosti rješenja kojim se sud ogласio nenadležnim (čl. 20 i 23) sud će, bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana, ustupiti predmet nadležnom sudu.

Sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom postupiće kao da je kod njega bio pokrenut postupak.

Parnične radnje nenadležnog suda (uviđaj, vještačenje, saslušanje svjedoka i dr.) nijesu bez važnosti zato što ih je preduzeo nenadležni sud i ne moraju se ponovo provoditi.

Član 25

Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili neki drugi sud, dostaviće, u roku od tri dana, predmet sudu koji treba da riješi sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen zbog očigledne omaške, a trebalo je da bude ustupljen nekom drugom sudu, u kom slučaju će ustupiti predmet drugom sudu i o tome obavijestiti sud koji mu je predmet ustupio.

Kad je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se on ogласio mjesno nenadležnim odluku donio drugostepeni sud, za tu odluku vezan je u pogledu nadležnosti i sud kome je predmet ustupljen, ako je drugostepeni sud koji je odluku donio nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Odluka drugostepenog suda o stvarnoj nenadležnosti prvostepenog suda vezuje svaki sud kome kasnije isti predmet bude ustupljen, ako je drugostepeni sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Član 26

Dok se ne riješi sukob nadležnosti, sud kome je predmet ustupljen dužan je da preuzima one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

Protiv rješenja kojim se odlučuje o sukobu nadležnosti nije dozvoljena žalba.

Član 27

Svaki sud vrši radnje u postupku na svom području, ali ako postoji opasnost zbog odlaganja sud će preuzeti izvršenje pojedinih radnji i na području drugog suda. O tome će se obavijestiti sud na čijem području radnju treba preuzeti.

Član 28

U pogledu nadležnosti sudova Republike Crne Gore za suđenje strancima koji uživaju imunitet i za suđenje stranim državama i međunarodnim organizacijama važe pravila međunarodnog prava.

NADLEŽNOST SUDOVA U SPOROVIMA S MEĐUNARODNIM ELEMENTOM

Član 29

Sud Republike Crne Gore (u daljem tekstu: domaći sud) je nadležan za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena zakonom ili međunarodnim ugovorom. Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti domaćeg suda za određenu vrstu sporova, domaći sud je nadležan za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizlazi iz odredaba zakona o mjesnoj nadležnosti domaćeg suda.

STVARNA NADLEŽNOST

Član 30

U parničnom postupku sudovi sude u granicama svoje stvarne nadležnosti određene zakonom.

UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA

Član 31

Tužilac je dužan da u imovinsko pravnim sporovima u tužbi naznači vrijednost predmeta spora.

Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

Kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir ako ne čine glavni zahtjev.

Član 32

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbiru, ali najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vrijeme od pet godina.

Član 33

Ako jedna tužba protiv istog tuženog obuhvata više zahtjeva koji se zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, vrijednost se određuje po zbiru vrijednosti svih zahtjeva.

Ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili su istaknuti protiv više tuženih, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

Član 34

Kad se spor vodi o postojanju zakupnog odnosa ili odnosa korišćenja stana, odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj zakupnini, osim ako je zakupni odnos zaključen na kraće vrijeme.

Član 35

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje obezbjeđenja za izvjesno potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba obezbijediti. Ako predmet zaloge ima manju vrijednost od potraživanja koje treba obezbijediti, kao vrijednost predmeta spora uzeće se vrijednost predmeta zaloge.

Član 36

Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, ali tužilac u tužbi navede da pristaje da umjesto ispunjenja tog zahtjeva primi određeni novčani iznos, kao vrijednost predmeta spora uzeće se taj iznos.

U drugim slučajevima kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužilac naznačio u tužbi.

Član 37

Ako tužilac nije u tužbi naznačio vrijednost predmeta spora ili ako je očigledno suviše visoko ili suviše nisko naznačio vrijednost predmeta spora, sud će, po službenoj dužnosti ili po prigovoru tuženog, najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano onda na glavnoj raspravi, prije početka raspravljanja o glavnoj stvari, brzo i na pogodan način utvrditi, odnosno provjeriti tačnost označene vrijednosti. Sud o tome odlučuje rješenjem, protiv kojeg žalba nije dozvoljena.

MJESNA NADLEŽNOST

1. Opšta mjesna nadležnost

Član 38

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, za suđenje je nadležan sud koji je opšte mjesno nadležan za tuženog.

U slučajevima predviđenim u ovom zakonu za suđenje je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan i drugi određeni sud.

Član 39

Za suđenje je opšte mjesno nadležan sud na čijem području tuženi ima prebivalište.

Ako tuženi nema prebivalište, opšte mjesno nadležan je sud na čijem području tuženi ima boravište.

Ako tuženi pored prebivališta ima i boravište u nekom drugom mjestu, a prema okolnostima može se pretpostaviti da će u tom mjestu duže vrijeme da boravi, opšte mjesno nadležan je i sud boravišta tuženog.

Član 40

Za suđenje u sporovima protiv Republike Crne Gore, jedinica lokalne samouprave, kao i drugih oblika teritorijalne organizacije opšte mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište njene skupštine.

Za suđenje u sporovima protiv pravnih lica opšte mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište. U slučaju sumnje, kao sjedište smatraće se mjesto u kome se nalaze njihovi organi upravljanja.

Član 41

Za suđenje u sporovima protiv državljanina Crne Gore koji stalno živi u inostranstvu, gdje je upućen na službu ili na rad od strane državnog organa ili pravnog lica, opšte mjesno nadležan je sud njegovog posljednjeg prebivališta u Republici Crnoj Gori.

2. Posebne mjesne nadležnosti

2.1. Isključiva mjesna nadležnost

Nadležnost u sporovima o nepokretnostima

Član 42

Za suđenje u sporovima o pravu svojine i drugim stvarnim pravima na nepokretnosti, u sporovima zbog smetanja posjeda na nepokretnosti, kao i u sporovima iz zakupnih odnosa na nepokretnosti isključivo je nadležan sud na čijem području se nepokretnost nalazi.

Ako se nepokretnost nalazi na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Nadležnost za sporove iz odnosa sa vojnim jedinicama

Član 43

U sporovima protiv Republike Crne Gore iz odnosa sa vojnim jedinicama, odnosno ustanovama isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište komande vojne jedinice, odnosno ustanove.

Nadležnost za sporove u izvršnom i stečajnom postupku

Član 44

Za suđenje u sporovima koji nastaju u toku i povodom sudskog ili administrativnog izvršnog postupka, odnosno u toku i povodom stečajnog postupka isključivo je mjesno nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi izvršni, odnosno stečajni postupak, odnosno sud na čijem se području sprovodi administrativno izvršenje.

Član 45

U sporovima u kojima je nad tužiocem i tuženim pokrenut stečajni postupak mjesno je nadležan sud pred kojim je protiv jedne od stranaka prije pokrenut stečajni postupak.

Izuzetno od odredbe stava 1 ovog člana, o izlučnim i razlučnim pravima, o postojanju ili nepostojanju potraživanja prema stečajnom dužniku, te o pobijanju pravnih radnji stečajnog dužnika mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište stečajnog dužnika.

2.2. Nadležnost po izboru tužioca

Nadležnost u bračnim sporovima

Član 46

Za suđenje u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništaja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva

Član 47

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva dijete može podići tužbu bilo pred sudom opšte mjesne nadležnosti, bilo pred sudom na čijem području ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u sporovima za zakonsko izdržavanje

Član 48

Za suđenje u sporovima za zakonsko izdržavanje, ako je tužilac lice koje traži izdržavanje, nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u sporovima za naknadu štete

Član 49

Za suđenje u sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja izvršena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

Ako je šteta nastala usljed smrti ili teške tjelesne povrede, nadležan je, pored suda iz stava 1 ovog člana, i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Odredbe st. 1 i 2 ovog člana primjenjivaće se i u sporovima protiv organizacije za osiguranje radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti organizacije za osiguranje, a odredba stava 1 ovog člana i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava na osnovu garancije proizvođača

Član 50

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na osnovu pisane garancije protiv proizvođača koji je dao garanciju nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti za tuženog, i sud opšte mjesne nadležnosti za prodavca koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pisanu garanciju proizvođača.

Nadležnost u sporovima iz radnih odnosa

Član 51

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužilac zaposleni, za suđenje je nadležan, pored suda koji je opšte mjesno nadležan za tuženog, i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, odnosno sud na čijem bi se području rad morao obavljati, kao i sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi dio pravnog lica

Član 52

Za suđenje u sporovima protiv pravnog lica čiji se dio nalazi van njegovog sjedišta, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa tog dijela pravnog lica, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem se području nalazi taj dio pravnog lica.

Nadležnost po mjestu plaćanja

Član 53

Za suđenje u sporovima imaoca mjenice ili čeka protiv potpisnika nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Nadležnost u sporovima iz nasljednopravnih odnosa

Član 54

Dok ostavinski postupak nije pravosnažno završen, za suđenje u sporovima iz nasljednopravnih odnosa, kao i u sporovima o potraživanjima povjerioca prema ostaviocu, pored suda opšte mjesne nadležnosti, mjesno je nadležan i sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi ostavinski postupak.

Nadležnost u sporovima zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima

Član 55

Za sporove zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost u sporovima iz ugovornih odnosa

Član 56

U sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja ugovora, radi izvršenja ili raskidanja ugovora, kao i u sporovima radi naknade štete usljed neizvršenja ugovora, pored suda opšte mjesne nadležnosti, mjesno nadležan je i sud mjesta gdje je po sporazumu stranaka tuženi dužan da izvrši ugovor.

2.3. Pomoćna mjesna nadležnost

Nadležnost za suparničare

Član 57

Ako je jednom tužbom tuženo više lica (član 197 stav 1 tačka 1), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženih, a ako među njima ima glavnih i sporednih obveznika, sud koji je mjesno nadležan za koga od glavnih obveznika.

Nadležnost u bračnim sporovima

Član 58

Ako je u bračnim sporovima domaći sud nadležan zato što su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište u Republici Crnoj Gori, odnosno zato što tužilac ima prebivalište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište, odnosno sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Nadležnost u imovinsko pravnim odnosima bračnih drugova

Član 59

Ako je u sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova domaći sud nadležan zato što se imovina bračnih drugova nalazi u Republici Crnoj Gori ili zato što tužilac u vrijeme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište ili boravište u vrijeme podnošenja tužbe.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva

Član 60

Ako je u sporovima radi utvrđivanja očinstva ili materinstva domaći sud nadležan za to što tužilac ima prebivalište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Nadležnost u sporovima za zakonsko izdržavanje

Član 61

Ako je u sporovima za zakonsko izdržavanje s međunarodnim elementom domaći sud nadležan zato što tužilac ima prebivalište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Ako nadležnost domaćeg suda u sporovima o zakonskom izdržavanju postoji zato što tuženi ima imovinu u Republici Crnoj Gori iz koje se može naplatiti izdržavanje, mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi ta imovina.

Nadležnost za lica za koja nema suda opšte mjesne nadležnosti u Republici Crnoj Gori

Član 62

Tužba o imovinsko pravnim zahtjevima protiv lica za koje nema suda opšte mjesne nadležnosti u Republici Crnoj Gori može se podnijeti svakom domaćem sudu na čijem se području nalazi kakva imovina tog lica ili predmet koji se tužbom traži.

Ako nadležnost domaćeg suda postoji zato što je obaveza nastala za vrijeme boravka tuženog u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem je području obaveza nastala.

U sporovima protiv lica za koje u Republici Crnoj Gori nema suda opšte mjesne nadležnosti, za obaveze koje treba ispuniti u Republici Crnoj Gori, tužba se može podnijeti sudu na čijem području tu obavezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupništvo stranog lica u Republici Crnoj Gori

Član 63

U sporovima protiv fizičkog ili pravnog lica koje ima sjedište u inostranstvu, u pogledu obaveza koje su zasnovane u Republici Crnoj Gori ili se moraju ispuniti u Republici Crnoj Gori, tužba se može podnijeti domaćem sudu na čijem se području nalazi njegovo stalno zastupništvo za Republiku Crnu Goru ili sjedište organa kome je povjereno da vrši njegove poslove.

3. Uzajamna nadležnost za tužbe protiv stranih državljana

Član 64

Ako u stranoj državi naš državljanin može biti tužen pred sudom koji po odredbama ovog zakona ne bi bio mjesno nadležan, za suđenje u toj građanskopravnoj stvari ista nadležnost će važiti i za suđenje državljaninu te strane države pred domaćim sudom.

4. Određivanje mjesne nadležnosti od strane višeg suda

Član 65

Ako nadležni sud usljed izuzeća sudije ili iz drugih razloga ne može da postupa, izvijestiće o tome neposredno viši sud, koji će odrediti da u tom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud sa njegovog područja.

Član 66

Vrhovni sud može, na predlog stranke ili nadležnog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud, ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi.

Član 67

Ako je za suđenje nadležan domaći sud, ali se po odredbama ovog zakona ne može utvrditi koji je sud mjesno nadležan, Vrhovni sud će, na predlog stranke, odrediti koji će stvarno nadležan sud biti mjesno nadležan.

5. Sporazum o mjesnoj nadležnosti

Član 68

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost nekog suda, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi sud koji nije mjesno nadležan, pod uslovom da je taj sud stvarno nadležan.

Ako je zakonom određeno da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva ili više domaćih sudova, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi jedan od tih sudova ili neki drugi stvarno nadležan sud.

Ovaj sporazum važi samo ako je pisano sastavljen i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji svi proističu iz određenog pravnog odnosa.

Ispravu o sporazumu tužilac mora priložiti uz tužbu.

GLAVA TREĆA

IZUZEĆE

Član 69

Sudija ne može da sudi, ako:

1) je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu saovlašćenika, saobveznika ili regresnog obveznika ili ako se u istom predmetu treba da sasluša ili ako je saslušan kao svjedok;

2) mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena ili mu je bračni, odnosno vanbračni drug ili srodnik po tazbini do drugog stepena, bez obzira da li je brak prestao ili nije;

3) je staralac, usvojlac ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika;

4) je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa ili je učestvovao u postupku posredovanja;

5) je postupao u predmetu u kome je zaključeno sudsko poravnanje, a tužbom se traži poništaj tog poravnanja;

6) je akcionar ili član privrednog društva koje je stranka u postupku;

7) postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.

Član 70

Sudija, čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće iz člana 69 tač. 1 do 6 ovog zakona, dužan je da prekine svaki rad na tom predmetu i da o tome obavijesti predsjednika suda.

Ako sudija smatra da postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost (član 69 tačka 7), obavijestiće o tome predsjednika suda koji će da odluči o izuzeću. Do donošenja rješenja predsjednika suda, sudija može preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Član 71

Izuzeće mogu da traže i stranke.

Stranka može da podnese zahtjev za izuzeće sudije čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije do završetka raspravljanja pred prvostepenim sudom, a ako nije bilo raspravljanja do donošenja odluke.

Zahtjev za izuzeće sudije višeg suda stranka može staviti u pravnom lijeku ili odgovoru na pravni lijek, a ako se pred višim sudom održava rasprava, onda do završetka rasprave.

Član 72

Stranke mogu tražiti izuzeće samo sudije koji sudi u određenom sporu, odnosno predsjednika suda koji o zahtjevu treba da odluči.

Nije dopušten zahtjev za izuzeće:

1) kojim se uopšteno traži izuzeće svih sudija nekog suda ili svih sudija koji bi mogli suditi u nekom predmetu;

2) o kojem je već odlučeno;

3) u kojem nije obrazložen razlog zbog kojeg se traži izuzeće.

Zahtjev iz stava 2 ovog člana odbaciće sudija pred kojim se vodi postupak.

Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 73

O zahtjevu stranke za izuzeće sudije odlučuje predsjednik suda, osim u slučajevima iz člana 72 stav 2 ovog zakona.

Ako stranka traži izuzeće predsjednika suda, odluku o izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda.

O zahtjevu stranaka za izuzeće predsjednika Vrhovnog suda odlučuje Opšta sjednica tog suda.

Prije donošenja rješenja o izuzeću uzeće se izjava od sudije čije se izuzeće traži, a po potrebi izvršiće se i drugi izviđaji.

Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za izuzeće nije dozvoljena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Član 74

Kad sudija sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće dužan je da odmah obustavi svaki rad na odnosnom predmetu, a ako je u pitanju izuzeće iz člana 69 tačka 7 ovog zakona može, do donošenja rješenja o zahtjevu, preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Izuzetno od odredbe stava 1 ovog člana sudija može odlučiti da nastavi sa postupkom, ako ocijeni da je zahtjev za izuzeće očigledno neosnovan i da je podniet radi sprječavanja ili ometanja suda u preduzimanju određenih radnji, odnosno radi odugovlačenja postupka.

Ako zahtjev za izuzeće bude usvojen, radnje koje su preduzete i odluke koje su donesene u smislu stava 2 ovog člana ukinuće sudija koji će preuzeti vođenje postupka.

Član 75

Odredbe o izuzeću sudija primjenjuju se shodno i na zapisničare.

O izuzeću zapisničara odlučuje sudija.

GLAVA ČETVRTA

STRANKE I NJIHOVI ZASTUPNICI

Član 76

Stranka u postupku može da bude svako fizičko i pravno lice.

Posebним propisima određuje se ko, osim fizičkih i pravnih lica, može biti stranka u postupku.

Parnični sud može, izuzetno, s pravnim dejstvom u određenoj parnici, da prizna svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost u smislu odredaba st. 1 i 2 ovog člana, ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, a naročito ako raspolažu imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje.

Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici nije dozvoljena posebna žalba.

Član 77

Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama da vrši radnje u postupku (parnična sposobnost).

Punoljetno lice kome je djelimično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobno u granicama svoje poslovne sposobnosti.

Maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Član 78

Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njen zakonski zastupnik.

Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog državnog organa.

Zastupnik pravnog lica određuje se zakonom ili opštim aktom pravnog lica.

Član 79

U toku cijelog postupka sud će, po službenoj dužnosti, da pazi da li lice koje se pojavljuje kao stranka može biti stranka u postupku i da li je parnično sposobno, da li parnično nesposobnu stranku zastupa njen zakonski zastupnik i da li zakonski zastupnik ima posebno ovlaštenje kad je ono potrebno.

Član 80

Zakonski zastupnik može, u ime stranke, preduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje, odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje poravnjenja ili za preduzimanje drugih radnji u postupku, posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebno ovlaštenje, on može te radnje preduzimati samo ako ima takvo ovlaštenje.

Lice koje se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužno je da, na zahtjev suda, dokaže da je zakonski zastupnik. Kad je za preduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlaštenje, zakonski zastupnik je dužan da dokaže da ima takvo ovlaštenje.

Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik lica pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju obavijestice o tome organ starateljstva. Ako bi usljed propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za lice pod starateljstvom sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 81

Kada sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvaće tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će preduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti sa licem koje može biti stranka u postupku.

Kada sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebno ovlaštenje kad je ono potrebno, zatražiće da nadležni organ starateljstva postavi staraoca parnično nesposobnom licu, odnosno pozvaće zakonskog zastupnika da pribavi posebno ovlaštenje ili će da preduzme druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.

Sud može odrediti stranci rok za otklanjanje nedostataka iz st. 1 i 2 ovog člana. Dok se ne otklone ovi nedostaci, u postupku se mogu preduzimati samo one radnje zbog čijeg odlaganja bi mogle da nastanu štetne posljedice za stranku.

Ako se navedeni nedostaci ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud će rješenjem ukinuti radnje sprovedene u postupku, ukoliko su zahvaćene ovim nedostacima i odbaciće tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju dalje vođenje parnice.

Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za uklanjanje nedostataka nije dozvoljena žalba.

Član 82

Ako se u toku postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, zbog čega bi mogle da nastanu štetne posljedice za jednu ili obje stranke, sud će tuženom postaviti privremenog zastupnika.

Pod uslovom iz stava 1 ovog člana sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika, naročito u slučajevima, ako:

- 1) tuženi nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika;
- 2) postoje suprotni interesi tuženog i njegovog zakonskog zastupnika;
- 3) obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika.

Sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika i u slučajevima, ako:

- 1) je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika;
- 2) se tuženi ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika, nalaze u inostranstvu, a dostavljanje se nije moglo izvršiti.

Protiv rješenja iz st. 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena žalba.

O postavljanju privremenog zastupnika sud će da obavijesti organ starateljstva, kao i stranke kad je to moguće.

Član 83

Sud će, shodnom primjenom člana 82 ovog zakona, postaviti privremenog zastupnika pravnom licu i privrednom društvu koje nema svojstvo pravnog lica.

Član 84

Sud postavlja privremenog zastupnika iz reda advokata ili drugih stručno osposobljenih lica.

U slučajevima iz člana 82 st. 2 i 3 ovog zakona tužilac je dužan da položi iznos troškova privremenog zastupnika.

Ako tužilac ne položi iznos troškova za postavljanje privremenog zastupnika, u roku koji mu sud odredi, tužba će se smatrati povučenom.

Član 85

Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik vrši sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

Član 86

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženome iz razloga navedenih u članu 82 stav 3 tač. 1 i 2 ovog zakona, sud će, u roku od osam dana, objaviti oglas u "Službenom listu Republike Crne Gore" i na oglasnoj tabli suda, a po potrebi i na drugi pogodan način.

Oglas treba da sadrži: označenje suda koji je postavio privremenog zastupnika; zakonski osnov; ime tuženog kome se postavlja zastupnik; predmet spora; ime zastupnika i njegovo zanimanje i boravište, kao i upozorenje da će zastupnik zastupati tuženog u postupku sve dok se

tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

Član 87

Lice koje nije parnično sposobno prema zakonu države čiji je državljanin, a parnično je sposobno prema zakonu Republike Crne Gore, može samo preduzimati radnje u postupku. NJegov zakonski zastupnik može preduzimati radnje u postupku samo dok to lice ne izjavi da samo preduzima vođenje parnice.

GLAVA PETA PUNOMOĆNICI

Član 88

Stranke mogu da preduzimaju radnje u postupku lično ili preko punomoćnika, ali sud može pozvati stranku koja ima punomoćnika da se pred sudom lično izjasni o činjenicama koje treba utvrditi u parnici.

Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog punomoćnika.

Član 89

Punomoćnik može biti lice koje je potpuno poslovno sposobno, osim lica koja se bave nadripisarstvom.

Ako se kao punomoćnik pojavi lice za koje postoji sumnja da se bavi nadripisarstvom, sud će takvom licu uskratiti dalje zastupanje i o tome će odmah obavijestiti stranku.

Žalba protiv rješenja o uskraćivanju zastupanja ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 90

Radnje u postupku koje punomoćnik preduzima u granicama punomoćja imaju isto pravno dejstvo kao da ih je preduzela sama stranka.

Član 91

Stranka može da izmijeni ili da opozove izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava data.

Ako je punomoćnik priznao neku činjenicu na ročištu na kome stranka nije prisustvovala ili je neku činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, sud će cijeniti obje izjave u smislu člana 218 stav 3 ovog zakona.

Član 92

Obim punomoćja određuje stranka.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da preduzima samo određene radnje ili da preduzima sve radnje u postupku.

Član 93

Ako je stranka izdala advokatu punomoćje za vođenje parnice, a nije bliže odredila ovlašćenja u punomoćju, advokat je na osnovu ovakvog punomoćja ovlašćen da:

1) vrši sve radnje u postupku, a naročito da podnese tužbu, da je povuče, da podnese odgovor na tužbu, da prizna tužbeni zahtjev ili da se odrekne tužbenog zahtjeva, da zaključi poravnanje, da podnese pravni lijek i da se odrekne ili odustane od njega, kao i da zahtijeva izdavanje privremenih mjera obezbjeđenja;

2) stavlja zahtjev za izvršenje ili obezbjeđenje i da preduzima potrebne radnje u postupku povodom takvog zahtjeva;

3) od protivne stranke primi dosuđene troškove;

4) prenese punomoćje na drugog advokata ili da ovlasti drugog advokata na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku.

Za podnošenje predloga za ponavljanje postupka advokatu je potrebno posebno punomoćje, ako je od pravosnažnosti odluke proteklo više od šest mjeseci.

Advokata može zamijeniti advokatski pripravnik koji je kod njega zaposlen i to samo pred sudom prvog stepena.

Član 94

Ako stranka u punomoćju nije bliže odredila ovlašćenja, punomoćnik koji nije advokat može, na osnovu ovakvog punomoćja, da vrši sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno izričito

ovlašćenje za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje poravnanja, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoćja na drugo lice, kao i za podnošenje vanrednih pravnih lijekova.

Punomoćnik stranke koja je pravno lice, i kada nije advokat, može bez izričitog ovlašćenja da vrši radnje iz stava 1 ovog člana.

Član 95

Stranka izdaje punomoćje u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik kod suda.

Stranka koja nije pismena ili nije u stanju da se potpiše staviće na pisano punomoćje, umjesto potpisa, otisak prsta. Ako se u ovom slučaju punomoćje izdaje licu koje nije advokat, potrebno je prisustvo dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoćju.

Ako posumnja u istinitost pisanog punomoćja, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjereno punomoćje. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 96

Punomoćnik je dužan da, pri prvoj radnji u postupku, podnese punomoćje.

Sud može dozvoliti da radnje u postupku za stranku privremeno izvrši lice koje nije podnijelo punomoćje, ali će istovremeno da naredi tom licu da naknadno, u određenom roku, podnese punomoćje ili odobrenje stranke za izvršene parnične radnje.

Do isteka roka za podnošenje punomoćja sud će odložiti donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, sud će ukinuti parnične radnje koje je to lice preduzelo i nastaviće postupak, ne uzimajući u obzir radnje koje je izvršilo lice bez punomoćja.

Sud je dužan da, u toku cijelog postupka, pazi da li je lice koje se pojavljuje kao punomoćnik ovlašćeno za zastupanje. Ako sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlašćeno za zastupanje, ukinuće parnične radnje koje je to lice preduzelo, ako te radnje stranka nije naknadno odobrila.

Član 97

Stranka može u svako vrijeme da opozove punomoćje, a punomoćnik ga može u svako vrijeme otkazati.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja mora se saopštiti sudu pred kojim se vodi postupak, pisano ili usmeno na zapisnik.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja važi za protivnu stranku od časa kada joj je saopšteno.

Poslije otkaza punomoćja, punomoćnik je dužan da još 15 dana vrši radnje za lice koje mu je izdalo punomoćje, ako je potrebno da od njega otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Član 98

Smrću fizičkog lica, odnosno prestankom pravnog lica prestaje i punomoćje koje je ono izdalo.

U slučaju stečaja, odnosno likvidacije punomoćje koje je izdao stečajni dužnik prestaje danom imenovanja stečajnog upravnika, odnosno likvidatora.

GLAVA ŠESTA

JEZIK U POSTUPKU

Član 99

Stranke i drugi učesnici u postupku imaju pravo da, u postupku pred sudom, upotrebljavaju svoj jezik ili jezik koji razumiju.

Ako se postupak ne vodi na jeziku stranke, odnosno drugih učesnika u postupku obezbijediće im se, na njihov zahtjev, usmeno prevođenje na njihov jezik ili jezik koji razumiju svih podnesaka i pisanih dokaza, kao i onoga što se na ročištu iznosi.

Stranke i drugi učesnici u postupku poučiće se o pravu da usmeni postupak pred sudom prate na svom jeziku posredstvom tumača. U zapisniku će se zabilježiti da im je data pouka, kao i izjave stranaka, odnosno učesnika. Prevođenje obavlja tumač.

Član 100

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim učesnicima u postupku na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Ako je u sudu u službenoj upotrebi i neki od jezika nacionalnih manjina, sud će na tom jeziku da dostavi sudska pismena onim strankama i učesnicima u postupku koji su pripadnici te nacionalne manjine i u postupku se služe tim jezikom.

Član 101

Stranke i drugi učesnici u postupku upućuju sudu tužbe, žalbe i druge podneske na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Stranke i drugi učesnici u postupku mogu upućivati sudu svoje podneske i na jeziku nacionalnih manjina koji nije u službenoj upotrebi u sudu, ako je to u skladu sa zakonom.

Član 102

Troškovi prevođenja na jezik nacionalnih manjina, koji nastaju primjenom odredaba Ustava i ovog zakona o pravu pripadnika nacionalnih manjina na upotrebu svog jezika padaju na teret sredstava suda.

GLAVA SEDMA

PODNESCI

Član 103

Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi i druge izjave, predlozi i saopštenja koji se daju van rasprave podnose se pisano (podnesci). Smatra se da pisanu formu ispunjavaju i podnesci upućeni telegramom, telefaksom i elektronskom poštom. Podnesci se smatraju potpisanim ako je u njima označen podnosilac.

Podnesci moraju biti razumljivi i da sadrže sve što je potrebno da bi se po njima moglo postupiti. Oni naročito treba da sadrže: oznaku suda, ime i prezime (naziv pravnog lica), prebivalište ili boravište (sjedište pravnog lica) stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržinu izjave i potpis podnosioca.

Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtjev, kao i dokaze kad je to potrebno.

Izuzetno od odredbe stava 1 ovog člana podnesci koji se dostavljaju elektronskom poštom moraju biti ovjereni naprednim elektronskim potpisom.

Član 104

Podnesci sa priložima koje treba dostaviti protivnoj stranci predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 105

Isprave koje se prilažu uz podnesak podnose se u izvorniku, ovjerenom prepisu ili kao fotokopija koja mora biti ovjerena.

Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dozvoliće da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u sudu, vratiće se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnosioca da spisima priloži prepis ili fotokopiju isprave.

Ako je isprava priložena u prepisu ili fotokopiji, sud će na zahtjev protivne stranke pozvati podnosioca da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dozvoliće da je pregleda. Kad je to potrebno, sud će odrediti rok u kome se isprava mora predati, odnosno pregledati.

Protiv ovih rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 106

Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi sud po njemu mogao da postupa, sud će vratiti podnesak radi ispravke ili dopune. Sud će uputiti stranku šta treba ispraviti ili dopuniti i odrediće rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti duži od osam dana.

Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen, odnosno dopunjen i predat sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku smatraće se da je podnesen sudu onog dana kad je prvi put bio podnesen.

Smatraće se da je podnesak povučen, ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke, odnosno dopune odbaciće se.

Ako podnesci ili prilozi nijesu podnijeti u dovoljnom broju primjeraka, sud će pozvati podnosioca da ih u određenom roku podnese. Ako podnosilac ne postupi po ovom nalogu, sud će podnesak odbaciti.

GLAVA OSMA ROKOVI I ROČIŠTA

ROKOVI

Član 107

Ako rokovi nijesu određeni zakonom, određuje ih sud, s obzirom na okolnosti slučaja. Rok koji sud odredi može se produžiti na predlog zainteresovanog lica, ako za to postoje opravdani razlozi.

Predlog se mora podnijeti prije protoka roka čije se produženje traži.

Protiv rješenja o produženju roka nije dozvoljena žalba.

Član 108

Rokovi se računaju na dane, mjesece i godine.

Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je izvršeno dostavljanje ili saopštenje, odnosno dan u koji pada događaj od kada treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi naredni dan.

Rokovi određeni na mjesece, odnosno na godine završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

Ako posljednji dan roka pada na dan državnog praznika ili u nedjelju ili u neki drugi dan kad sud ne radi, rok ističe protekom prvog narednog radnog dana.

Član 109

Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podnesen u roku, ako je prije nego što rok istekne predat nadležnom sudu.

Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafskim putem, dan predaje pošti smatra se kao dan predaje sudu kome je upućen, a ako je podnesak upućen telefaksom dan predaje se smatra dan prijema telefaksa u sudu.

Ako je podnesak upućen telegrafskim putem, smatraće se da je podnesen u roku, ako naknadno podnesak iste sadržine bude predat sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti.

Ako je podnesak upućen elektronskom poštom, kao vrijeme predaje sudu smatra se vrijeme koje je naznačeno na verifikaciji naprednog elektronskog potpisa.

Za lica koja se nalaze u vojsci na obaveznoj vojnoj službi, dan predaje podneska vojnoj jedinici, odnosno vojnoj ustanovi smatra se kao dan predaje sudu.

Odredba stava 5 ovog člana odnosi se i na ostala lica u vojsci koja se nalaze u službi u vojnim jedinicama, odnosno vojnim ustanovama u mjestima u kojima ne postoji redovna pošta.

Za lica lišena slobode dan predaje podneska upravi zatvora, kazneno-popravne ustanove ili vaspitno-popravnog doma smatra se kao dan predaje sudu.

Ako je podnesak koji je vezan za rok predat ili upućen nenadležnom sudu prije isteka roka, a stigne nadležnom sudu poslije isteka roka, smatraće se da je na vrijeme podnjet, ako se njegovo podnošenje nenadležnom sudu može pripisati neznanju ili očiglednoj omašci podnosioca.

Odredbe st. 1 do 7 ovog člana primjenjuju se i na rok u kome se po posebnim propisima mora podići tužba, kao i na rok zastarjelosti potraživanja ili nekog drugog prava.

ROČIŠTA

Član 110

Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano ili kada to zahtijevaju potrebe postupka.

Protiv rješenja o određivanju ročišta nije dozvoljena žalba.

Sud će na ročište pozvati stranke i ostala lica čije prisustvo smatra potrebnim. Uz poziv će se stranci dostaviti podnesak koji je dao povod za određivanje ročišta, a u pozivu će se naznačiti mjesto, prostorija i vrijeme održavanja ročišta. Ako se uz poziv ne dostavlja podnesak, u pozivu će se navesti stranke, predmet spora, kao i radnja koja će se na ročištu izvršiti.

Sud će u pozivu naročito upozoriti na zakonske posljedice izostanka sa ročišta.

Stranka koja je pristupila sudu poslije početka ročišta ne može zahtijevati da se ponove radnje preduzete u njenoj odsutnosti.

Član 111

Ročište se, po pravilu, održava u sudskoj zgradi.

Sud može odlučiti da se ročište održi van sudske zgrade kad nađe da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka.

POVRAĆAJ U PREDAŠNJE STANJE

Član 112

Ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci, na njen predlog, da dozvoli da naknadno izvrši tu radnju (povraćaj u pređašnje stanje), ako ocijeni da postoje opravdani razlozi koji se nijesu mogli predvidjeti ili izbjeći.

Kad se dozvoli povraćaj u pređašnje stanje parnica se vraća u ono stanje u kome se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Član 113

Predlog za povraćaj u pređašnje stanje podnosi se sudu kod koga je trebalo izvršiti propuštenu radnju.

Predlog se mora podnijeti u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje, od dana kad je za to saznala.

Poslije proteka 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti povraćaj u pređašnje stanje.

Ako se povraćaj u pređašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagač je dužan da, istovremeno sa podnošenjem predloga, izvrši i propuštenu radnju.

Član 114

Neće se dozvoliti povraćaj u pređašnje stanje, ako je propušten rok za stavljanje predloga da se dozvoli povraćaj u pređašnje stanje ili ako je propušteno ročište određeno povodom predloga za povraćaj u pređašnje stanje.

Član 115

Predlog za povraćaj u pređašnje stanje, po pravilu, ne utiče na tok parnice, ali sud može odlučiti da se postupak prekine do pravosnažnosti rješenja o predlogu.

Ako je podniet predlog za povraćaj u pređašnje stanje, a pred višim sudom je u toku postupak povodom žalbe, prvostepeni sud će o podnijetom predlogu obavijestiti viši sud.

Član 116

Neblagovremene i nedozvoljene predloge za povraćaj u pređašnje stanje sud će odbaciti rješenjem.

Po predlogu za povraćaj u pređašnje stanje sud će zakazati ročište kada stranka to izričito traži, osim ako su činjenice na kojima se predlog zasniva opštepoznate ili ako se povraćaj predlaže iz očigledno neopravdanog razloga ili ako za donošenje odluke o predlogu ima dovoljno dokaza u spisima.

GLAVA DEVETA

ZAPISNICI

Član 117

Zapisnik se sastavlja o radnjama preduzetim na ročištu.

Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili saopštenjima koje stranke ili drugi učesnici daju van ročišta. O manje važnijim izjavama ili saopštenjima neće se sastaviti zapisnik, nego će se staviti službena bilješka na spisu.

Zapisnik piše zapisničar.

Član 118

U zapisnik se unosi: naziv i sastav suda; mjesto gdje se vrši radnja; dan i čas kad se vrši radnja; naznačenje predmeta spora i imena prisutnih stranaka ili trećih lica i njihovih zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika.

Zapisnik treba da sadrži bitne podatke o sadržini preduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi naročito će se unijeti: da li je rasprava bila javna ili je javnost bila isključena; sadržina izjava stranaka, njihovi predlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje

sadržine iskaza svjedoka i vještaka; odluke suda donijete na ročištu, kao i izvornik odluke nakon zaključenja glavne rasprave.

Član 119

Zapisnik se mora voditi uredno i u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Precrtana mjesta moraju ostati čitka.

Član 120

Zapisnik se sastavlja na način što sudija diktira zapisničaru šta će da unese u zapisnik. Po ovlaštenju sudije, učesnici u postupku mogu sadržinu svoje izjave diktirati u zapisnik.

Stranke imaju pravo da pročitaju zapisnik ili da zahtijevaju da im se pročita, kao i da stave svoje prigovore na sadržinu zapisnika.

To pravo imaju i druga lica čija je izjava unijeta u zapisnik, ali samo u pogledu onog dijela zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

Ispravke ili dodaci u pogledu sadržine zapisnika koje treba izvršiti povodom prigovora stranaka ili drugih lica ili po službenoj dužnosti unijet će se na kraju zapisnika. Na zahtjev ovih lica unijet će se i prigovori koji nijesu usvojeni.

Član 121

Sudija može da odredi da se zapisnik vodi pomoću odgovarajućih tehničkih sredstava ili da se stenografiše.

U pogledu prigovora u vezi sa sadržinom zapisnika iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe člana 120 st. 2, 3 i 4 ovog zakona.

Ako zapisnik nije bio vođen u pisanoj formi, prepis zapisnika mora biti izrađen u roku od tri dana.

U sljedeća tri dana stranke imaju pravo na uvid u prepis zapisnika i na prigovor protiv moguće nepravilnosti prepisa.

O prigovoru iz stava 4 ovog člana odlučuje sudija, van ročišta.

Tonski zapis zapisnika može se izbrisati po isteku roka za prigovor, a ako je stranka prigovorila tačnosti prepisa, poslije pravosnažnosti odluke o glavnoj stvari.

Član 122

Zapisnik potpisuju sudija, zapisničar, stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici i tumač.

Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku kad se njihovo saslušanje vrši pred zamoljenim sudijom.

Nepismeno lice ili lice koje se ne može potpisati staviće na zapisnik otisak prsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njegovo ime i prezime.

Ako se koja stranka, njen zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili neće da potpiše zapisnik, to će se zabilježiti u zapisniku i navešće se razlog nepotpisivanja.

Član 123

U postupku po pravnim lijekovima, o vijećanju i glasanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod višeg suda u postupku po pravnom lijeku odluka donijeta jednoglasno, neće se sastaviti zapisnik, već će se na izvorniku odluke staviti bilješka o vijećanju i glasanju.

Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donijeta.

Izdvojena mišljenja priključuju se zapisniku o vijećanju i glasanju, ako nijesu unijeta u zapisnik.

Zapisnik, odnosno bilješku o glasanju potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar.

Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvoriće se u poseban omot. Ovaj zapisnik može razgledati samo viši sud kad rješava o pravnom lijeku i, u tom slučaju, zapisnik će se ponovo zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

GLAVA DESETA

DONOŠENJE ODLUKA

Član 124

Sud donosi odluke na ročištu ili van ročišta.

Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

U postupku izdavanja platnog naloga rješenje kojim se usvaja tužbeni zahtjev donosi se u obliku platnog naloga.

Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

Član 125

Odluke vijeća donose se poslije vijećanja i glasanja.

U prostoriji u kojoj se vrši vijećanje i glasanje mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar.

Član 126

Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem i glasa posljednji. On se stara da se sva pitanja svestrano i potpuno razmotre.

Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća. Član vijeća koji je pri glasanju o nekom ranijem pitanju ostao u manjini ne može se uzdržati od glasanja o pitanju o kojem se odlučuje kasnije.

Ako se u pogledu pojedinih pitanja o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da ni jedno od njih nema većinu, pitanja će se razdvojiti i glasanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se u pogledu visine novčane sume ili količine glasovi podijele na više različitih mišljenja, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje, pa ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dati za najveću novčanu sumu ili količinu dodaće se glasovima datim za najbližu manju novčanu sumu ili količinu, dok se ne postigne većina.

GLAVA JEDANAESTA

DOSTAVLJANJE PISMENA I RAZMATRANJE SPISA

NAČIN DOSTAVLJANJA

Član 127

Pismena se dostavljaju preko pošte, a mogu se dostavljati preko ovlaštenog službenog lica suda, ovlaštenog pravnog lica registrovanog za obavljanje poslova dostavljanja, neposredno u sudu ili na drugi način određen zakonom.

Dostavljanje može da se izvrši putem elektronske pošte. U tom slučaju smatraće se da je dostava pismena izvršena onoga momenta kada je pismeno poslato elektronskom poštom.

Član 128

Dostavljanje državnim organima i pravnim licima vrši se predajom pismena licu ovlaštenom za prijem pismena ili zaposlenom koji se zatekne u kancelariji, odnosno poslovnim prostorijama.

Dostava pravnom licu može se izvršiti i dijelu pravnog lica, ako spor proizilazi iz pravnog odnosa tog dijela.

Kad pismeno treba dostaviti državnom tužiocu ili nadležnom organu opštine, dostavljanje se vrši predajom pismena njegovoj pisarnici. Kao dan dostavljanja smatra se dan predaje pismena pisarnici.

Dostavljanje po odredbama st. 1 i 2 ovog člana vrši se i kad su stranke navedene u tom stavu za svog punomoćnika odredile lice koje je kod njih zaposleno, odnosno ako su za punomoćnika odredile lice koje kod njih nije zaposleno, a nijesu dostavile njegovu adresu.

Član 129

Vojnim licima, pripadnicima policije i zaposlenima u suvozemnom, riječnom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju dostavljanje poziva može se vršiti i preko njihove komande, odnosno neposrednog starješine, a po potrebi može im se na taj način vršiti i dostavljanje ostalih pismena.

Član 130

Kad dostavljanje treba izvršiti licima ili ustanovama u inostranstvu ili strancima koji uživaju imunitet, dostavljanje će se izvršiti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu (član 143) nije što drugo određeno.

Ako se dostavljanje pismena treba izvršiti državljanima Crne Gore u inostranstvu, dostavljanje se može izvršiti preko nadležnog konzularnog predstavnika ili diplomatskog predstavnika Crne Gore koji vrši konzularne poslove u odnosnoj stranoj državi. Ovakvo dostavljanje punovažno je samo ako lice kome se pismeno dostavlja pristane da ga primi.

Član 131

Dostava pravnom licu koje ima sjedište u inostranstvu može se izvršiti i putem njegovog zastupništva, odnosno predstavništva u Republici Crnoj Gori.

Član 132

Licima lišenim slobode dostavljanje se vrši preko uprave zatvora, kazneno-popravne ustanove ili vaspitno-popravnog doma u kojoj se lice lišeno slobode nalazi.

Dostavljanje se smatra izvršenim predajom pismena adresatu.

Član 133

Kad stranka ima zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika dostavljanje se vrši zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku.

Ako stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika dovoljno je da se dostavljanje izvrši jednom od njih.

Član 134

Dostavljanje advokatu kao punomoćniku može se izvršiti i predajom pismena licu koje obavlja poslove u njegovoj advokatskoj kancelariji.

Ako advokat obavlja poslove u svom stanu, shodno se primjenjuje član 137 stav 1 ovog zakona.

Član 135

Dostava se vrši svakim danom od 7,00 do 20,00 časova u stanu ili na radnom mjestu lica kojem se dostava ima izvršiti ili u sudu kad se to lice čamo zatekne.

Ako se dostava ne može izvršiti na adresi i u vrijeme iz stava 1 ovog člana može se izvršiti u svako vrijeme i na svakom mjestu.

Član 136

Tužba, odgovor na tužbu, poziv za ročište, platni nalog, presuda i rješenje protiv kojih je dozvoljena posebna žalba, pravni lijek, dostaviće se lično stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku. Ostala pismena dostaviće se lično kad je to ovim zakonom izričito određeno ili kad sud smatra da je zbog priloženih isprava u izvorniku ili iz kog drugog razloga potrebna veća opreznost.

Ako se lice kome se pismeno mora lično dostaviti ne zatekne tamo gdje se dostavljanje ima izvršiti, dostavljač će se obavijestiti kad i na kom mjestu bi mogao to lice da zatekne i ostaviće mu kod jednog od lica navedenih u članu 137 st. 1 i 2 ovog zakona pisano obavještenje da, radi primanja pismena, bude u određeni dan i sat u svom stanu, odnosno na svom radnom mjestu. Ako i poslije toga dostavljač ne zatekne lice kome se pismeno ima dostaviti, postupaće se po odredbama člana 137 ovog zakona i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Član 137

Ako se lice kojem se pismeno treba dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostava se vrši predajom pismena nekome od njegovih odraslih članova domaćinstva koji je dužan da primi pismeno, a ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati susjedu, ako on na to pristane. Time se dostava smatra izvršenom.

Ako se dostava vrši na radnom mjestu licu kome se pismeno ima dostaviti, a to lice se tu ne zatekne, dostava se može izvršiti licu koje se zatekne u kancelariji, ako ono pristane da primi pismeno.

Predaja pismena drugom licu nije dopuštena, ako to lice učestvuje u parnici kao protivnik lica kome se dostava ima izvršiti.

Lica kojima se prema odredbama ovog člana dostava treba izvršiti, umjesto licima kojima se pismena trebaju dostaviti, dužna su pismeno predati tom licu.

Član 138

Kad lice kome je pismeno upućeno, odnosno odrasli član njegovog domaćinstva, odnosno ovlašćeno lice ili zaposleni u državnom organu ili pravnom licu, bez zakonitog razloga, odbije da primi pismeno, dostavljač će ga ostaviti u stanu ili u prostorijama gdje odnosno lice radi ili će pismeno staviti na vrata stana ili prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, čas i razlog odbijanja prijema, kao i mjesto gdje je pismeno ostavljeno i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Član 139

Ako se utvrdi da je lice kome se pismeno ima dostaviti odsutno i da mu lica navedena u članu 137 st. 1 i 2 ovog zakona ne mogu pismeno na vrijeme predati, pismeno će se vratiti sudu uz naznačenje gdje se odsutni nalazi.

Član 140

Ako se dostavljanje subjektu upisanom u registar ne može izvršiti na adresi koja je navedena u registru, dostavljanje se vrši isticanjem pismena na oglasnoj tabli suda, a dostavljanje će se smatrati izvršenim nakon isteka roka od osam dana od dana isticanja na oglasnoj tabli suda.

Član 141

Ako dostavljanje fizičkom licu po odredbama čl. 136 do 139 ovog zakona nije moguće, dostavljač će pismeno vratiti sudu koji je dostavljanje odredio. Ako se radi o dostavljanju putem pošte, pismeno se vraća pošti njegovog prebivališta. Na vratima, odnosno poštanskom sandučetu na adresi prebivališta ostavlja se obavještenje u kome je navedeno gdje se pismeno nalazi, rok od 15 dana u kome primalac mora podići pismeno, dan kada je obavještenje ostavljeno primaocu i potpis dostavljača. Na vraćenom pismenu navodi se ime dostavljača, razlog za takvo postupanje i dan kada je obavještenje ostavljeno primaocu.

Ako primalac pismeno ne podigne u roku od 15 dana smatra se da je dostavljanje bilo izvršeno na dan kada je na vratima, odnosno u poštanskom sandučetu ostavljeno obavještenje.

O dostavljanju koje je bilo izvršeno na način određen u ovom članu treba obavijestiti sud koji je dostavljanje odredio.

PROMJENA ADRESE

Član 142

Ako stranka ili njen zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja dužni su o tome odmah da obavijeste sud.

Ako protiv pravosnažne odluke u roku iz stava 1 ovog člana bude izjavljena revizija, taj se rok produžava sve dok ne protekne šest mjeseci od dostave stranci odluke po reviziji kojom se revizija odbacuje, odbija ili pobijana odluka preinačava.

Ako je protiv pravosnažne odluke prije isteka roka iz stava 1 ovog člana podnesen predlog za ponavljanje postupka, taj se rok produžava do isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnosti prvostepene odluke u tom postupku protiv koje nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostave stranci drugostepene odluke.

Ako povodom vanrednog pravnog lijeka pravosnažna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatraće se da rok iz stava 1 ovog člana nije ni počeo teći.

Ako stranka ili njen zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud će odrediti da se dalje dostave u parnici vrše stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok stranka ili njen zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.

Dostava iz stava 5 ovog člana smatra se izvršenom nakon proteka osam dana od dana stavljanja pismena na oglasnu tablu suda.

Kad punomoćnik za primanje pismena do isteka rokova iz st. 1 do 3 ovog člana promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud će stranci, na njen trošak, imenovati zastupnika za primanje pismena preko kojeg će se vršiti dostava, dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika.

PUNOMOĆNIK I ZASTUPNIK ZA PRIMANJE PISMENA

Član 143

Tužilac ili njegov zastupnik koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika na teritoriji Crne Gore dužni su, već prilikom podnošenja tužbe, da imenuju punomoćnika za primanje pismena u Crnoj Gori. Ako oni tako ne postupe, sud će tužiocu da imenuje, na njegov trošak, zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika pozvati njega ili njegovog zastupnika da u određenom roku imenuju punomoćnika za primanje pismena. Ako tužilac ili njegov zastupnik ne imenuju punomoćnika za primanje pismena u određenom roku, sud će tužbu odbaciti i rješenje o odbacivanju dostaviti tužiocu ili njegovom zastupniku preko postavljenog zastupnika za primanje pismena.

Tuženog ili njegovog zastupnika koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika na teritoriji Crne Gore sud će, već prilikom dostave prvog pismena pozvati da u primjerenom roku

postave punomoćnika za primanje pismena u Crnoj Gori, uz upozorenje da će u suprotnom sud tuženom, na njegov trošak, postaviti i zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika obavijestiti tuženog, odnosno njegovog zastupnika o tom postavljenju.

Stranci koja opozove punomoćnika za primanje pismena i istovremeno ne postavi drugog takvog punomoćnika sud će dostavu izvršiti stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok ta stranka ne postavi drugog punomoćnika za primanje pismena.

Ako punomoćnik za primanje pismena otkáže punomoćje, a stranka ne imenuje drugog punomoćnika u roku od 30 dana od dana kada je sud obaviješten o otkazu punomoćnika, sud će stranci, na njen trošak, imenovati zastupnika za primanje pismena, vršiti sve dostave preko imenovanog zastupnika dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika.

Sredstva za pokriće troškova postavljenog zastupnika tužioca ili tuženog za primanje pismena dužan je da položi tužilac. Ukoliko tužilac ne položi iznos troškova, tužba će se odbaciti.

Odredbe o postavljanju zastupnika za primanje pismena za tuženu stranku shodno će se primjenjivati i za obavještenje trećeg lica o parnici, kao i za imenovanje prethodnika.

Član 144

Ako više lica zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Istovremeno, sud će da obavijesti tužioce koga će od njih smatrati zajedničkim punomoćnikom za primanje pismena, ako oni sami ne imenuju takvog punomoćnika.

Odredba stava 1 ovog člana primjenjivaće se i kad su više lica tužena kao jedinstveni suparničari.

UTVRĐIVANJE ADRESE

Član 145

Nadležni organ je dužan stranci koja ima pravni interes da saopšti adresu lica kome treba izvršiti dostavljanje. Pravni interes dokazuje se potvrdom suda o podnošenju tužbe ili o postojanju parnice.

DOSTAVNICA

Član 146

Potvrdu o izvršenom dostavljanju (dostavnicu) potpisuju primalac i dostavljač. Primalac će na dostavnici slovima sam napisati dan prijema.

Ako je primalac nepismen ili nije u stanju da se potpiše, dostavljač će ispisati njegovo ime i prezime i slovima dan prijema i staviti napomenu zašto primalac nije stavio svoj potpis.

Ako primalac odbije da potpiše dostavnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje, pa je time dostavljanje izvršeno.

Ako je dostavljanje izvršeno po odredbi člana 136 stav 2 ovog zakona, na dostavnici će se, pored potvrde o prijemu pismena, naznačiti da je prethodilo pismeno obavještenje.

Kad je po odredbama ovog zakona pismeno predato drugom licu, a ne onome kome je pismeno trebalo da se dostavi, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos ta dva lica.

Ako je na dostavnici netačno naznačen datum dostavljanja, smatraće se da je dostavljanje izvršeno onog dana kad je pismeno predato.

Ako je dostavnica nestala, dostavljanje se može dokazivati i na drugi način.

DOSTAVA OD STRANE STRANAKA

Član 147

Dostavu podneska protivnoj strani, osim pismena koja se imaju lično dostaviti, može, uz saglasnost suda, da izvrši i sama stranka.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, stranka će jedan primjerak dostaviti protivnoj stranci u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju, a jedan primjerak će predati sudu, uz napomenu da je dostava drugoj strani već izvršena.

Dostava izvršena na način iz stava 2 ovog člana smatra se urednom dostavom.

RAZMATRANJE I PREPISIVANJE SPISA

Član 148

Stranke imaju pravo da razmatraju i prepisuju spise parnice u kojoj učestvuju.

Ostalim licima koja imaju opravdan interes može se dozvoliti razmatranje i prepisivanje pojedinih spisa.

Kad je postupak u toku, dozvolu daje sudija, odnosno predsjednik vijeća, a kad je postupak završen, predsjednik suda, odnosno zaposleni u sudu koga on odredi.

GLAVA DVANAESTA

TROŠKOVI POSTUPKA

PARNIČNI TROŠKOVI

Član 149

Parnične troškove sačinjavaju izdaci učinjeni u toku ili povodom postupka.

Parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 150

Svaka stranka prethodno sama snosi troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 151

Kad stranka predloži izvođenje dokaza dužna je da, po nalogu suda, unaprijed položi iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati povodom izvođenja dokaza.

Sud će odustati od izvođenja dokaza, ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku koji sud odredi.

Izuzetno od odredbe stava 2 ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi sa primjenom člana 4 stav 3 ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, troškovi za izvođenje dokaza isplatiće se iz sredstava suda.

Član 152

Stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci i njenom umješraču naknadi troškove.

Ako stranka djelimično uspije u parnici, sud može, s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka snosi svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj i umješraču srazmjernan dio troškova.

Sud može da odluči da jedna stranka naknadi sve troškove koje su protivna stranka i njen umješrač imali, ako protivna stranka nije uspjela samo u srazmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog tog dijela nijesu nastali posebni troškovi.

Prema rezultatu dokazivanja sud će odlučiti da li će troškove iz člana 151 stav 3 ovog zakona snositi jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret sredstava suda.

Član 153

Pri odlučivanju koji će se troškovi naknaditi stranci, sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Nagrade i naknade advokata odmjeriće se po važećoj tarifi.

Član 154

Stranka je dužna da, nezavisno od ishoda parnice, naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovala svojom krivicom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Sud može odlučiti da zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke nadoknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovao svojom krivicom.

O zahtjevima za naknadu troškova iz st. 1 i 2 ovog člana sud je dužan da odluči rješenjem, nezavisno od odluke o glavnoj stvari.

Član 155

Ako tuženi nije dao povod za tužbu i ako je u odgovoru na tužbu, odnosno na pripremnom ročištu, a ako se ne održava pripremno ročište onda na glavnoj raspravi, prije nego što se upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, priznao tužbeni zahtjev, tužilac će naknaditi tuženom parnične troškove.

Član 156

Tužilac koji povuče tužbu dužan je da protivnoj stranci naknadi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo odmah poslije ispunjenja zahtjeva od strane tuženog.

Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove nastale povodom pravnog lijeka.

Član 157

Sudsko poravnanje sadrži i sporazum o troškovima.

Ako stranke ne postignu sporazum, svaka stranka snosi svoje troškove.

Troškovi poravnanja koje je bilo pokušano, a nije uspjelo ulaze u parnične troškove.

Član 158

Ako u izlučnoj parnici bude usvojen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženi kao povjerilac u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih lica na ovim stvarima, odrediće da svaka stranka snosi svoje troškove.

Član 159

Suparničari snose troškove na jednake djelove.

Ako postoji znatna razlika u pogledu njihovog udjela u predmetu spora, sud će, prema srazmjeri tog udjela, odrediti koliki će dio troškova naknaditi svaki od suparničara.

Za troškove prouzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Suparničari koji su solidarno odgovorni za obavezu iz glavne stvari odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj strani.

Član 160

Za slučaj da imenovani prethodnik preuzme ulogu tuženoga, prvobitno tuženi ne može zahtjev za naknadu tih troškova da istakne u parnici iz koje je istupio.

Prethodnik može, ukoliko u parnici uspije, da troškove prvobitno tuženog traži kao dio svojih troškova.

Ako se parnica okonča nepovoljno po novog tuženog, on je dužan da tužiocu naknadi troškove koje je svojom djelatnošću prouzrokovao prvobitno tuženi.

Član 161

O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtjev stranke.

Stranka je dužna da u zahtjevu određeno navede troškove za koje traži naknadu, uz dostavljanje dokaza za učinjene izdatke, ukoliko oni već ne postoje u spisima.

Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna da stavi najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako se radi o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna da zahtjev za naknadu troškova stavi u predlogu o kome sud treba da odluči.

O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.

U toku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne zavisi od odluke o glavnoj stvari.

U slučaju iz člana 156 ovog zakona, ako do povlačenja tužbe ili odustanka od pravnog lijeka nije došlo na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se staviti u roku od 15 dana po prijemu obavještenja o odustanku.

Član 162

Pri donošenju djelimične presude ili međupresude sud može izreći da se odluka o troškovima ostavlja za kasniju presudu.

Član 163

Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučiće i o troškovima nastalim u postupku povodom tog pravnog lijeka.

Kad sud preinači odluku protiv koje je podnesen pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučiće o troškovima cijelog postupka.

Kad se ukine odluka protiv koje je podnesen pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostaviće se da se o troškovima postupka povodom pravnog lijeka odluči u konačnoj odluci.

Sud može da postupi po odredbi stava 3 ovog člana i kad odluku protiv koje je podnesen pravni lijek samo djelimično ukine.

Član 164

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje, ako se istovremeno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

Ako jedna stranka napada presudu samo u pogledu troškova, a druga u pogledu glavne stvari, viši sud će jednom odlukom odlučiti o oba pravna lijeka.

TROŠKOVI U POSTUPKU ZA OBEZBJEĐENJE DOKAZA

Član 165

Troškove postupka za obezbjeđenje dokaza snosi stranka koja je podnijela predlog za obezbjeđenje dokaza. Ona je dužna da naknadi i troškove protivnoj stranci, odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

Ove troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

OSLOBOĐENJE OD PLAĆANJA TROŠKOVA POSTUPKA

Član 166

Sud će osloboditi od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi ove troškove bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice.

Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja taksa i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i sudskih oglasa.

Sud može osloboditi stranku samo od plaćanja taksa, ako bi plaćanjem taksa bila znatno umanjena sredstva iz kojih se izdržava stranka i članovi njene porodice.

Prilikom donošenja odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a naročito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj lica koje stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Odluku o oslobađanju plaćanja troškova postupka sud donosi u roku od osam dana od podnošenja zahtjeva.

Član 167

Odluku o oslobođenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na predlog stranke.

Stranka je dužna da uz predlog podnese uvjerenje nadležnog organa o imovnom stanju.

U uvjerenju o imovnom stanju mora se naznačiti iznos poreza koji plaća domaćinstvo i pojedini članovi domaćinstva, kao i drugi izvori njihovih prihoda i uopšte imovno stanje stranke kojoj se izdaje uvjerenje.

Kad je to potrebno i sam sud može, po službenoj dužnosti, pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju stranke koja traži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

Protiv rješenja suda kojim se usvaja predlog stranke nije dozvoljena žalba.

Član 168

Kada stranka prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi troškove kvalifikovanog punomoćnika, prvostepeni sud će na njen zahtjev da odredi da je zastupa punomoćnik, ako je to nužno radi zaštite opravdanog interesa stranke.

Stranka kojoj je postavljen punomoćnik oslobađa se od plaćanja stvarnih izdataka i nagrade postavljenom punomoćniku.

Za punomoćnika se postavlja kvalifikovani punomoćnik, koga imenuje predsjednik prvostepenog suda.

Postavljeni punomoćnik može, iz opravdanih razloga, tražiti da bude razriješen, a o tome odlučuje sudija koji sudi u predmetu. Protiv odluke suda kojom se punomoćnik razrješava nije dozvoljena žalba.

Član 169

Kad je stranka potpuno oslobođena od plaćanja troškova postupka (član 166 stav 2), kao i u slučaju iz člana 168 stav 1 ovog zakona iz sredstava suda isplatiće se predujam za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i izdavanja sudskog oglasa i stvarni izdaci i nagrada postavljenog punomoćnika.

Član 170

Rješenje o oslobađanju od plaćanja troškova i o postavljanju punomoćnika prvostepeni sud može u toku postupka ukinuti, ako utvrdi da je stranka u stanju da snosi troškove postupka. Tom prilikom sud će da riješi da li će stranka potpuno ili djelimično naknaditi i one troškove i takse od kojih je ranije bila oslobođena, kao i stvarne izdatke i nagradu postavljenog punomoćnika.

Prvenstveno se imaju naknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 171

Takse i troškovi isplaćeni iz sredstava suda, kao i stvarni izdaci i nagrada postavljenog punomoćnika čine dio parničnih troškova.

O naknadi ovih troškova od strane protivne stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka sud će da odluči po odredbama o naknadi troškova.

Takse i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje, po službenoj dužnosti, prvostepeni sud od stranke koja je dužna da ih naknadi.

Ako je protivna stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka obavezana da nadoknadi parnične troškove, a utvrdi se da nije u stanju da te troškove plati, sud može naknadno odrediti da troškove iz stava 1 ovog člana plati u cjelini ili djelimično stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka iz onoga što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo ove stranke da za ono što je platila traži nadoknadu od protivne stranke.

GLAVA TRINAESTA PРАВNA POMOĆ

Član 172

Sudovi su dužni da jedan drugome ukazuju pravnu pomoć u parničnom postupku.

Ako zamoljeni sud nije nadležan da izvrši radnju za koju je zamoljen, ustupiće molbu nadležnom sudu, odnosno drugom državnom organu i o tome će da obavijesti sud od koga je primio molbu. Ako mu nadležni sud, odnosno državni organ nije poznat, vratiće molbu.

Član 173

Sudovi će ukazivati pravnu pomoć inostranim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom, kao i kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti, obavještenje daje Ministarstvo pravde.

Sud će uskratiti pravnu pomoć inostranom sudu, ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku. U takvom slučaju sud nadležan za pružanje pravne pomoći dostaviće, po službenoj dužnosti, predmet Vrhovnom sudu radi donošenja konačne odluke.

Odredba člana 172 stava 2 ovog zakona važi i za postupanje s molbom inostranog suda.

Član 174

Sudovi ukazuju pravnu pomoć inostranim sudovima na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku.

Član 175

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, sudovi će uzimati u postupak molbe za pravnu pomoć inostranih sudova samo ako su dostavljene diplomatskim putem i ako su molba i prilozi sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu ili ako je priložen ovjereni prevod na tom jeziku.

Član 176

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, molbe domaćih sudova za pravnu pomoć dostavljaju se inostranim sudovima diplomatskim putem. Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku zamoljene države ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prevod na tom jeziku.

GLAVA ČETRINAESTA NEPOŠTOVANJE SUDA

Član 177

Sud će tokom postupka kazniti novčanom kaznom do 1.000 € stranku, zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umješača koji su svojim parničnim radnjama teže zloupotrijebili prava priznata ovim zakonom.

Ako je radnjom iz stava 1 ovog člana nekom od učesnika nanijeta šteta sud će oštećeniku na njegov zahtjev da dosudi naknadu štete.

Član 178

Novčanom kaznom do 1.000 € sud će kazniti stranku ili drugog učesnika u postupku koji u podnesku vrijeđa sud.

Ako lice koje učestvuje u postupku ili lice koje je prisutno na raspravi vrijeđa sud ili druge učesnike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama sudije za održavanje reda, sudija će ga opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, sudija će opomenuto lice udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom do 1.000 €, a može ga i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

Ako stranka ili njen punomoćnik budu udaljeni iz sudnice, ročište će se održati i bez njihovog prisustva. Ako punomoćnik i u daljem toku postupka izvrši radnju iz st. 1 i 2 ovog člana, sud mu može uskratiti zastupanje.

Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice advokata ili advokatskog pripravnika kao punomoćnika, odnosno uskrati im zastupanje, obavijestiće o tome Advokatsku komoru.

Član 179

Sud će novčanom kaznom do 500 € kazniti punomoćnika za primanje pismena koji protivno odredbama člana 142 ovog zakona ne obavijesti sud o promjeni adrese.

Sud će, na zahtjev stranke, narediti punomoćniku za primanje pismena da nadoknadi troškove što ih je prouzrokovao neopravdanim nedostavljenjem obavještenja o promjeni adrese.

Član 180

Lica koja ometaju dostavu pismena, svjesno onemogućavaju ili otežavaju primjenu odredaba ovog zakona o dostavi sud će kazniti novčanom kaznom do 500 € .

Sud će, na zahtjev stranke, narediti licu iz stava 1 ovog člana da nadoknadi troškove koje je svojim ponašanjem iz stava 1 ovog člana prouzrokovala.

Član 181

Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji sa mjesta gdje treba da bude saslušan, sud će narediti da se prinudno dovede i da podmiri troškove dovođenja i kazniće ga novčanom kaznom do 500 € .

Ako svjedok dođe i, nakon što je upozoren na posljedice, uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, kazniće ga novčanom kaznom do 500 € , a ako i poslije toga odbije da svjedoči može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane da svjedoči ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, a najduže 30 dana.

Sud će, na zahtjev stranke, da naredi svjedoku da nadoknadi troškove što ih je prouzrokovao svojim neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak, sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelimično osloboditi naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane da svjedoči.

Član 182

Sud će novčanom kaznom do 500 € kazniti vještaka koji neopravdano ne dostavi svoj nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili neopravdano ne dođe na ročište iako je uredno pozvan.

Sud će novčanom kaznom iz stava 1 ovog člana kazniti i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije vještačenje.

Sud će, na zahtjev stranke, narediti vještaku da naknadi troškove što ih je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

Rješenje o kazni sud može opozvati uz uslove iz člana 181 stav 4 ovog zakona.

Odredbe ovog člana shodno se primjenjuju i na tumače.

Član 183

Ako osoba koja je novčano kažnjena po odredbama ovog zakona ne plati kaznu u određenom roku, ona će se zamijeniti kaznom zatvora, čije trajanje odmjerava sud srazmjerno visini izrečene kazne u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika, ali koje ne može biti duže od 30 dana.

Član 184

Žalba protiv rješenja iz čl. 177, 178, 179 stav 1, 181 stav 1 i 182 stav 1 ovog zakona ne odlaže izvršenje rješenja.

Žalba protiv rješenja iz čl. 181 stav 2 i 182 stav 2 ovog zakona ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nijesu prihvaćeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

Član 185

Ako lice koje zastupa Republiku, odnosno nadležni organ opštine ili u postupku preduzima radnju po njihovom ovlašćenju narušava red, sud će obavijestiti o tome nadležni organ Republike, odnosno opštine, a može odložiti ročište i od nadležnog organa Republike, odnosno organa opštine da zatraži da odredi drugo lice da učestvuje u parnici.

DIO DRUGI

TOK POSTUPKA

A. POSTUPAK PRED PRVOSTEPENIM SUDOM

GLAVA PETNAESTA

TUŽBA

Član 186

Parnični postupak pokreće se tužbom (za osudu na činidbu, utvrđujućom i preobražajnom).

SADRŽINA TUŽBE

Član 187

Tužba sadrži određeni zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužilac zasniva zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice, kao i druge podatke koje mora imati svaki podnesak (član 103).

Sud će postupiti po tužbi i kad tužilac nije naveo pravni osnov tužbenog zahtjeva, a ako je tužilac naveo pravni osnov, sud nije vezan za njega.

Tužilac je dužan da priloži uz tužbu potvrdu o plaćenju sudskoj taksi.

TUŽBA ZA UTVRĐENJE

Član 188

Tužilac može u tužbi da traži da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

Ovakva tužba može se podići kada je to posebnim propisima predviđeno, kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

Ako odluka o sporu zavisi od toga da li postoji ili ne postoji neko pravo ili pravni odnos, koji je u toku parnice postao sporan, tužilac može, pored postojećeg zahtjeva, istaći i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

Isticanje zahtjeva u smislu stava 3 ovog člana neće se smatrati kao preinačenje tužbe.

ISTICANJE VIŠE TUŽBENIH ZAHTJEVA U JEDNOJ TUŽBI

Član 189

U jednoj tužbi tužilac može istaći više zahtjeva protiv istog tuženog kad su svi zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom. Ako zahtjevi nijesu povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom, oni se mogu istaći u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od ovih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka (kumulativno spajanje).

Tužilac može dva ili više tužbenih zahtjeva u međusobnoj vezi istaći u jednoj tužbi i tako da sud usvoji sljedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je ispred njega istaknut nije osnovan (eventualno spajanje).

Zahtjevi se mogu po stavu 2 ovog člana istaći u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

Presudom kojom se usvaja prvi zahtjev prestaje teći parnica po eventualnom zahtjevu.

PROTIVTUŽBA

Člana 190

Tuženi može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročišta nije održano, podnijeti protivtužbu, ako:

- 1) je zahtjev protivtužbe u vezi s tužbenim zahtjevom (koneksna);
- 2) se ti zahtjevi mogu prebiti (kompenzaciona);
- 3) se protivtužbom traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa od čijeg postojanja ili nepostojanja zavisi u cjelini ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu (prejudicijelna).

Protivtužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protivtužbe stvarno nadležan sud druge vrste.

Nakon održavanja ročišta iz stava 1 ovog člana, protivtužba se može podnijeti samo uz pristanak tužioca.

U slučaju iz stava 1 tačka 1 ovoga člana sud može, ako to nalažu razlozi ekonomičnosti, da odluči da razdvoji postupak po protivtužbi.

PREINAČENJE TUŽBE

Član 191

Tužilac može da preinači tužbu najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano. U tom slučaju sud je dužan da ostavi tuženom vrijeme potrebno da se može pripremiti za raspravljanje po preinačenoj tužbi, ako za to nije imao dovoljno vremena.

Nakon održavanja pripremnog ročišta, a najkasnije do zaključenja glavne rasprave, sud može dopustiti preinačenje tužbe samo ako ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupka i ako tuženi pristaje na preinačenje.

Smatra se da postoji pristanak tuženog na preinačenje tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinačenju.

Sud će u slučaju iz stava 2 ovog člana dopustiti preinačenje tužbe i kad se tuženi protivi preinačenju, ako tužilac bez svoje krivice tužbu nije mogao preinačiti ranije, a tuženi je u mogućnosti da se upusti u raspravu po preinačenoj tužbi bez odlaganja glavne rasprave.

Ako je tužba preinačena na ročištu na kome tuženi nije prisutan, sud će odložiti ročište i dostaviti tuženom prepis zapisnika sa tog ročišta.

Protiv rješenja kojim se dopušta preinačenje tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Član 192

Preinačenje tužbe je promjena istovjetnosti tužbenog zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

Ako tužilac preinači tužbu tako što usljed okolnosti koje su nastale poslije podnošenja tužbe zahtjeva iz istog činjeničnog osnova drugi predmet ili novčani iznos, tuženi se takvom preinačenju ne može protiviti.

Tužba nije preinačena ako je tužilac promijenio pravni osnov tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode, tako da usljed toga tužbeni zahtjev nije promijenjen.

Član 193

Tužilac može, pod uslovima iz člana 191 ovog zakona, svoju tužbu preinačiti i tako što će umjesto prvobitno tuženog tužiti drugo lice.

Za preinačenje tužbe u smislu stava 1 ovog člana potreban je pristanak lica koje treba da stupa u parnicu umjesto tuženog, a ako se tuženi već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i pristanak tuženog.

Lice koje stupa u parnicu umjesto tuženog mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

POVLAČENJE TUŽBE

Član 194

Tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog prije nego što tuženi dostavi odgovor na tužbu.

Tužba se može povući i kasnije, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženi na to pristane. Ako se tuženi u roku od osam dana od dana obavještenja o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatraće se da je pristao na povlačenje.

Ako je tužba povučena, sud donosi rješenje kojim se utvrđuje da je tužba povučena. To rješenje se dostavlja tuženom samo ako mu je prethodno tužba bila dostavljena.

Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnesena i može se ponovo podnijeti.

POSTOJANJE PARNICE

Član 195

Parnica počinje da teče dostavljanjem tužbe tuženom.

U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila u toku postupka, parnica počinje da teče od časa kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.

Dok parnica teče ne može se, u pogledu istog zahtjeva, pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti.

Sud će u toku prvostepenog postupka, po službenoj dužnosti, paziti da li već teče druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama.

Član 196

Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kome teče parnica, to ne spriječava da se parnica među istim strankama dovrši.

Lice koje je pribavilo stvar ili pravo o kome teče parnica može stupiti u parnicu na mjesto tužioca, odnosno tuženog samo ako na to pristanu obje stranke.

U slučaju iz stava 1 ovog člana presuda dejstvuje u korist ili protiv sticaoca.

GLAVA ŠESNAESTA

SUPARNIČARI

Član 197

Više lica mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari), ako:

1) su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova (materijalno suparničarstvo);

2) su predmet spora zahtjevi, odnosno obaveze iste vrste koji se zasnivaju na bitno istovrsnom činjeničnom i pravnom osnovu i ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženog (formalno suparničarstvo);

3) je to drugim zakonom određeno.

Do zaključenja pripremnog ročišta, odnosno ročišta za glavnu raspravu ako pripreмно ročište nije održano, može, pod uslovima iz stava 1 ovog člana, uz tužioca pristupiti novi tužilac ili tužba može biti proširena na novog tuženog sa njegovim pristankom.

Lice koje pristupa tužbi, odnosno na koje se tužba proširuje mora da primi parnicu u onom stanju u kome se ona nalazi kad ono u nju stupa.

Član 198

Tužilac može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženih i tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude usvojen prema sljedećem tuženom za slučaj da bude pravosnažno odbijen prema onom koji je u tužbi naveden prije njega (suparničarstvo sa eventualno tuženim).

Na način predviđen u stavu 1 ovog člana tužilac može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženih samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtjev ili ako prema pojedinim od njih ističe različite zahtjeve koji su u međusobnoj vezi i ako je isti sud stvarno i mjesno nadležan za svaki od zahtjeva.

Član 199

Lice koje u cjelini ili djelimično traži stvar ili pravo o kome između drugih lica već teče parnica može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravosnažno ne završi (glavno miješanje).

Ako sud odluči da zastane sa postupkom u prvoj parnici, presuda kojom je zahtjev glavnog umješača usvojen ima prejudicijelan značaj.

Član 200

Glavni dužnik i jemac mogu biti zajednički tuženi ako to nije u suprotnosti sa sadržinom ugovora o jemstvu.

Član 201

Svaki suparničar je u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja ne koriste, niti štete drugim suparničarima.

Član 202

Ako se po zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствени suparničari), oni se smatraju kao jedna parnična stranka, tako da se u slučaju ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju, dejstvo parničnih radnji koje su izvršili drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nijesu preduzeli.

Ako suparničari preduzmu različite parnične radnje u postupku sud će uzeti u obzir onu radnju koja je za njih najpovoljnija.

Član 203

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u različito vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar preduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za preduzimanje te radnje.

Član 204

Svaki suparničar ima pravo da podnosi predloge koji se tiču toka parnice.

GLAVA SEDAMNAESTA

UČEŠĆE TREĆIH LICA U PARNICI UČEŠĆE UMJEŠAČA

Član 205

Lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim licima jedna od stranaka uspije može se pridružiti toj stranci.

Umješač može stupiti u parnicu u toku cijelog postupka sve do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, kao i u toku postupka nakon podnijetog vanrednog pravnog lijeka.

Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili podneskom.

Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješača data na ročištu, prepis odnosnog dijela zapisnika dostaviće se samo onoj stranci koja je sa ročišta izostala.

Član 206

Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da učestvuje u postupku i predložiti da se umješač odbije.

Do pravosnažnosti rješenja kojim se odbija učešće umješača, umješač može učestvovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

Protiv odluke suda kojom prihvata učešće umješača nije dozvoljena posebna žalba.

Član 207

Umještač mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljem toku parnice on je ovlašćen da stavlja predloge i da preuzima ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla da preuzima stranka kojoj se pridružio.

Ako je umještač stupio u parnicu do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašćen je da podnese i vanredni pravni lijek.

Ako umještač podnese pravni lijek, primjerak istog podneska dostaviće se i stranci kojoj se pridružio.

Parnične radnje umještača imaju za stranku kojoj se pridružio pravno dejstvo, ako nijesu u suprotnosti sa njenim radnjama.

Po pristanku parničnih stranaka umještač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

Član 208

Ako pravno dejstvo presude treba da se odnosi i na umještača, on ima položaj jedinstvenog suparničara (član 202).

Umještač s položajem jedinstvenog suparničara može podnijeti vanredni pravni lijek i u parnici u kojoj do nastupanja pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu nije učestvovao kao umještač.

IMENOVANJE PRETHODNIKA

Član 209

Lice koje je tuženo kao držalac neke stvari ili korisnik nekog prava, a tvrdi da stvar drži ili pravo vrši u ime trećeg lica može najkasnije na pripremnom ročištu, a ako ovo nije održano, onda na glavnoj raspravi, prije nego što se upusti u raspravljavanje o glavnoj stvari, pozvati preko suda to treće lice (prethodnika) da umjesto njega stupi kao stranka u parnicu.

Pristanak tužioca da na mjesto tuženog u parnicu stupi prethodnik potreban je samo, ako tužilac protiv tuženog ističe i takve zahtjeve koji ne zavise od toga da li tuženi u ime prethodnika drži stvar ili vrši pravo.

Ako prethodnik koji je uredno pozvan ne dođe na ročište ili odbije da stupi u parnicu, tuženi se ne može protiviti da se upusti u parnicu.

OBAVJEŠTENJE TREĆEG LICA O PARNICI

Član 210

Ako tužilac ili tuženi treba da neko treće lice obavijeste o otpočetoj parnici da bi se time zasnovalo izvjesno građanskopravno dejstvo, oni mogu, sve dok se parnica pravosnažno ne dovrši, to učiniti podneskom preko parničnog suda, u kome će navesti razlog obavještenja i u kakvom se stanju nalazi parnica.

Stranka koja je treće lice obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid otpočete parnice, produženje rokova ili odlaganje ročišta.

GLAVA OSAMNAESTA

PREKID I OBUSTAVA POSTUPKA

Član 211

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre;
- 2) kad stranka izgubi parničnu sposobnost, a nema punomoćnika u toj parnici;
- 3) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlašćenje za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- 4) kad stranka koja je pravno lice prestane postojati, odnosno kad nadležni organ pravosnažno odluči o zabrani rada;
- 5) kad se podnese predlog za pokretanje stečajnog postupka u sporovima u kojima je tuženi stečajni dužnik;
- 6) kada nastupe pravne posljedice otvaranja postupka likvidacije;
- 7) kad usljed rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- 8) kad je to drugim zakonom određeno.

Član 212

Osim slučajeva posebno predviđenih u ovom zakonu, prekid postupka sud će odrediti:

- 1) ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju (član 14);
- 2) ako se stranka nalazi na području koje je zbog vanrednih događaja (poplava i sl.) odsječeno od suda.

Sud može odrediti prekid postupka, ako odluka o tužbenom zahtjevu zavisi od toga da li je učinjen privredni prestup ili da li je učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ko je učinilac i da li je on odgovoran, a naročito kad se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da je isprava upotrijebljena kao dokaz lažna.

Član 213

Prekid postupka ima za posljedicu da prestaju teći svi rokovi određeni za vršenje parničnih radnji.

Za vrijeme trajanja prekida postupka sud ne može preduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na osnovu te rasprave donijeti odluku.

Parnične radnje koje je jedna stranka preduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakvo pravno dejstvo. NJihovo dejstvo počinje tek pošto postupak bude nastavljen.

Član 214

Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članu 211 tač. 1 do 4 ovog zakona nastaviće se kad nasljednik ili staralac zaostavštine, novi zakonski zastupnik, pravni sljedbenici pravnog lica preuzmu postupak ili kad ih sud na predlog protivne strane pozove da to učine.

Postupak koji je prekinut iz razloga navedenog u članu 211 tačka 5 ovog zakona nastaviće se kad stečajni sud ukine moratorijum.

Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 212 stav 1 tačka 1 i stav 2 ovog zakona, postupak će se nastaviti kad se pravosnažno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom ili kad sud nađe da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviće se na predlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

Rokovi koji su usljed prekida postupka prestali da teku počinju za zainteresovanu stranku teći iznova od dana kad joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.

Stranci koja nije stavila predlog za nastavljanje postupka rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se po odredbama člana 136 ovog zakona.

Član 215

Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (član 211) ili određuje (član 212) prekid postupka ne zadržava izvršenje rješenja.

Ako je sud na ročištu odbio predlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi protiv tog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 216

Postupak se obustavlja kad stranka umre ili prestane da postoji, ako se u sporu odlučuje o pravima koja ne prelaze na njene nasljednike, odnosno pravne sljedbenike.

U slučajevima iz stava 1 ovog člana rješenje o obustavi postupka dostavlja se protivnoj stranci, nasljednicima, odnosno pravnim sljedbenicima stranke, nakon što oni budu utvrđeni.

Sud će nasljednicima umrle stranke, na predlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti, postaviti privremenog zastupnika kome će dostaviti rješenje o obustavi postupka, ako ocijeni da bi ostavinski postupak mogao duže trajati.

Rješenje o obustavi postupka koje je donijeto zbog toga što je pravno lice prestalo da postoji dostaviće se protivnoj stranci i pravnom sljedbeniku pravnog lica ukoliko on postoji.

Do pravosnažnosti rješenja o obustavi postupka u pogledu rokova za preduzimanje pravnih radnji, prava stranaka i radnji suda shodno se primjenjuju odredbe o prekidu postupka.

GLAVA DEVETNAESTA

DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

OPŠTE ODREDBE

Član 217

Svaka stranka je dužna da iznese činjenice i predloži dokaze na kojima temelji svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivne stranke.

Dokazivanje obuhvata sve činjenice koje su važne za donošenje odluke.

Sud rješava koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica.

Član 218

Ne treba dokazivati činjenice koje su opštepoznate, niti činjenice koje su sudu poznate u vršenju njegove funkcije.

Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom u toku parnice, ali sud može narediti da se dokazuju i ovakve činjenice, ako smatra da stranka njihovim priznanjem ide za tim da raspoláže zahtjevom kojim ne može raspolagati (član 4 stav 3).

Sud će, uzimajući u obzir sve okolnosti, cijeliti da li će uzeti za priznatu ili osporenu činjenicu koju je stranka prvo priznala, a poslije potpuno ili djelimično porekla ili ograničila priznanje dodavanjem drugih činjenica.

Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da ove činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

Član 219

Ako sud na osnovu izvedenih dokaza (član 9) ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, o postojanju činjenice zaključuje primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Stranka koja tvrdi da ima neko pravo snosi teret dokazivanja činjenice koja je bitna za njegov nastanak ili ostvarivanje, ako zakonom nije drukčije određeno.

Stranka koja osporava postojanje nekog prava snosi teret dokazivanja činjenice koja je spriječila njegov nastanak ili ostvarivanje ili usljed koje je ono prestalo da postoji, ako zakonom nije drukčije određeno.

Član 220

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamjenljive stvari, ali se visina iznosa, odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo sa nesrazmjernim teškoćama, sud će o ovom odlučiti po slobodnoj ocjeni.

Član 221

Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.

Sud može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred drugim sudom (zamoljeni sud). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitace se na glavnoj raspravi.

Kad sud odluči da se neki dokaz izvede pred zamoljenim sudom, u zamolnici za izvođenje dokaza opisaće se stanje stvari prema podacima iz spisa predmeta i posebno će se naznačiti o kojim okolnostima treba naročito voditi računa prilikom izvođenja dokaza.

O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestiće se i stranke.

Zamoljeni sud pri izvođenju dokaza ima sva ovlašćenja koja ima sud kada se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

Protiv rješenja suda kojim se izvođenje dokaza povjerava zamoljenom sudu nije dozvoljena posebna žalba.

Član 222

Ako se prema okolnostima može pretpostaviti da neki dokaz neće moći da se izvede u razumnom roku ili ako dokaz treba da se izvede u inostranstvu, sud će u rješenju o izvođenju dokaza da odredi rok do kog će se čekati izvođenje dokaza.

Kad određeni rok protekne rasprava će se sprovesti bez obzira što određeni dokaz nije izveden.

UVIĐAJ

Član 223

Uviđaj se preuzima kad je za utvrđivanje neke činjenice ili za razjašnjenje neke okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

Uviđaj se može vršiti i uz sudjelovanje vještaka.

Član 224

Ako se stvar koju treba razgledati ne može donijeti u sud ili bi njeno donošenje prouzrokovalo znatne troškove, sud će izvršiti uviđaj na licu mjesta, o čemu će sastaviti zapisnik.

Član 225

Ako treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka ili kod trećeg lica, shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o pribavljanju isprava od stranaka ili trećih lica.

ISPRAVE

Član 226

Isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti, odnosno ustanova i drugo pravno lice u okviru zakonom povjerenog javnog ovlaštenja (javna isprava) dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene sa javnim ispravama.

Dozvoljeno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

Ako sud posumnja u autentičnost isprave, može zatražiti da se o tome izjasni organ od koga bi trebalo ona da potiče.

Član 227

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inostrane javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, pod uslovom uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Član 228

Stranka je dužna da sama podnese ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i prevod ovjeren od strane stalnog sudskog tumača.

Ako se isprava nalazi kod državnog organa ili pravnog lica kojima je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, a sama stranka ne može izdejsstvovati da se isprava preda ili pokaže, sud će na predlog stranke pribaviti ovu ispravu.

Član 229

Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud će ovu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.

Stranka ne može da uskrati podnošenje isprave, ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna da preda ili pokaže ili ako se isprava s obzirom na njenu sadržinu smatra zajedničkom za obje stranke.

U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava shodno će se primjenjivati odredbe čl. 233 i 234 ovog zakona.

Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, sud može radi utvrđivanja ove činjenice da izvodi dokaze.

Sud će, s obzirom na sve okolnosti, po svom uvjerenju cijiniti od kakvog je značaja što stranka koja drži ispravu neće da postupi po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili protivno uvjerenju suda poriče da se isprava kod nje nalazi.

Protiv odluke suda iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 230

Sud može, na predlog stranke, narediti trećem licu da podnese ispravu koja služi kao dokaz za utvrđivanje neke odlučne činjenice. Treće lice može da uskrati podnošenje isprave shodno odredbama čl. 233 i 234 ovog zakona.

Prije nego što donese odluku kojom trećem licu nalaže da podnese ispravu, sud će pozvati treće lice da se o tome izjasni.

Kad treće lice osporava svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod njega nalazi, sud će odlučiti da li je treće lice dužno da podnese ispravu.

Kad treće lice poriče da se isprava nalazi kod njega, sud može radi utvrđivanja ove činjenice da izvodi dokaze.

Pravosnažno rješenje o dužnosti trećeg lica da podnese ispravu može se izvršiti preko nadležnog suda po pravilima izvršnog postupka.

Treće lice ima pravo na naknadu troškova koje je imalo u vezi sa podnošenjem isprava. Odredbe člana 242 ovog zakona shodno će se primjenjivati i u ovom slučaju.

SVJEDOCI

Član 231

Svako lice koje se poziva kao svjedok dužno je da se odazove pozivu, a ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dužno je i da svjedoči.

Kao svjedoci mogu se saslušati samo lica koja su sposobna da daju obavještenja o činjenicama koje se dokazuju.

Dijete se može saslušati kao svjedok, ako sud na osnovu nalaza nadležnog organa ili stručnog lica ocijeni da je sposobno da svjedoči.

Član 232

Ne može se saslušati kao svjedok lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja državne, službene ili vojne tajne, dok ga nadležni organ ne oslobodi od te dužnosti.

Član 233

Svjedok može da uskrati svjedočenje:

- 1) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;
- 2) o onome o čemu se stranka ili drugo lice svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovijedilo;
- 3) o činjenicama koje je svjedok saznao kao advokat, ljekar ili u vršenju nekog drugog poziva ili neke druge djelatnosti, ako postoji obaveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u vršenju tog poziva ili djelatnosti.

Sud će da upozori ova lica da mogu uskratiti davanje iskaza.

Član 234

Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja, ako za to postoje važni razlozi, a naročito ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio teškoj sramoti, znatnoj imovinskoj šteti ili krivičnom gonjenju sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, svog bračnog, odnosno vanbračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stepena zaključno i onda kad je brak prestao, kao i svog staraoca ili staranika, usvojioca ili usvojenika.

Sud će da upozori svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 235

Svjedok ne može zbog opasnosti od kakve imovinske štete da uskrati svjedočenje o pravnim poslovima pri kojima je bio prisutan kao pozvani svjedok, o radnjama koje je u pogledu spornog odnosa preduzeo kao pravni prethodnik ili zastupnik jedne od stranaka, o činjenicama koje se tiču imovinskih odnosa uslovljenih porodičnom ili bračnom vezom, o činjenicama koje se tiču rođenja, sklapanja braka ili smrti, kao i kad je na osnovu posebnih propisa dužan da podnese prijavu ili da da izjavu.

Član 236

Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje sud pred kojim svjedok treba da svjedoči. Ako je potrebno prethodno će se o tome saslušati stranke.

Protiv rješenja suda iz stava 1 ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu, a svjedok može ovo rješenje pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni ili o zatvoru zbog toga što je uskratilo svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje (član 181 stav 2).

Član 237

Stranka koja predlaže da se određeno lice sasluša kao svjedok mora prethodno da naznači o čemu ono treba da svjedoči i da navede njegovo ime i prezime, zanimanje i boravište.

Član 238

Pozivanje svjedoka vrši se dostavljanjem pisanog poziva u kome se navodi prezime, ime, zanimanje pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, predmet po kome se poziva i naznačenje da se poziva kao svjedok. U pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka (član 181) i na pravo na naknadu troškova (član 242).

Pozivanje kao svjedoka maloljetnog lica, koje nije navršilo 16 godina života, vrši se preko roditelja, odnosno zakonskog zastupnika.

Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu saslušaće se u svom stanu, odnosno prostorijama u kojima borave.

Član 239

Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisustva svjedoka koji će se kasnije saslušavati. Svjedok je dužan da odgovore daje usmeno.

Svjedok će se prethodno opomenuti da je dužan da govori istinu i da ne smije ništa prećutati, a zatim će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime oca, zanimanje, boravište, mjesto rođenja, godine starosti i njegov odnos sa strankama.

Član 240

Poslije opštih pitanja svjedok se poziva da iznese sve što mu je poznato o činjenicama o kojima treba da svjedoči, a zatim mu se mogu postavljati pitanja radi provjeravanja, dopune ili razjašnjenja. Nije dozvoljeno postavljati pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti.

Svjedok će se uvijek pitati otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Svjedoci se mogu suočiti ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica. Suočeni će se o svakoj okolnosti o kojoj se ne slažu ponaosob saslušati i njihov odgovor unijeti se u zapisnik.

Član 241

Svjedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak saslušaće se preko tumača.

Ako je svjedok gluv, postavljaće mu se pitanja pisano, a ako je nijem, pozvaće se da pisano odgovara. Ako se saslušanje ne može izvršiti na ovaj način, pozvaće se kao tumač lice koje se sa svjedokom može sporazumjeti.

Sud će tumača da upozori na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Član 242

Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za ishranu i prenoćište, kao i na naknadu izgubljene zarade.

Svjedok treba da zahtijeva naknadu odmah po saslušanju, inače gubi pravo na nju. Sud je dužan da na ovo upozori svjedoka.

U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoka sud će da odredi da se određeni iznos isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, naložiće stranci da određeni iznos plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava izvršenje rješenja.

VJEŠTACI

Član 243

Sud će izvesti dokazivanje vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja neke činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 244

Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u predlogu naznačiti predmet i obim vještačenja i predložiti lice sa liste stalnih sudskih vještaka koje će da izvrši vještačenje.

Protivna strana će se izjasniti o predloženom vještačenju.

Ako stranke ne postignu sporazum o licu koje će biti određeno za vještaka i o predmetu i obimu vještačenja, odluku o tome će donijeti sud.

Sud može, nezavisno od sporazuma stranaka, odrediti drugog vještaka, ako ocijeni da složenost vještačenja to zahtijeva.

Član 245

Vještačenje vrši jedan vještak, a kad sud ocijeni da je vještačenje složeno, može odrediti više vještaka.

Vještaci se određuju prvenstveno iz reda stalnih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

Složenija vještačenja se mogu povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, hemijskoj laboratoriji, fakultetu i sl.).

Ako postoje specijalizovane ustanove za određene vrste vještačenja (vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i sl.), takva vještačenja će se povjeriti prvenstveno tim ustanovama.

Član 246

Vještaci su dužni da se odazovu pozivu suda i da iznesu svoj nalaz i mišljenje.

Sud će vještaka, na njegov zahtjev, osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Sud može vještaka, na njegov zahtjev, da oslobodi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobođenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlašćeno lice organa ili organizacije u kojoj je vještak zaposlen.

Član 247

Vještak može biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudija, ali se za vještaka izuzetno može uzeti i lice koje je već bilo saslušano kao svjedok.

Stranka može da podnese zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.

U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna da navede okolnosti na kojima zasniva svoj zahtjev za izuzeće.

O zahtjevu za izuzeće odlučuje sud.

Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za izuzeće nije dozvoljena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Ako je stranka saznala za razlog izuzeća poslije izvršenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije izvršenog vještačenja.

Član 248

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za ishranu i prenoćište, na naknadu izgubljene zarade i troškova vještačenja, kao i pravo na nagradu za izvršeno vještačenje.

U pogledu naknade troškova i nagrade vještaka shodno će se primjenjivati odredbe člana 242 st. 2 i 3 ovog zakona.

Član 249

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži: ime i prezime, zanimanje vještaka, predmet spora, obim i predmet vještačenja i rok za pisano podnošenje nalaza i mišljenja.

Član 250

Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

Prepis rješenja iz člana 249 ovog zakona dostavlja se vještaku zajedno sa pozivom na ročište za glavnu raspravu.

U pozivu će sud da upozori vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i u skladu sa pravilima nauke i vještine i upozoriti ga o posljedicama nedostavljanja nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, odnosno neopravdanog izostanka sa ročišta i pravu na nagradu i naknadu troškova.

Član 251

Vještak svoj pisani nalaz i mišljenje uvijek dostavlja sudu prije rasprave, ako sud ne odredi drukčije.

Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje.

Član 252

Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, sud će, nakon proteka roka koji strankama ostavi da se o tome pisano izjasne, odrediti drugog vještaka.

Ako vještak dostavi nalaz i mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili protivrječni sami sebi ili izvedenim okolnostima, sud će da pozove vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi i odredi rok za ponovno dostavljanje nalaza i mišljenja.

Ako vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će, uz prethodno izjašnjenje stranaka, da odredi drugog vještaka.

Član 253

Sud dostavlja strankama pisani nalaz i mišljenje najmanje osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Član 254

Ročište za glavnu raspravu će se održati i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, sud može, na predlog stranke, odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako utvrdi da je njegovo prisustvo na raspravi neophodno radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Član 255

Sud će vještaku dopustiti da razmatra spise, kao i da postavlja pitanja strankama i drugim učesnicima u vezi predmeta vještačenja.

Član 256

Ako je određeno više vještaka, oni mogu podnijeti zajednički nalaz i mišljenje kad se u nalazu i mišljenju slažu. Ako se u nalazu i mišljenju ne slažu, svaki vještak posebno iznosi svoj nalaz i mišljenje.

Ako se podaci vještaka u njihovom nalazu bitno razilaze ili ako je njihov nalaz nejasan, nepotpun ili u protivrječnosti sam sa sobom ili sa izviđenim okolnostima, a ti se nedostaci ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, obnoviće se vještačenje sa istim ili drugim vještacima.

Ako u mišljenju više vještaka ima protivrječnosti ili nedostataka ili se pojavi osnovana sumnja u pravilnost datog mišljenja, a ti se nedostaci ili sumnja ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, zatražiće se mišljenje drugih vještaka.

Član 257

Protiv rješenja suda iz čl. 249 i 252 ovog zakona nije dopuštena žalba.

Član 258

Na izvođenje dokaza vještačenjem shodno se primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka, ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno.

Član 259

Odredbe o vještačenju shodno se primjenjuju i na sudske tumače.

SASLUŠANJE STRANAKA

Član 260

Na predlog stranke, sud može odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Član 261

Ako se sud uvjeri da stranci, odnosno licu koje treba saslušati kao stranku nijesu poznate sporne činjenice ili ako saslušanje te stranke nije moguće, može da odluči da se sasluša samo druga stranka.

Sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka i ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Član 262

Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušaće se njen zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se sasluša i sama stranka, ako je njeno saslušanje moguće.

Za pravno lice saslušaće se lice koje je zakonom ili opštim aktom pravnog lica određeno da je zastupa.

Ako kao stranka u sporu učestvuje na jednoj strani više lica, sud će odlučiti da li će se saslušati sva lica ili samo neka od njih.

Član 263

Poziv na ročište dostaviće se punomoćniku stranke, koji je dužan da o tome obavijesti stranku, odnosno, ako stranka nema punomoćnika, lično stranci ili licu koje će se za stranku saslušati.

U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da stranka koja dođe na ročište može biti saslušana u odsutnosti druge stranke.

Član 264

Ne mogu se primijeniti nikakve prinudne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja, niti se stranka može prinuditi na davanje iskaza.

Član 265

Odredbe o izvođenju dokaza saslušavanjem svjedoka primjenjivaće se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

GLAVA DVADESETA OBEZBJEĐENJE DOKAZA

Član 266

Ako postoji opravdana bojazan da neki dokaz neće moći da se izvede ili će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se u toku kao i prije pokretanja parnice predložiti da se ovaj dokaz izvede.

Obezbjedenje dokaza se može tražiti prije i u toku postupka po predlogu za ponavljanje postupka.

Član 267

Ako je predlog za obezbjeđenje dokaza stavljen u toku parničnog postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u toku.

Kad se traži obezbjeđenje dokaza prije pokretanja postupka, kao i u hitnim slučajevima ako je postupak već u toku, nadležan je sud prvog stepena na čijem se području nalaze stvari koje treba razgledati, odnosno sud na čijem području boravi lice koje treba saslušati.

Član 268

U podnesku kojim traži obezbjeđenje dokaza predlagač je dužan da navede činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge zbog kojih smatra da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proističe da on nije poznat.

Član 269

Podnesak u kome je stavljen predlog za obezbjeđenje dokaza dostaviće se protivniku, ako je poznat. Ako postoji opasnost zbog odlaganja, sud će o predlogu odlučiti i bez prethodnog izjašnjanja protivnika.

U rješenju kojim se usvaja predlog sud će da odredi ročište za izvođenje dokaza, navešće činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, kao i dokaze koji će se izvesti.

Ako protivniku nije ranije bio dostavljen podnesak u kome je stavljen predlog za obezbjeđenje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno sa rješenjem suda kojim se usvaja predlog za obezbjeđenje dokaza.

Protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište sud može radi učestvovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika (član 82). O tom postavljanju nije potrebno izdati oglas.

Sud može u hitnim slučajevima odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se usvaja predlog za obezbjeđenje dokaza dostavi protivniku.

Protiv rješenja suda kojim se usvaja predlog za obezbjeđenje dokaza, kao i protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku nije dozvoljena žalba.

Član 270

Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuva se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

Ako je postupak u toku, a obezbjeđenje dokaza nije izveo sud koji vodi postupak, zapisnik će se dostaviti tom sudu.

GLAVA DVADESET PRVA
PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE
OPŠTE ODREDBE

Član 271

Sud odmah nakon prijema tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu.

Ove pripreme obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe tuženom na obavezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice i dokaze čije izvođenje namjeravaju da predlože.

Član 272

U toku priprema za glavnu raspravu do ročišta za glavnu raspravu, sud odlučuje o:

- 1) stupanju prethodnika u parnicu;
- 2) učešću umješaka;
- 3) obezbjeđenju dokaza;
- 4) preinačenju tužbe;
- 5) povlačenju tužbe;
- 6) prekidu postupka;
- 7) privremenim mjerama obezbjeđenja;
- 8) spajanju i razdvajanju parnica;
- 9) određivanju ili produženju sudskih rokova;
- 10) zakazivanju ili odlaganju ročišta;
- 11) povraćaju u pređašnje stanje;
- 12) oslobađanju stranke od plaćanja troškova postupka;
- 13) obezbjeđenju parničnih troškova;
- 14) polaganju predujma za troškove pojedinih parničnih radnji;
- 15) određivanju vještaka;
- 16) postavljanju privremenog zastupnika;
- 17) dostavljanju sudskih pismena;
- 18) mjerama za ispravljanje podnesaka;
- 19) urednosti punomoćja;
- 20) svim pitanjima koja se odnose na upravljanje postupkom.

Protiv odluka donijetih u toku pripremanja glavne rasprave, a odnose se na upravljanje postupkom, žalba nije dozvoljena.

Član 273

Sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja i primiti na zapisnik poravnanje stranaka.

PRETHODNO ISPITIVANJE TUŽBE

Član 274

Po prethodnom ispitivanju tužbe sud donosi rješenja iz člana 272 ovog zakona, ako nije riječ o pitanjima o kojima se po prirodi stvari ili po odredbama ovog zakona odluka može donijeti tek u daljem toku postupka.

Član 275

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili nepotpuna ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužioca ili tuženog da budu stranke u parnici ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke ili nedostaci koji se odnose na ovlašćenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlašćenje potrebno, sud će radi otklanjanja ovih nedostataka preduzeti potrebne mjere predviđene u ovom zakonu (čl. 81 i 106).

Član 276

Nakon prethodnog ispitivanja tužbe sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje, ako utvrdi:

- 1) da rješenje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost;
- 2) da su stranke ugovorile arbitražu;

3) da je tužba podnesena neblagovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe;

4) da o istom zahtjevu već teče parnica;

5) da je stvar pravosnažno presuđena;

6) da je o predmetu spora zaključeno sudsko poravnanje, da se tužilac pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva, da ne postoji pravni interes tužioca za podnošenje tužbe za utvrđenje i da tužilac u roku koji je sud odredio nije otklonio nedostatke iz čl. 81 i 106 ovog zakona.

Sud donosi rješenje kojim se oglašava nenadležnim i predmet ustupa drugom sudu, ako utvrdi da nije stvarno ili mjesno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu.

Član 277

Ako smatra da nema dovoljno osnova za donošenje odluke o nekom pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, sud će da ostavi da o ovom pitanju donese odluku po prijemu odgovora na tužbu ili na pripremnom ročištu, odnosno na ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije održano.

ODGOVOR NA TUŽBU

Član 278

Tužba sa priložima dostavlja se tuženom na odgovor u roku od 30 dana od dana prijema uredne i potpune tužbe u sudu.

Član 279

Nakon prijema tužbe sa priložima tuženi je dužan, najkasnije u roku od 30 dana, da dostavi sudu pisani odgovor na tužbu.

Prilikom dostavljanja tužbe tuženom sud će poučiti tuženog o obavezi iz stava 1 ovog člana, o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku.

Član 280

U odgovoru na tužbu tuženi će istaći moguće procesne prigovore i izjasniti se da li priznaje ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev i navesti druge podatke koje mora imati svaki drugi podnesak (član 103).

Ako tuženi osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržati i činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 281

Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti u skladu sa odredbom člana 106 ovog zakona.

Član 282

Kad, po prijemu odgovora na tužbu, sud utvrdi da među strankama nije sporno činjenično stanje i da ne postoje druge smetnje za donošenje odluke može bez zakazivanja ročišta donijeti odluku o sporu.

Član 283

Ako sud, po prijemu odgovora na tužbu, utvrdi da iz činjenica navedenih u tužbi ne proizilazi osnovanost tužbenog zahtjeva, donijet će odluku kojom se tužbeni zahtjev odbija.

Tužbeni zahtjev je, u smislu stava 1 ovog člana, neosnovan ako je očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi ili ako su činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev očigledno u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac predložio ili sa činjenicama koje su opštepoznate.

PRIPREMNO ROČIŠTE

Član 284

Nakon prijema odgovora na tužbu sud će da zakaže pripremno ročište.

Ako tuženi nije dostavio odgovor na tužbu, a nema uslova za donošenje presude zbog propuštanja, sud će zakazati pripremno ročište nakon protoka roka za podnošenje odgovora na tužbu.

Pripremno ročište održaće se, po pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana kada tuženi dostavi pisani odgovor na tužbu.

Član 285

Održavanje pripremnog ročišta je obavezno, osim u slučajevima u kojima sud, nakon prijema tužbe i odgovora na tužbu, utvrdi da među strankama nema spornih činjenica (član 282) ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno.

Član 286

U pozivu za pripremno ročište sud će da obavijesti stranke o posljedicama izostanka s pripremnog ročišta, kao i o tome da su dužne, najkasnije na pripremnom ročištu, da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da predlože sve dokaze koje žele izvesti u toku postupka, te da na ročište donesu sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz.

Poziv za pripremno ročište dostavlja se strankama najkasnije osam dana prije ročišta.

Član 287

Pripremno ročište počinje tako što tužilac sažeto izlaže tužbu, a zatim tuženi sažeto izlaže odgovor na tužbu.

Kad je potrebno, sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u vezi s njihovim navodima ili predlozima.

Član 288

Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu raspravljaće se o pitanjima koja se odnose na smetnje za dalji tok postupka. O tim se pitanjima mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, odlučivati o pitanjima iz člana 276 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno.

Ako sud ne prihvati prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijeće zajedno s odlukom o glavnoj stvari, osim o prigovoru mjesne nadležnosti.

Protiv odluke iz stava 3 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 289

U daljem toku pripremnog ročišta raspravljaće se o predlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje predloge.

Član 290

Sud će prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu odlučiti o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

Predloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Sud nije u daljem toku parnice vezan za svoja ranija rješenja iz ovog člana.

Član 291

Ako sud, na predlog stranke, odredi vještačenje, kao i da vještak treba da dostavi pisani nalaz i mišljenje, odrediće rok u kome vještak treba da postupi.

Pri određivanju ovog roka sud će voditi računa o tome da pisani nalaz i mišljenje sud mora dostaviti strankama najkasnije osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Član 292

Ako pred istim sudom teče više parnica između istih lica ili u kojima je isto lice protivnik raznih tužilaca ili raznih tuženih, sud može rješenjem spojiti sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud će donijeti zajedničku presudu.

Sud može odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe i nakon završetka odvojenog raspravljanja donijeti posebne odluke o tim zahtjevima.

Rješenja iz st. 1 i 2 ovog člana mogu se, po pravilu, donijeti najkasnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.

Protiv ovih rješenja žalba nije dozvoljena.

Član 293

Ako na pripremno ročište ne dođe tužilac, a bio je uredno obaviješten, smatraće se da je tužba povučena, osim ako tuženi ne traži da se ročište održi.

Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženi, raspravljaće se sa tužiocem.

Član 294

Na pripremnom ročištu sud ima u pogledu upravljanja postupkom sva ovlaštenja koja ima i na glavnoj raspravi.

ZAKAZIVANJE ROČIŠTA ZA GLAVNU RASPRAVU

Član 295

Na pripremnom ročištu sud će rješenjem odrediti: dan i čas održavanja glavne rasprave, pitanja o kojima će se raspravljati, dokaze koji će se izvesti i lica koja će biti pozvana na glavnu raspravu.

Glavna rasprava će se, po pravilu, održati najkasnije u roku od 60 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta.

Ako sud procijeni da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopno koliko je neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu.

Član 296

Sa sadržajem rješenja iz člana 295 stav 1 ovog zakona upoznaće se stranke prisutne na pripremnom ročištu i neće im se dostaviti rješenje, niti poziv za glavnu raspravu.

Sud će upozoriti stranke i na posljedice izostanka sa ročišta za glavnu raspravu.

Član 297

Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nijesu bile prisutne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio da pozove.

U pozivu za glavnu raspravu sud će da upozori pozvane o posljedicama izostanka sa ročišta.

Stranci koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu, uz poziv za glavnu raspravu, dostavlja se ovjeren prepis zapisnika.

GLAVA DVADESET DRUGA

GLAVNA RASPRAVA

TOK GLAVNE RASPRAVE

Član 298

Sudija otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja.

Nakon toga, sudija utvrđuje jesu li došla sva pozvana lica, pa ako nijesu provjerava jesu li odsutna lica uredno pozvana i imaju li opravdan razlog za izostanak.

Ako tužilac ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatra se da je povukao tužbu, osim ako se tuženi na tom ročištu upusti u raspravljanje.

Ako na ročište za glavnu raspravu ne dođe tuženi, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegovog prisustva.

Član 299

Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, najprije da odluči o pitanjima iz člana 276 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drukčije predviđeno.

Ako sud ne usvoji prigovor iz stava 1 ovog člana, bez obzira da li je o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno s njom, odluku o prigovoru donijeće zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 300

Ako nije prethodno održano pripremno ročište, prvo ročište za glavnu raspravu počinje sažetim izlaganjem tužbe, a poslije toga tuženi sažeto odgovara na navode tužbe.

U daljem toku rasprave sud rješenjem određuje koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

Predložene dokaze, koje ne smatra važnim za odluku, sud će da odbije i u rješenju da naznači razlog odbijanja.

Protiv rješenja kojim se određuje ili odbija izvođenje dokaza nije dozvoljena posebna žalba.

Sud nije u daljem toku parnice vezan za svoje ranije rješenje o izvođenju dokaza.

Član 301

Ako je održano pripremno ročište, na glavnoj raspravi izvode se dokazi čije je izvođenje određeno rješenjem suda na tom ročištu.

Član 302

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ako nije drukčije predviđeno ovim zakonom.

Član 303

Stranke mogu u toku glavne rasprave da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nijesu bile u mogućnosti iznijeti, odnosno preložiti na pripremnom ročištu.

Član 304

Stranka i njen zastupnik ili punomoćnik mogu po odobrenju suda neposredno postavljati pitanja protivnoj stranci, svjedocima i vještacima.

Sud će da zabrani stranci postavljanje određenog pitanja ili će da zabrani odgovor na postavljeno pitanje, ako je već u pitanju sadržano kako na njega treba odgovoriti ili ako se pitanje ne odnosi na predmet.

Na zahtjev stranke u zapisnik će se unijeti pitanje koje je sud odbio, kao i pitanje na koje je zabranjen odgovor.

Član 305

Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako ih sud, po izjašnjenju stranaka, sasvim ne otpusti ili ne odredi da se privremeno udalje iz sudnice.

Sud može odrediti da se saslušani svjedoci kasnije ponovo pozovu i još jednom saslušaju u prisustvu ili odsustvu drugih svjedoka i vještaka.

Član 306

Nakon izvođenja svih dokaza, stranke, počev od tužioca, imaju pravo da se obrate sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta. Sud može dopustiti tužiocu da se ukratko izjasni na završno izlaganje tuženog. Ako je tužiocu dopušteno da se izjasni na završno izlaganje tuženog i tuženi ima pravo da se ukratko izjasni na konačne navode tužioca.

Član 307

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, sud će da objavi da je glavna rasprava zaključena.

Sud može odlučiti da glavnu raspravu zaključi i kad je ostalo da se pribave izvjesni spisi koji sadrže dokaze potrebne za odlučivanje ili ako treba sačekati zapisnik o dokazima izvedenim od zamoljenog sudije, a stranke odustanu od raspravljanja o tim dokazima ili sud smatra da to raspravljanje nije potrebno.

JAVNOST GLAVNE RASPRAVE

Član 308

Glavna rasprava je javna.

Raspravi mogu prisustvovati samo punoljetna lica.

Lica koja prisustvuju raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.

Odredba stava 3 ovog člana ne odnosi se na čuvare lica koja učestvuju u postupku.

Član 309

Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njen dio, ako to zahtijevaju interesi čuvanja državne, službene, poslovne ili lične tajne, interesi javnog reda ili razlozi morala.

Sud može isključiti javnost i u slučaju kad se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo obezbijediti nesmetano održavanje rasprave.

Član 310

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješake.

Sud može dozvoliti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena prisustvuju pojedina službena lica kao i naučni i javni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno naučnu ili javnu djelatnost.

U slučaju isključenja javnosti, na zahtjev stranke, sud može dozvoliti da raspravi prisustvuju najviše dva lica koja ona označi.

Sud će upozoriti lica koja prisustvuju raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužna da kao tajnu čuvaju sve ono što su na raspravi saznala i ukazaće im na posljedice odavanja tajne.

Član 311

O isključenju javnosti odlučuje sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno. Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dozvoljena posebna žalba.

Član 312

Odredbе o javnosti na glavnoj raspravi shodno će se primjenjivati i na pripremno ročište, na ročišta van glavne rasprave, kao i na ročište pred zamoljenim sudijom.

RUKOVOĐENJE GLAVNOM RASPRAVOM

Član 313

Sud rukovodi glavnom raspravom, ispituje stranke, izvodi dokaze, daje riječ strankama, njihovim zakonskim zastupnicima i punomoćnicima.

Sud vodi računa da se glavna rasprava odvija u pravom smjeru i na pravilan način bez nepotrebnih odlaganja.

Sud se u toku glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.

Protiv rješenja koje se odnosi na rukovođenje raspravom nije dozvoljena posebna žalba.

Član 314

Van ročišta za glavnu raspravu sud donosi odluke o pitanjima iz člana 272, kao i odluke iz člana 273 ovog zakona.

Član 315

Sud može odložiti zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegovog održavanja, ako utvrdi da neće biti ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je izvođenje određeno neće biti moguće izvesti na tom ročištu.

Sud je dužan, najkasnije osam dana prije održavanja ročišta, da provjeri da li su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana.

Kad odloži ročište, sud će o vremenu održavanja novog ročišta odmah da obavijesti sve pozvane.

Član 316

Sud može, na predlog stranke, da odloži započeto ročište samo iz sljedećih razloga:

1) ako bez krivice stranke koja predlaže odlaganje ročišta nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je bitan za pravilno donošenje odluke;

2) ako obje stranke predlažu odlaganje radi mogućeg mirnog rješavanja spora.

Stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga.

Kad se ročište odloži, sud će prisutnima odmah saopštiti mjesto i vrijeme novog ročišta. Sud nije dužan o mjestu i vremenu novog ročišta da obavijesti stranku koja nije bila prisutna na odloženom ročištu, a bila je uredno obaviještena, osim ako je protivna stranka iznijela nove činjenice ili predložila nove dokaze (član 303).

Član 317

Ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, sud će odlučiti da se ročište održi, ako se mogu izvesti drugi dokazi, s tim što će se naknadno, na novom ročištu, izvesti samo taj dokaz.

Član 318

Na novom ročištu zakazanom nakon odlaganja rasprave radnje koje su već provedene ponovo se izvode samo ako sud smatra da je to neophodno za pravilno donošenje presude.

Član 319

Ročište za glavnu raspravu se ne može odložiti na neodređeno vrijeme.

Ročište za glavnu raspravu se ne može odložiti na period duži od 30 dana, osim u slučajevima iz čl. 222 i 329 stav 2 ovog zakona.

Kada odloži ročište, sud je dužan preduzeti sve radnje koje mu stoje na raspolaganju, kako bi se do sljedećeg ročišta otklonili uzroci koji su doveli do odlaganja i na tom ročištu rasprava mogla zaključiti.

Protiv rješenja suda kojim se odlaže ročište ili rješenja kojim se odbijaju predlozi stranaka za odlaganje ročišta nije dozvoljena žalba.

Član 320

Ako se započeto ročište ne može okončati do kraja dana, sud će odrediti nastavak ročišta za sljedeći radni dan.

Član 321

Ako se ročište odloži, novo ročište održaće se po mogućnosti pred istim sudijom.

Ako se novo ročište drži pred istim sudijom, glavna rasprava će se nastaviti i sudija će ukratko izložiti tok ranijih ročišta.

Ako se ročište drži pred drugim sudijom, glavna rasprava mora početi iznova, ali sudija može, pošto se stranke o tome saglase, odlučiti da se ponovo ne saslušavaju svjedoci i vještaci i da se ne vrši novi uviđaj i da se ponovo ne izvodi dokaz saslušanjem stranaka, već da se pročitaju zapisnici o izvođenju ovih dokaza.

Izuzetno od stava 3 ovog člana sudija će odlučiti da se pročitaju iskazi svjedoka i vještaka koji su umrli, duševno oboljeli ili inače nijesu dostupni sudu.

GLAVA DVADESET TREĆA

MIRNO RJEŠAVANJE SPOROVA

SUDSKO PORAVNANJE

Član 322

Stranke mogu zaključiti poravnanje o predmetu spora u toku cijelog postupka (sudsko poravnanje).

Poravnanje može da se odnosi na cio tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

Pred sudom se ne može zaključiti poravnanje u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Kad sud donese rješenje kojim ne dozvoljava poravnanje stranaka, zastaće sa postupkom dok ovo rješenje ne postane pravosnažno.

Član 323

Sud će na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost u toku cijelog postupka nastojati da stranke zaključe poravnanje.

Član 324

Sudsko poravnanje se zaključuje, po pravilu, pred sudom prvog stepena.

Ako je pred drugostepenim sudom pokrenut postupak po žalbi, prvostepeni sud obavještava drugostepeni sud o zaključenom sudskom poravnanju.

Sudsko poravnanje može se zaključiti i pred drugostepenim sudom kad se pred drugostepenim sudom održava glavna rasprava.

Ako se poravnanje zaključi nakon donošenja prvostepene presude, sud će rješenjem tu presudu ukinuti.

Član 325

Sporazum stranaka o poravnanju unosi se u zapisnik.

Poravnanje je zaključeno kad stranke poslije pročitanoog zapisnika o poravnanju potpišu zapisnik.

Strankama će se izdati ovjeren prepis zapisnika u koji je uneseno poravnanje.

Član 326

Prvostepeni sud, po službenoj dužnosti, pazi da li se vodi parnica o predmetu o kome je ranije bilo zaključeno sudsko poravnanje. Ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kome je već zaključeno sudsko poravnanje, odbaciće tužbu.

Član 327

Sudsko poravnanje može se pobijati samo tužbom.

Ako sudsko poravnanje bude poništeno, postupak se nastavlja kao da u parnici o tužbenom zahtjevu nije ni bilo zaključeno.

Član 328

Lice koje namjerava da podigne tužbu može preko suda prvog stepena na čijem području protivna strana ima prebivalište da pokuša da postigne poravnanje.

Sud kome je ovakav predlog upućen pozvaće protivnu stranu i upoznaće je s predlogom o poravnanju.

Troškove ovog postupka snosi podnosilac predloga.

POSREDOVANJE

Član 329

Ako sud ocijeni da bi se spor mogao uspješno riješiti putem posredovanja, zastaće sa postupkom i uputiće stranke na postupak posredovanja.

Po proteku roka od 90 dana, ako stranke ne riješe spor putem posredovanja, sud će zakazati ročište.

Član 330

Posredovanje se uređuje posebnim zakonom.

GLAVA DVADESET ČETVRTA

PRESUDA

Član 331

Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja.

Ako postoji više zahtjeva, sud će, po pravilu, o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Ako je više parnica spojeno radi zajedničkog raspravljanja, a za konačnu odluku je sazrela samo jedna parnica, može se donijeti presuda samo u pogledu te parnice.

Član 332

Sud može da naloži tuženom da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

Ako sud usvoji zahtjev za izdržavanje, za naknadu štete u vidu rente zbog izgubljene zarade ili drugih prihoda po osnovu rada ili zbog izgubljenog izdržavanja, može obavezati tuženog i na činidbe koje nijesu dospjele.

Ako činidba koja je predmet tužbenog zahtjeva nije dospjela do zaključenja glavne rasprave, sud će tužbeni zahtjev odbiti kao preuranjen.

Član 333

Ako je tužilac u tužbi tražio da mu se dosudi izvjesna stvar, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari da primi određeni novčani iznos, sud će, ako usvoji tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženi može osloboditi od davanja stvari, ako plati taj novčani iznos.

Član 334

Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje kakve činidbe odrediće se i rok u kome je ovu činidbu dužna da izvrši.

Ako posebnim propisima nije drukčije određeno, rok za izvršenje činidbe iznosi 15 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima ovaj rok iznosi osam dana.

Rok za izvršenje činidbe počinje da teče prvog dana poslije dostavljanja prepisa pravosnažne presude stranci kojoj je naloženo izvršenje, ako zakonom nije drukčije određeno.

DJELIMIČNA PRESUDA

Član 335

Ako su od više tužbenih zahtjeva, usljed priznanja ili na osnovu raspravljanja, samo neki sazreli za konačnu odluku ili ako je samo dio jednog zahtjeva sazrio za konačnu odluku, sud može, u pogledu sazrelih zahtjeva, odnosno dijela zahtjeva, zaključiti raspravu i donijeti presudu (djelimična presuda).

Djelimičnu presudu sud može da donese i kad je podnijeta protivtužba, ako je za odluku sazrio samo zahtjev tužbe ili zahtjev protivtužbe.

Pri ocjeni pitanja da li će donijeti djelimičnu presudu, sud će naročito uzeti u obzir veličinu zahtjeva ili dijela zahtjeva koji je sazreo za odluku.

U parnici u kojoj je tužbom, odnosno protivtužbom obuhvaćeno više zahtjeva djelimična presuda nije dozvoljena, ako se o osnovanosti tih zahtjeva može, zbog prirode spornog odnosa, odlučiti samo jednom presudom.

U pogledu pravnih lijekova i izvršenja djelimična presuda smatra se kao samostalna presuda.

MEĐUPRESUDA

Član 336

Ako je tuženi osporio i osnov tužbenog zahtjeva i iznos tužbenog zahtjeva, a u pogledu osnova stvar je sazrela za donošenje odluke, sud može, iz razloga cjelishodnosti, da donese prvo presudu samo o osnovu tužbenog zahtjeva (međupresuda).

Do pravosnažnosti međupresude sud će zastati sa raspravljanjem o iznosu tužbenog zahtjeva.

PRESUDA NA OSNOVU PRIZNANJA

Član 337

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna cijeli ili dio tužbenog zahtjeva, sud će bez daljeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev u dijelu u kome se priznaje tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).

Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana prethodno pribave obavještenja.

Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca da opozove do donošenja presude.

PRESUDA NA OSNOVU ODRICANJA

Član 338

Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne cijelog ili dijela tužbenog zahtjeva, sud će bez daljeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev u dijelu u kome se tužilac odrekao (presuda na osnovu odricanja).

Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženog.

Sud neće donijeti presudu na osnovu odricanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Donošenje presude na osnovu odricanja odlaže se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3 ovog člana prethodno pribave obavještenja.

Odricanje od tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pisanom podnesku, tužilac može i bez pristanka tuženog opozvati do donošenja presude.

PRESUDA ZBOG PROPUŠTANJA

Član 339

Ako tuženi u roku iz člana 279 stav 1 ovog zakona ne odgovori na tužbu, sud donosi presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) ako je tuženom uredno dostavljena tužba na odgovor;
- 2) ako se ne radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3);
- 3) ako osnovanost tužbenog zahtjeva proizilazi iz činjenica koje su navedene u tužbi;
- 4) ako činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev nijesu u suprotnosti sa dokazima koje je dostavio sam tužilac ili s činjenicama koje su opšte poznate.

Donošenje presude zbog propuštanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 1 ovog člana prethodno pribave obavještenja.

DONOŠENJE, PISANA IZRADA I DOSTAVA PRESUDE

Član 340

Sud će donijeti presudu najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave. Kao vrijeme donošenja presude podrazumijeva se dan kada je presuda pisano izrađena.

Ako sudija prekorači rok iz stava 1 ovog člana, dužan je u pisanoj formi izvijestiti predsjednika suda o razlozima prekoračenja.

Član 341

Nakon zaključenja glavne rasprave sud će prisutne stranke da obavijesti o datumu donošenja presude. Ako jedna od stranaka nije prisustvovala glavnoj raspravi, sud će je pisano obavijestiti o datumu donošenja presude.

Stranke, odnosno njihovi zastupnici ili punomoćnici su dužni sami da podignu presudu u zgradi suda.

Ako su stranke bile uredno obaviještene o datumu donošenja presude, rok za žalbu protiv presude počinje teći prvog narednog dana nakon donošenja presude.

Nakon zaključenja glavne rasprave stranke će biti upozorene da rok za žalbu teče prvog narednog dana od dana donošenja presude.

Član 342

Sud u vrijeme donošenja presude (član 340) može, na zahtjev stranke, ako stranka nije u mogućnosti da podigne presudu (član 341 stav 2) odlučiti da se dostava presude izvrši na način predviđen odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Stranci koja nije bila uredno obaviještena o datumu donošenja presude sud će u svakom slučaju dostaviti presudu u skladu s odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 343

Presuda zbog propuštanja i presuda drugostepenog suda donesena bez rasprave, dostavlja se strankama u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 344

U slučaju iz člana 340 stav 2 ovog zakona sud će, čim sazna da će doći do odlaganja datuma donošenja presude, o tome obavijesti stranke, nakon čega će strankama presudu dostaviti prema odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 345

U slučajevima iz čl. 342, 343 i 344 ovog zakona rok za podnošenje pravnog lijeka počinje teći prvog narednog dana nakon prijema presude.

Član 346

Izvornik presude potpisuje sudija.

Član 347

Pisano izrađena presuda mora imati: uvod, izreku, obrazloženje i uputstvo o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

Uvod presude sadrži: naziv suda, ime i prezime sudije, ime i prezime, prebivalište, odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, označenje stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su na toj raspravi bili prisutni i dan kad je presuda donesena.

Izreka presude sadrži: odluku kojom se usvajaju ili odbijaju pojedini zahtjevi u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja i odluku o parničnim troškovima.

U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka, činjenice koje su iznijele i dokaze koje su predložile, koje je od tih činjenica utvrđivao, zašto i kako ih je utvrdio, a ako ih je utvrdio dokazivanjem, koje dokaze je izveo i kako ih je ocijenio. Sud će posebno navesti koje je odredbe materijalnog prava primijenio odlučujući o zahtjevima stranaka, a izjasniće se, ako je to potrebno, i o stavovima stranaka o pravnom osnovu spora, te o njihovim predlozima i prigovorima o kojima nije dao razloge u odlukama koje je već donio u toku postupka.

U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja ili presude na osnovu odricanja, iznijeće se samo razlozi koji opravdavaju donošenje ovakvih presuda.

DOPUNSKA PRESUDA

Član 348

Ako je sud propustio da odluči o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom ili je propustio da odluči o dijelu zahtjeva, stranka može, u roku od 15 dana od prijema presude, da predloži sudu da se izvrši dopuna presude.

Ako stranka ne podnese predlog za donošenje dopunske presude smatraće se da je tužba u tom dijelu povučena.

Neblagovremeni i neosnovani predlog za dopunu presude odbaciće, odnosno odbiće sud bez održavanja ročišta.

Član 349

Kad sud nađe da je predlog za dopunu presude osnovan zakazaće glavnu raspravu radi donošenja presude o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Dopunska presuda može se donijeti i bez ponovnog otvaranja glavne rasprave, ako tu presudu donosi sudija koji je donio prvobitnu presudu, a zahtjev u pogledu koga se traži dopuna dovoljno je raspravljen.

Ako se predlog za dopunu presude odnosi samo na troškove postupka, odluku o predlogu donosi sud bez održavanja ročišta.

Član 350

Ako je pored predloga za dopunu presude podnijeta i žalba protiv presude, prvostepeni sud će zastati sa dostavljanjem ove žalbe drugostepenom sudu dok se ne donese odluka o predlogu za dopunu presude i dok ne istekne rok za žalbu protiv ove odluke.

Ako protiv odluke o dopuni presude bude izjavljena žalba, ova žalba zajedno sa žalbom protiv prvobitne presude dostaviće se drugostepenom sudu.

Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zbog toga što prvostepeni sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati kao predlog stranke da se donese dopunska presuda.

ISPRAVLJANJE PRESUDE

Član 351

Pogreške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prepisa presude sa izvornikom ispraviće sud u svako doba.

Ispravljanje će se izvršiti posebnim rješenjem i unijeće se na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prepis rješenja.

Ako između izvornika i prepisa presude postoji nesaglasnost u pogledu neke odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prepis presude sa naznačenjem da se ovim prepisom presude zamjenjuje raniji prepis presude. U takvom slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostavljanja ispravljenog prepisa presude.

O ispravljanju presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

PRAVOSNAŽNOST PRESUDE

Član 352

Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravosnažna ukoliko je njome odlučeno o zahtjevu tužbe ili protivtužbe.

Prvostepeni sud, osim po prigovoru stranke, i po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravosnažno presuđena i, ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kome je već pravosnažno odlučeno, odbaciće tužbu.

Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženi istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju ovog potraživanja postaje pravosnažna.

Član 353

Pravosnažna presuda ima pravno dejstvo samo među strankama, osim kad zbog prirode spornog odnosa ili po odredbi zakona dejstvuje prema trećim licima.

Pravosnažnost presude se vezuje za stanje pravnog odnosa u vrijeme zaključenja glavne rasprave.

Član 354

Sud u kasnijoj parnici po tužbi stranke protiv umješača koji je uz nju učestvovao u prethodnoj parnici ne može presuditi protivno ranije donesenoj odluci, sem kad usvoji prigovor nesavjesnog vođenja spora.

Član 355

Sud je vezan za svoju presudu kad je donesena.

Presuda prema strankama dejstvuje od dana donošenja, a u slučajevima iz čl. 342, 343 i 344 ovog zakona od dana kada im je dostavljena.

GLAVA DVADESET PETA

RJEŠENJE

Član 356

Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje sud.

Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostaviće se strankama u ovjerenom prepisu samo ako je protiv tog rješenja dozvoljena posebna žalba ili ako se na osnovu rješenja može odmah tražiti izvršenje ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.

Sud je vezan za svoja rješenja ukoliko se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije što drugo određeno.

Kad se rješenje ne dostavlja, ono prema strankama ima dejstvo čim je objavljeno.

Član 357

Rješenja koja sud donosi van ročišta saopštavaju se strankama dostavljanjem ovjerenog prepisa rješenja.

Ako se rješenjem odbija predlog jedne stranke bez prethodnog saslušanja protivne stranke, toj stranci se rješenje neće dostaviti.

Član 358

Rješenje mora biti obrazloženo ako je protiv njega dozvoljena posebna žalba, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.

Član 359

Pravosnažna rješenja o kaznama izrečenim po odredbama ovog zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Član 360

Odredbe čl. 334, 340 do 347 i člana 355 stav 2 ovog zakona shodno će se primjenjivati i na rješenja.

B. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA

GLAVA DVADESET ŠESTA

REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

ŽALBA PROTIV PRESUDE

Pravo na žalbu

Član 361

Protiv presude donijete u prvom stepenu stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana donošenja, odnosno dostavljanja prepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima ovaj rok iznosi osam dana.

Blagovremeno izjavljena žalba sprječava da presuda postane pravosnažna u dijelu koji se pobija žalbom.

O žalbi protiv presude odlučuje drugostepeni sud.

Član 362

Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka prijema prepisa presude.

Do donošenja odluke drugostepenog suda stranka može odustati od već izjavljene žalbe.

Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

Sadržina žalbe

Član 363

Žalba treba da sadrži:

- 1) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
- 2) izjavu da se presuda pobija u cjelini ili u određenom dijelu;
- 3) razloge žalbe sa obrazloženjem;
- 4) potpis podnosioca žalbe.

Član 364

Ako se na osnovu podataka iz žalbe ne može utvrditi koja se presuda pobija ili ako žalba nije potpisana (nepotpuna žalba), prvostepeni sud će rješenjem, protiv koga nije dozvoljena žalba, pozvati žalioca da u roku od osam dana dopuni ili ispravi žalbu.

Ako žalilac u roku iz stava 1 ovog člana ne postupi po traženju suda, sud će rješenjem da odbaci žalbu kao nepotpunu.

Ako žalba po svom sadržaju ima drugih nedostataka, prvostepeni sud će žalbu da dostavi drugostepenom sudu ne pozivajući žalioca da je dopuni, odnosno ispravi. Dopune dostavljene po proteku roka za izjavljivanje žalbe drugostepeni sud neće cijeniti.

Član 365

U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalilac pruži dokaze da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom.

Pozivajući se na nove činjenice žalilac je dužan da navede dokaze kojima se te činjenice utvrđuju, a predlažući nove dokaze dužan je da navede činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.

Prigovor zastarjelosti i prigovor radi prebijanja koji nijesu izneseni pred prvostepenim sudom ne mogu se iznositi u žalbi.

Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza nastali troškovi u postupku povodom žalbe, ove će troškove, nezavisno od ishoda spora, naknaditi ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Član 366

Presuda se može pobijati:

- 1) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka;
- 2) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Presuda zbog propuštanja ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu se pobijati zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju data u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Ako se presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja pobija zbog toga što je izjava o priznanju ili odricanju data usljed mana u volji, stranka može u žalbi iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze koje se odnose na mane u volji.

Član 367

Bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji, ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio neku odredbu ovog zakona, a to je moglo biti od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Bitna povreda parničnog postupka uvijek postoji, ako:

- 1) je u donošenju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnoj raspravi;
- 2) je u donošenju presude učestvovao sudija koji se po zakonu mora izuzeti (član 69 stav 1 tač. 1 do 6), odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet;
- 3) je odlučeno o zahtjevu o sporu koji ne spada u sudsku nadležnost (član 19);
- 4) je odlučeno o zahtjevu po tužbi koja je podnijeta poslije zakonom propisanog roka;
- 5) je sud odlučio o tužbenom zahtjevu za koji je stvarno nadležan sud druge vrste;
- 6) je sud po prigovoru stranke da se radi o sporu u pogledu koga je zaključen arbitražni sporazum u odluci koja je bila unijeta u presudu nepravilno odlučio da je nadležan;
- 7) je protivno odredbama ovog zakona sud zasnovao svoju odluku na nedozvoljenim raspolaganjima stranaka (član 4 stav 3);
- 8) je protivno odredbama ovog zakona sud donio presudu na osnovu propuštanja, presudu na osnovu priznanja ili presudu na osnovu odricanja;
- 9) kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom;

10) je protivno odredbama ovog zakona sud odbio zahtjev stranke da u postupku upotrebljava svoj jezik ili jezik koji razumije i da prati tok postupka na svom jeziku ili jeziku koji razumije, a stranka se zbog toga žali;

11) je sud donio presudu bez glavne rasprave, a bio je dužan da održi glavnu raspravu;

12) je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

13) je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica ili o kome je već ranije pravosnažno presuđeno ili o kome je već zaključeno sudsko poravnanje;

14) je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi;

15) presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a naročito ako je izreka presude nerazumljiva, ako protivrječi sama sebi ili razlozima presude ili ako presuda nema uopšte razloga ili u njoj nijesu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi nejasni ili protivrječni ili ako o odlučnim činjenicama postoji protivrječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržini isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.

Član 368

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi.

Član 369

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebalo da primijeni ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

Postupak po žalbi

Član 370

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 371

Neblagovremenu, nepotpunu (član 364 stav 1) ili nedozvoljenu žalbu odbaciće rješenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

Žalba je neblagovremena ako je izjavljena poslije isteka zakonskog roka za njeno podnošenje.

Žalba je nedozvoljena ako je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašćeno za podnošenje žalbe ili lice koje se odreklo ili je odustalo od žalbe ili ako lice koje je izjavilo žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe.

Član 372

Primjerak blagovremene, potpune i dozvoljene žalbe dostaviće prvostepeni sud protivnoj stranci koja može, u roku od osam dana od prijema, podnijeti tom sudu odgovor na žalbu.

Primjerak odgovora na žalbu dostaviće prvostepeni sud žaliocu.

Neblagovremeno podnesen odgovor na žalbu drugostepeni sud neće cijeniti.

Član 373

Po prijemu odgovora na žalbu ili po proteku roka za odgovor na žalbu prvostepeni sud će žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti drugostepenom sudu najkasnije u roku od osam dana.

Ako žalilac tvrdi da su u prvostepenom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, prvostepeni sud može dati objašnjenje povodom navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a po potrebi će sprovesti i izviđaje da provjeri istinitost odnosnih navoda u žalbi.

Član 374

Kad spisi po žalbi stignu drugostepenom sudu, sudija izvjestilac priprema izvještaj radi razmatranja predmeta u žalbenom vijeću.

Sudija izvjestilac može, po potrebi, od prvostepenog suda da pribavi izvještaj o povredama odredaba postupka i drugim nedostacima na koje se u žalbi ukazuje i da zatraži da se radi utvrđivanja tih povreda, odnosno nedostataka sprovedu izviđaji.

Član 375

Drugostepeni sud odlučuje o žalbi u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave.

Drugostepeni sud će zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze pod uslovima iz člana 365 st. 1 i 2 ovog zakona.

Drugostepeni sud će zakazati raspravu i u slučaju kada je već prvostepena presuda dva puta ukinuta po odredbama ovog zakona i kada u sjednici vijeća ocijeni da se presuda protiv koje je izjavljena žalba zasniva na bitnim povredama odredaba parničnog postupka ili na pogrešno ili nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju.

Drugostepeni sud može zakazati raspravu i kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđenja činjeničnog stanja potrebno pred drugostepenim sudom da se ponovo izvedu svi ili samo neki od već izvedenih dokaza pred prvostepenim sudom.

Član 376

Na raspravu se pozivaju stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.

Ako sa rasprave izostane žalilac, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na osnovu navoda žalbe i odgovora na žalbu.

Ako sa rasprave izostane stranka koja nije žalilac, sud će održati raspravu i donijeti odluku.

U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Član 377

Rasprava pred drugostepenim sudom počinje izlaganjem izvjestioca o stanju stvari u predmetu bez iznošenja njegovog mišljenja o osnovanosti žalbe.

Nakon toga pročitće se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi i zapisnik o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom. Zatim će žalilac da obrazloži svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Ako se neki dokaz više ne može izvesti, drugostepeni sud će odlučiti da se pročita zapisnik o izvođenju tog dokaza.

Član 378

Ono što je propisano za prvostepeni postupak shodno će se primjenjivati i na postupak pred drugostepenim sudom.

Granice ispitivanja prvostepene presude

Član 379

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kome se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 tač. 3, 7 i 12 ovog zakona.

Odluke drugostepenog suda o žalbi

Član 380

Drugostepeni sud može u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu;
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu;
- 3) ukinuti prvostepenu presudu i uputiti predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje;
- 4) ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu;
- 5) preinačiti prvostepenu presudu.

Drugostepeni sud nije vezan predlogom žalbe.

Član 381

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbaciće drugostepeni sud rješenjem, ako to nije učinio prvostepeni sud (član 371).

Član 382

Drugostepeni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kad nađe da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, kao ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 383

Drugostepeni sud će rješenjem ukinuti prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka (član 367) i vratiće predmet istom prvostepenom sudu ili će ga ustupiti nadležnom prvostepenom sudu radi održavanja nove glavne rasprave. U ovom rješenju drugostepeni sud će odlučiti i koje se sprovedene radnje, zahvaćene bitnom povredom odredaba parničnog postupka, ukidaju.

Ako su u postupku pred prvostepenim sudom učinjene povrede odredaba iz člana 367 stav 2 tač. 3, 4, 6 i 13 ovog zakona, drugostepeni sud će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim sudom učinjena povreda odredaba iz člana 367 stav 2 tačka 12 ovog zakona, drugostepeni sud će, s obzirom na prirodu povrede, ukinuti prvostepenu presudu i vratiti predmet nadležnom prvostepenom sudu ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Član 384

Drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda i vratiti predmet tom sudu na ponovno suđenje, ako smatra da radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja treba održati novu glavnu raspravu pred prvostepenim sudom.

Ovako će postupiti drugostepeni sud i u slučaju da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno.

Član 385

Kad drugostepeni sud ukine presudu prvostepenog suda i vrati predmet istom sudu na ponovno suđenje može narediti da se nova glavna rasprava održi pred drugim sudijom.

Član 386

Ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način što je odlučeno o nekom drugom zahtjevu, a ne o onome koji je tražen, drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje.

Ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način što je dosuđeno više od onoga što je traženo, drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda u dijelu u kojem je prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 387

Drugostepeni sud će presudom preinačiti prvostepenu presudu, ako:

1) je na osnovu rasprave utvrdio drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;

2) je prvostepeni sud pogrešno ocijenio isprave ili posredno izvedene dokaze, a odluka prvostepenog suda je zasnovana isključivo na tim dokazima;

3) je prvostepeni sud iz činjenica koje je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica, a na tim činjenicama je zasnovana presuda;

4) smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo.

Član 388

Drugostepeni sud ne može da preinači presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona izjavila žalbu.

Član 389

U obrazloženju presude, odnosno rješenja drugostepeni sud treba da ocijeni žalbene navode koji su od odlučnog značaja i da označi razloge koje je uzeo u obzir po službenoj dužnosti.

Kad se prvostepena presuda ukida zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, u obrazloženju treba navesti koje su odredbe povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Ako se prvostepena presuda ukida i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, navešće se u čemu se sastoje nedostaci u utvrđivanju činjeničnog stanja.

Član 390

Drugostepeni sud vratiće sve spise sudu prvog stepena sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke, radi predaje strankama i drugim zainteresovanim licima u roku od 30 dana od donošenja odluke.

Član 391

Prvostepeni sud je dužan odmah po prijemu rješenja drugostepenog suda da odredi ročište za glavnu raspravu koje će se zakazati najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema rješenja drugostepenog suda.

Prvostepeni sud je dužan da izvede sve parnične radnje i da raspravi sva sporna pitanja na koja je ukazao drugostepeni sud u svom rješenju.

Član 392

Odredbe člana 383 do 386, 389 st. 2 i 3 i člana 391 ovog zakona ne primjenjuju se u slučaju kada drugostepeni sud, u skladu sa odredbama ovog zakona, održi glavnu raspravu.

ŽALBA PROTIV RJEŠENJA

Član 393

Protiv rješenja prvostepenog suda dozvoljena je žalba, ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dozvoljena.

Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dozvoljena, rješenje prvostepenog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Član 394

Blagovremeno podnijeta žalba zadržava izvršenje rješenja, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

Rješenje protiv koga nije dozvoljena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Član 395

Rješavajući o žalbi, drugostepeni sud može:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu;
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje prvostepenog suda;
- 3) usvojiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti i, po potrebi, predmet vratiti na ponovan postupak.

Član 396

U postupku po žalbi protiv rješenja shodno će se primjenjivati odredbe koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

GLAVA DVADESET SEDMA

VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

REVIZIJA

Član 397

Protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu stranke mogu izjaviti reviziju u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude.

Revizija nije dozvoljena u imovinsko-pravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje neke druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 10.000 ₯ .

Revizija nije dozvoljena u imovinsko-pravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenje neke druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi 10.000 ₯ .

Izuzetno, i kad se radi o tužbenom zahtjevu iz st. 2 i 3 ovog člana revizija je uvijek dozvoljena:

- 1) u sporovima o izdržavanju kada je izdržavanje prvi put određeno ili ukinuto;
- 2) u sporovima o naknadi štete za izgubljeno izdržavanje usljed smrti davaoca izdržavanja i zbog izgubljene zarade ili drugih prihoda po osnovu rada kada su te odštete prvi put određene ili ukinute;
- 3) u imovinskim sporovima koji nastanu iz protivustavnih i protivzakonitih pojedinačnih akata i radnji kojim se pravna ili fizička lica, zavisno od sjedišta, odnosno prebivališta stavljaju u neravnopravan položaj na tržištu ili na drugi način narušava tržište, uključujući i sporove o naknadi štete koja se tim prouzrokuje.

Član 398

O reviziji odlučuje Vrhovni sud Republike Crne Gore.

Član 399

Podnesena revizija ne zadržava izvršenje pravosnažne presude protiv koje je izjavljena.

Član 400

Revizija se može izjaviti:

1) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 ovog zakona, osim ako je prvostepeni sud odlučio o tužbenom zahtjevu za koji je nadležan sud druge vrste (član 367 stav 2 tačka 5), ako je prvostepeni sud po prigovoru stranke da se radi o sporu u pogledu koga je zaključen arbitražni sporazum u odluci koja je bila unijeta u presudu nepravilno odlučio da je nadležan (član 367 stav 2 tačka 6), ako je prvostepeni sud donio presudu bez glavne rasprave, a bio je dužan da održi glavnu raspravu (član 367 stav 2 tačka 11), ako je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica (član 367 stav 2 tačka 13) ili ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi (član 367 stav 2 tačka 14);

2) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 1 ovog zakona koja je učinjena u postupku pred drugostepenim sudom;

3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva revizija se može izjaviti samo ako je ta povreda učinjena tek u postupku pred drugostepenim sudom.

Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Protiv presude donesene u drugom stepenu, kojom se potvrđuje presuda na osnovu priznanja, revizija se može izjaviti samo zbog razloga iz stava 1 tač. 1 i 2 i stava 2 ovog člana.

Protiv presude donesene u drugom stepenu, kojom se potvrđuje prvostepena presuda, revizija se ne može izjaviti zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz stava 1 tačka 1 ovog člana, ako na njihovo postojanje nije ukazano u žalbi, osim kada se radi o povredama na koje revizijski i drugostepeni sud paze po službenoj dužnosti.

Član 401

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kome se ona pobija revizijom i u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 tačka 12 ovog zakona i na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Član 402

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se revizija može izjaviti.

Član 403

Revizija se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 404

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu reviziju odbaciće rješenjem prvostepeni sud, bez održavanja ročišta.

Revizija je nedozvoljena ako ju je izjavilo lice koje nije ovlašćeno na podnošenje revizije ili lice koje je odustalo od revizije ili ako lice koje je izjavilo reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti.

Član 405

Primjerak blagovremene, potpune i dozvoljene revizije prvostepeni sud će dostaviti protivnoj stranci u roku od osam dana.

U roku od osam dana od dana dostavljanja revizije protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju.

Po prijemu odgovora, odnosno izjašnjenja o reviziji ili po proteku roka za odgovor, prvostepeni sud će dostaviti reviziju i odgovor na reviziju, ako su podneseni, sa svim spisima, revizijskom sudu preko drugostepenog suda u roku od osam dana.

Član 406

O reviziji revizijski sud odlučuje bez rasprave.

Član 407

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu reviziju odbaciće revizijski sud rješenjem ako to, u granicama svojih ovlašćenja (član 404), nije učinio prvostepeni sud.

Član 408

Revizijski sud će presudom odbiti reviziju kao neosnovanu, ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 409

Ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 367 st. 1 i 2 ovog zakona zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u st. 2 i 3 ovog člana, revizijski sud će rješenjem ukinuti u cjelini ili djelimično presudu drugostepenog i prvostepenog suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom sudiji prvostepenog suda, odnosno istom ili drugom vijeću drugostepenog suda ili drugom nadležnom sudu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom učinjena povreda iz člana 367 stav 2 tač. 3, 4, 6, i 13 ovog zakona, osim ako je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica, revizijski sud će ukinuti rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom učinjena povreda iz člana 367 stav 2 tačka 12 ovog zakona, revizijski sud, s obzirom na prirodu povrede, postupiće prema odredbama st. 1 ili 2 ovog člana.

Član 410

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

Ako revizijski sud nađe da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cjelini ili djelimično presudu prvostepenog i drugostepenog suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću prvostepenog, odnosno drugostepenog suda.

Član 411

Ako utvrdi da je pravosnažnom presudom donesenom u drugom stepenu prekoračen tužbeni zahtjev, revizijski sud će, prema prirodi prekoračenja tužbenog zahtjeva, rješenjem ukinuti presudu drugostepenog suda i, po potrebi, predmet vratiti na ponovno suđenje drugostepenom sudu.

Član 412

Odluka revizijskog suda dostavlja se prvostepenom sudu preko drugostepenog suda u roku od 30 dana od dana donošenja odluke.

Član 413

Ako u čl. 397 do 412 ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku povodom revizije shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude iz člana 362 st. 2 i 3, čl. 363, 364 i 369, člana 372 st. 2 i 3, člana 373 stav 2, čl. 374, 380, 385 i čl. 388 do 391 ovog zakona.

Član 414

Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravosnažno završen.

Revizija protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena u sporovima u kojima ne bi bila dozvoljena revizija protiv pravosnažne presude (član 397 st. 2 i 3).

Revizija je uvijek dozvoljena protiv rješenja drugostepenog suda kojim se izjavljena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostepenog suda o odbacivanju revizije.

Revizija je uvijek dozvoljena i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je pravosnažno odlučeno o predlogu za ponavljanje postupka.

U postupku povodom revizije protiv rješenja shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

Član 415

Sud kome je predmet vraćen na ponovno suđenje vezan je u tom predmetu pravnim shvatanjem na kome se temelji rješenje revizijskog suda kojim je ukinuta drugostepena presuda, odnosno kojim su ukinute drugostepena i prvostepena presuda.

ZAHTJEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

Član 416

Protiv pravosnažne sudske odluke državni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 tačka 7 ovog zakona u roku od tri mjeseca.

Rok za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti iz stava 1 ovog člana računa se:

- 1) protiv odluke donesene u prvom stepenu protiv koje nije izjavljena žalba od dana kad se ta odluka više nije mogla pobijati žalbom;
- 2) protiv odluke donesene u drugom stepenu od dana kad je ta odluka dostavljena onoj stranci kojoj je kasnije dostavljena.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti nije dozvoljen protiv odluke koju je povodom revizije donio sud nadležan da odlučuje o tom pravnom lijeku (član 398).

Član 417

O zahtjevu za zaštitu zakonitosti odlučuje sud iz člana 398 ovog zakona.

Član 418

Ako su protiv iste odluke podneseni i revizija i zahtjev za zaštitu zakonitosti, sud iz člana 398 ovog zakona odlučuje o tim pravnim lijekovima jednom odlukom.

Član 419

O sjednici na kojoj će sud odlučiti o zahtjevu za zaštitu zakonitosti obavijestiće se državni tužilac.

Član 420

Kad rješava o zahtjevu za zaštitu zakonitosti sud će se ograničiti samo na ispitivanje povrede koje državni tužilac ističe u svom zahtjevu.

Ako u čl. 416 do 419 ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku povodom zahtjeva za zaštitu zakonitosti shodno će se primjenjivati odredbe čl. 399, čl. 402 do 409 i čl. 412 i 413 ovog zakona.

PONAVLJANJE POSTUPKA

Član 421

Postupak koji je odlukom suda pravosnažno završen može se po predlogu stranke ponoviti, ako:

- 1) kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije pružena mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 2) je bilo izvršeno lično dostavljanje prvog pismena, u skladu sa članom 141 ovog zakona, a stranka je bila odsutna duže od tri mjeseca neprekidno;
- 3) je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;
- 4) se odluka suda zasniva na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka;
- 5) se odluka suda zasniva na ispravi koja je falsifikovana ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj;
- 6) je do odluke suda došlo usljed krivičnog djela sudije, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili kog trećeg lica;
- 7) stranka stekne mogućnost da upotrijebi pravosnažnu odluku suda koja je ranije među istim strankama donijeta o istom zahtjevu;
- 8) se odluka suda zasniva na drugoj odluci suda ili na odluci nekog drugog organa, a ta odluka bude pravosnažno preinačena, ukinuta, odnosno poništena;
- 9) stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih je za stranku mogla biti donijeta povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u ranijem postupku.

Član 422

Iz razloga navedenih u članu 421 tač. 1 i 3 ovog zakona ne može se zahtijevati ponavljanje postupka, ako je taj razlog bio bez uspjeha iznijet u ranijem postupku.

Zbog okolnosti navedenih u članu 421 tač. 7, 8 i 9 ovog zakona ponavljanje postupka može se dozvoliti samo ako stranka bez svoje krivice nije mogla te okolnosti da iznese prije nego što je raniji postupak završen pravosnažnom sudskom odlukom.

Član 423

Predlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od trideset dana, i to:

1) u slučaju iz člana 421 tač. 1 i 2 ovog zakona, od dana kad je odluka dostavljena stranci;

2) u slučaju iz člana 421 tačka 3 ovog zakona, ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, od dana kada je odluka dostavljena tom licu; ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, od dana kad je odluka dostavljena stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, a ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, od dana kad je stranka saznala za ovaj razlog;

3) u slučajevima iz člana 421 tač. 4 do 6 ovog zakona, od dana kad je stranka saznala za pravosnažnu presudu u krivičnom postupku, a ako se krivični postupak ne može sprovesti, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;

4) u slučajevima iz člana 421 tač. 7 i 8 ovog zakona, od dana kad je stranka mogla upotrijebiti pravosnažnu odluku koja je razlog za ponavljanje postupka;

5) u slučaju iz člana 421 tačka 9 ovog zakona, od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.

Ako bi rok određen u stavu 1 ovog člana počeo da teče prije nego što je odluka postala pravosnažna, taj će se rok računati od pravosnažnosti odluke, ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostavljanja pravosnažne odluke višeg suda izrečene u posljednjem stepenu.

Po proteku roka od pet godina od dana kad je odluka postala pravosnažna predlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članu 421 tač. 1, 2 i 3 ovog zakona.

Član 424

Predlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stepenu.

U predlogu se naročito moraju navesti: zakonski osnov po kome se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je predlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagača.

Član 425

Neblagovremene (član 423), nepotpune (član 424 stav 2) ili nedozvoljene (član 423) predloge za ponavljanje postupka odbaciće sud rješenjem bez održavanja ročišta.

Ako sud ne odbaci predlog, dostaviće primjerak predloga protivnoj stranci po odredbama člana 136 ovog zakona, koja ima pravo da u roku od 15 dana odgovori na predlog.

Član 426

Po predlogu za ponavljanje postupka prvostepeni sud može održati ročište na kome se raspravlja o predlogu.

Član 427

O predlogu odlučuje prvostepeni sud, osim ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred višim sudom (član 428).

O predlogu sud odlučuje rješenjem.

U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje postupka izreći će se da se ukida odluka donijeta u ranijem postupku.

Sud će odrediti glavnu raspravu tek po pravosnažnosti rješenja kojim se dozvoljava ponavljanje postupka. Na novoj glavnoj raspravi stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze mimo onih zbog kojih je dozvoljeno ponavljanje postupka, ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nijesu mogli iznijeti, odnosno predložiti u ranijem postupku.

Član 428

Ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred višim sudom, prvostepeni sud će, po prijemu odgovora na predlog ako je podnesen, odnosno po održanom

ročištu za raspravljanje o predlogu za ponavljanje postupka, dostaviti predmet višem sudu radi donošenja odluke.

Kad predmet stigne višem sudu, sud će postupiti po odredbama člana 374 ovog zakona.

O predlogu za ponavljanje postupka viši sud odlučuje bez rasprave.

Kad viši sud nađe da je opravdan predlog za ponavljanje postupka i da nije potrebno da se održi nova glavna rasprava ukinuće svoju odluku, kao i odluku višeg suda ako takva postoji i donijeće novu odluku o glavnoj stvari.

Član 428a

Kad Evropski sud za ljudska prava utvrdi povredu ljudskog prava ili osnovne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, stranka može, u roku od tri mjeseca od konačne presude Evropskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Crnoj Gori koji je sudio u prvom stepenu u postupku u kojem je donešena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo i osnovna sloboda za izmjenu odluke kojom je to pravo ili osnovna sloboda povrijeđena, ako se učinjena povreda ne može otkloniti ni na jedan drugi način osim ponavljanjem postupka.

Postupak iz stava 1 ovog člana sprovodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

U ponovljenom postupku sud je vezan pravnim stanovištem izraženim u konačnoj presudi Evropskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda osnovnog ljudskog prava ili slobode.

ODNOS IZMEĐU PREDLOGA ZA PONAVLJANJE POSTUPKA I DRUGIH VANREDNIH PRAVNIH LIJEKOVA

Član 429

Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese predlog za ponavljanje postupka samo iz razloga zbog kojih se može izjaviti i revizija, smatraće se da je stranka izjavila reviziju.

Ako stranka izjavi reviziju zbog razloga iz člana 367 stav 2 tačka 13 ovog zakona i istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka zbog bilo kog razloga iz člana 421 ovog zakona, sud će prekinuti postupak povodom predloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kog razloga, osim zbog razloga iz člana 367 stav 2 tačka 13 ovog zakona i istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka zbog razloga iz člana 421 tač. 4 do 6 ovog zakona, koji su potkrijepljeni pravosnažnom presudom donesenom u krivičnom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom predloga za ponavljanje postupka.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka, sud će odlučiti koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a naročito razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnesena i dokaze koje su stranke predložile.

Član 430

Odredbe člana 429 st. 1 i 3 ovog zakona primijeniće se i kad je stranka najprije podnijela predlog za ponavljanje postupka, a poslije toga izjavila reviziju.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka podnese predlog za ponavljanje postupka i poslije toga izjavi reviziju sud će, po pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom predloga za ponavljanje postupka, osim ako nađe da postoje ozbiljni razlozi da postupi drukčije.

Član 431

Rješenje iz člana 429 ovog zakona donosi prvostepeni sud, ako predlog za ponavljanje postupka stigne prvostepenom sudu prije nego što je predmet povodom revizije upućen revizijskom sudu. Ako predlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet povodom revizije upućen revizijskom sudu, rješenje iz člana 429 ovog zakona donosi revizijski sud.

Rješenje iz člana 430 ovog zakona donosi prvostepeni sud, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne prvostepenom sudu, povodom predloga za ponavljanje postupka upućen višem sudu radi donošenja odluke (član 428 stav 1), u kom slučaju rješenje donosi viši sud.

Protiv rješenja suda iz st. 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena žalba.

Član 432

Odredbe čl. 429 do 433 ovog zakona shodno će se primjenjivati i kad državni tužilac, u skladu sa odredbama člana 416 ovog zakona, podigne zahtjev za zaštitu zakonitosti, a stranka prije, istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka.

DIO TREĆI

POSEBNI POSTUPCI

GLAVA DVADESET OSMA

POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Član 433

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 434

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a naročito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek da obrati naročito pažnju na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova.

Član 435

U toku postupka sud može i po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja nenadoknadvive štete. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 436

Sud će u presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe odrediti rok od osam dana za njeno izvršenje.

Član 437

Rok za podnošenje žalbe iznosi osam dana.

Član 438

Revizija je dozvoljena samo u sporovima o zasnivanju, postojanju i prestanku radnog odnosa.

GLAVA DVADESET DEVETA

POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Član 439

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 440

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda sud će uvijek da obrati naročito pažnju na potrebu hitnog rješavanja prema prirodi svakog pojedinog slučaja.

Član 441

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničiće se samo na pretresanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je pretresanje o pravu na posjed, o pravnom osnovu, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Član 442

U toku postupka sud može, po službenoj dužnosti, i bez saslušanja protivne stranke odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi otklanjanja hitne opasnosti protiv pravnog oštećenja, sprječavanja nasilja ili otklanjanja nenadoknadvive štete. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 443

Rok za podnošenje žalbe iznosi osam dana.

Iz važnih razloga sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dozvoljena.

Član 444

Tužilac gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženom po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od 30 dana po proteku roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

Član 445

Ponavljanje pravosnažno završenog postupka zbog smetanja posjeda dozvoljeno je samo iz razloga predviđenih u članu 421 tač. 1, 2 i 3 ovog zakona i to samo u roku od 30 dana od pravosnažnosti rješenja o smetanju posjeda.

GLAVA TRIDESETA

POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Član 446

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 447

Sporovi male vrijednosti, u smislu odredaba ove glave, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 500 ₺ .

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da, umjesto ispunjenja određenog zahtjeva, primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana (član 36 stav 1).

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana (član 36 stav 2).

Član 448

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, u smislu odredaba ove glave, sporovi o nepokretnostima, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Član 449

U postupku u sporovima male vrijednosti dozvoljena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se okončava postupak.

Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dozvoljena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak okončava.

Rješenja iz stava 2 ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pismeni sastav odluke.

Član 450

U postupku u sporovima male vrijednosti zapisnik o glavnoj raspravi, pored podataka iz člana 118 stav 1 ovog zakona, sadrži:

- 1) izjave stranaka od bitnog značaja, a naročito one kojima se u cjelini ili djelimično priznaje tužbeni zahtjev ili se odriče od tužbenog zahtjeva ili od žalbe ili se preinačava ili povlači tužba;
- 2) bitnu sadržinu izvedenih dokaza;
- 3) odluke protiv kojih je dozvoljena žalba i koje su objavljene na glavnoj raspravi;
- 4) da li su stranke bile prisutne objavljivanju presude i, ako su bile prisutne, da su poučene pod kojim uslovima mogu izjaviti žalbu.

Član 451

Ako tužilac preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 500 ₺ , postupak će se dovršiti po odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

Ako tužilac do zaključenja glavne rasprave koja se vodi po odredbama ovog zakona o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi iznos od 500 ₺ , dalji postupak sprovede se po odredbama ovog zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Član 452

Ako sud zakaže glavnu raspravu i tužilac ne dođe na ročište, iako je bio uredno pozvan, sud donosi presudu kojom će odbiti tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).

U pozivu za glavnu raspravu navešće se, pored ostalog, da će se smatrati da se tužilac koji ne dođe na ročište za glavnu raspravu odrekao od tužbenog zahtjeva i da se odluka može pobijati samo zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Član 453

Presuda u postupku u sporovima male vrijednosti objavljuje se odmah po zaključenju glavne rasprave.

Prepis presude se uvijek dostavlja stranci koja nije bila prisutna objavljivanju, a stranci koja je bila prisutna objavljivanju samo na njen zahtjev. Ovaj zahtjev stranka može postaviti najkasnije na ročištu na kome se presuda objavljuje.

Prilikom objavljivanja presude sud je dužan da pouči prisutne stranke o uslovima pod kojima mogu izjaviti žalbu (član 454).

Član 454

Presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti može se pobijati samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 ovog zakona i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

U postupku povodom žalbe u sporovima male vrijednosti ne primjenjuju se odredbe član 384 stav 1, niti odredbe ovog zakona o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

Protiv prvostepene presude, odnosno rješenja iz stava 1 ovog člana stranke mogu izjaviti žalbu u roku od osam dana.

Rok za žalbu računa se od dana objavljivanja presude, odnosno rješenja, a ako je presuda, odnosno rješenje dostavljeno stranci, rok se računa od dana dostavljanja.

U postupku u sporovima male vrijednosti rok iz člana 334 stav 2 i člana 348 stav 1 ovog zakona iznosi osam dana.

GLAVA TRIDESET PRVA POSTUPAK U PRIVREDNIM SPOROVIMA

Član 455

U postupku u privrednim sporovima primjenjivaće se odredbe ovog zakona, ako u odredbama ove glave nije što drugo određeno.

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se na sve sporove za koje je po Zakonu o sudovima nadležan privredni sud, osim u sporovima za koje je nadležan po atrakciji stvarne nadležnosti.

PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

Član 456

Sudija je ovlašćen da u hitnim slučajevima zakaže ročište telefonom ili telegramom.

Član 457

Činjenice u vezi izvršenog prometa roba i usluga koji prate standardne poslovne isprave, po pravilu, dokazuju se tim ispravama.

PRAVNI LIJEKOVI

Član 458

Revizija u privrednim sporovima nije dozvoljena, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 30.000 ₺ .

Revizija u privrednim sporovima uvijek je dozvoljena u sporovima iz člana 397 stav 4 tačka 3 ovog zakona.

Član 459

U postupku u privrednim sporovima važe sljedeći rokovi:

- 1) rok od 15 dana za odgovor na tužbu;
- 2) rok od 30 dana za podnošenje predloga za povraćaj u pređašnje stanje iz člana 113 stav 3 ovog zakona;
- 3) rok od osam dana za žalbu protiv presude, odnosno rješenja, a rok od tri dana za podnošenje odgovora na žalbu;

4) rok od osam dana za izvršenje činidbe, a za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok.

Član 460

U postupku u privrednim sporovima sporovi male vrijednosti su sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 5.000 ₧ .

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da, umjesto ispunjenja određenog zahtjeva, primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 36 stav 1).

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana (član 36 stav 2).

GLAVA TRIDESET DRUGA IZDAVANJE PLATNOG NALOGA

Član 461

Kada se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu, a to se potraživanje dokazuje vjerodostojnom ispravom priloženoj tužbi u izvorniku ili ovjerenom prepisu, sud će izdati nalog tuženom da ispuni tužbeni zahtjev (platni nalog).

Kao vjerodostojne isprave smatraju se naročito:

- 1) javne isprave;
- 2) privatne isprave na kojima je potpis obveznika ovjerio organ nadležan za ovjeravanje;
- 3) mjenice i čekovi sa protestom i povratnim računima, ako su oni potrebni za zasnivanje zahtjeva;
- 4) izvodi iz ovjerenih poslovnih knjiga;
- 5) fakture;
- 6) isprave koje po posebnim propisima imaju značaj javnih isprava.

Platni nalog izdaće sud iako tužilac u tužbi nije predložio izdavanje platnog naloga, a ispunjeni su svi uslovi za izdavanje platnoga naloga.

Kad se na osnovu vjerodostojne isprave može tražiti izvršenje po Zakonu o izvršnom postupku, sud će izdati platni nalog samo ako tužilac učini vjerovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga.

Ako tužilac ne učini vjerovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga, sud će tužbu odbaciti.

Član 462

Kada se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 500 ₧ sud će izdati platni nalog protiv tuženog iako tužbi nijesu priložene vjerodostojne isprave, ali je u tužbi iznijet osnov i visina dugovanja i naznačeni dokazi na osnovu kojih se može utvrditi istinitost tužbenih navoda.

Platni nalog iz stava 1 ovog člana može se izdati samo protiv glavnog dužnika.

Član 463

Platni nalog izdaje sud bez održavanja ročišta.

U platnom nalogu sud će izreći da je tuženi dužan, u roku od osam dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima u roku od tri dana po prijemu platnoga naloga, da ispuni zahtjev tužbe zajedno sa troškovima koje je sud odmjerio i u istom roku da podnese prigovore protiv platnoga naloga. U platnom nalogu sud će tuženog upozoriti da će odbaciti neblagovremeno podnesene prigovore.

Platni nalog dostavlja se strankama.

Tuženom se uz platni nalog dostavlja i primjerak tužbe sa priložima.

Član 464

Ako sud ne usvoji predlog za izdavanje platnog naloga, nastaviće postupak po tužbi.

Protiv rješenja suda kojim se ne usvaja predlog za izdavanje platnog naloga nije dozvoljena žalba.

Član 465

Platni nalog može se pobijati samo prigovorom. Ako se platni nalog pobija jedino u pogledu odluke o troškovima, ova se odluka može pobijati samo žalbom protiv rješenja.

U dijelu u kome nije napadnut prigovorom platni nalog postaje pravosnažan.

Član 466

Neblagovremene, nepotpune ili nedozvoljene prigovore sud će odbaciti, bez održavanja ročišta.

Ako su prigovori podnijeti blagovremeno, sud će ocijeniti da li je potrebno da zakaže pripremno ročište ili može odmah da odredi ročište za glavnu raspravu.

U toku pripremnog ročišta stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze, a tuženi može isticati nove prigovore u pogledu pobijanog dijela platnog naloga.

U odluci o glavnoj stvari sud će odlučiti da li se platni nalog u cjelini ili djelimično održava na snazi ili se ukida.

Član 467

Ako tuženi prigovori da nijesu postojali zakonski osnovi za izdavanje platnog naloga (čl. 461 i 462) ili da postoje smetnje za dalji tok postupka, sud će prvo da odluči o tom prigovoru. Ako nađe da je takav prigovor osnovan, ukinuće rješenjem platni nalog i po pravosnažnosti rješenja otpočeće raspravljanje o glavnoj stvari, kad takvom raspravljanju ima mjesta.

Ako sud ne usvoji ovaj prigovor, preći će na raspravljanje o glavnoj stvari, a rješenje suda unijeće se u odluku o glavnoj stvari.

Ako povodom prigovora nedospjelosti sud nađe da je zahtjev tužbe dospio poslije izdavanja platnoga naloga, ali prije zaključenja glavne rasprave, presudom će ukinuti platni nalog i odlučiti o tužbenom zahtjevu (član 332 stav 1).

Član 468

Sud se može oglasiti mjesno nenadležnim do izdavanja platnog naloga.

Tuženi može istaći prigovor mjesne nenadležnosti samo u prigovoru protiv platnog naloga.

Član 469

Ako se sud poslije izdavanja platnog naloga oglasi stvarno nenadležnim, ukinuće platni nalog i po pravosnažnosti rješenja o nenadležnosti ustupiće predmet nadležnom sudu.

Ako sud poslije izdavanja platnog naloga utvrdi da je mjesno nenadležan, neće ukinuti platni nalog, nego će po pravosnažnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim ustupiti predmet nadležnom sudu.

Član 470

Kad sud u slučajevima predviđenim ovim zakonom donese rješenje kojim se odbacuje tužba ukinuće i platni nalog.

Član 471

Tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog samo do podnošenja prigovora. Ako se tužba povuče, sud će rješenjem ukinuti platni nalog.

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave odustane od svih podnijetih prigovora, platni nalog ostaje na snazi.

DIO ČETVRTI

POSTUPAK PRED ARBITRAŽAMA

GLAVA TRIDESET TREĆA

ARBITRABILNOST

OPŠTE ODREDBE

Član 472

U ovom poglavlju se uređuje postupak pred arbitražama koje imaju sjedište u Republici Crnoj Gori, osim ukoliko, iz odredbi drugog zakona ili međunarodnog ugovora, proističe da se određena arbitraža koja ima sjedište u Republici Crnoj Gori smatra stranom arbitražom.

Član 473

U sporovima u kojima su stranke fizička lica s prebivalištem ili trajnim boravištem, odnosno pravna lica sa sjedištem u Republici Crnoj Gori, stranke mogu ugovoriti domaću arbitražu za rješavanje sporova o pravima kojima mogu slobodno raspolagati, ako zakonom nije utvrđeno da određene sporove rješavaju isključivo drugi sudovi.

U sporovima u kojima je bar jedna od stranaka fizičko lice sa prebivalištem ili trajnim boravištem u inostranstvu, odnosno pravno lice sa sjedištem u inostranstvu, stranke se mogu dogovoriti i za nadležnost strane arbitraže za rješavanje sporova o pravima kojima mogu slobodno raspolagati, ako zakonom ili međunarodnim ugovorom nije predviđena isključiva nadležnost domaćeg suda.

Stranke se mogu sporazumjeti o tome da sporove iz st. 1 i 2 ovog člana iznesu pred stalni ili ad hoc arbitražni sud.

UGOVOR O ARBITRAŽI

Član 474

Ugovor o arbitraži je ugovor kojim stranke povjeravaju arbitraži sve ili određene sporove koji su među njima proizašli ili bi mogli proizaći iz određenog pravnog odnosa, kako ugovornog, tako i vanugovornog. Ugovor se može zaključiti u obliku arbitražne klauzule u nekom ugovoru ili u obliku posebnog ugovora.

Ugovor o arbitraži je punovažan, ako je zaključen u pisanom obliku. Ugovor je zaključen u pisanom obliku, ako je unesen u ispravu koje su stranke potpisale ili kad je zaključen razmjenom pisma, telegrama, teleksa ili drugih sredstava telekomunikacija koja omogućavaju pisani dokaz o zaključenom ugovoru.

Ugovor o arbitraži je zaključen u pisanom obliku i kad je zaključen razmjenom tužbe u kojoj tužilac navodi postojanje tog ugovora i odgovora na tužbu u kome tuženi to ne osporava.

Pozivanje u ugovoru o arbitraži na ispravu (opšte uslove za zaključenje pravnog posla, tekst drugog ugovora i sl.) koja sadrži klauzulu o arbitraži predstavlja ugovor o arbitraži, ako je ugovor zaključen u pisanom obliku i ako je to pozivanje takvo da je ta klauzula sastavni dio ugovora.

ARBITRAŽNI SUD

1. Postavljanje, prava i obaveze i izuzeće arbitara

Član 475

Ako sporazumom stranaka nije određen broj arbitara postaviće se tri arbitra.

Sudije po pozivu mogu biti birani samo za predsjednika arbitražnog vijeća ili za arbitra pojedinca.

Član 476

Stranku koja po ugovoru o arbitraži treba da postavi arbitra može pozvati protivna stranka da, u roku od 15 dana, izvrši ovo postavljanje i da je o tome obavijesti.

Poziv u smislu stava 1 ovog člana je punovažan samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svog arbitra i o tome izvjestila protivnu stranku.

Kad po ugovoru o arbitraži postavljanje arbitra treba da izvrši treće lice, svaka stranka može uputiti poziv iz stava 2 ovog člana tom licu.

Lice koje je pozvano da postavi arbitra vezano je za postavljenje koje je izvršeno čim je to postavljenje saopšteno protivniku, odnosno jednoj od stranaka.

Član 477

Ako arbitar ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, arbitra će, na predlog stranke, postaviti sud.

Ako arbitri ne mogu da se slože o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, predsjednika će, na predlog svakog arbitra ili stranke, postaviti sud.

Za postavljenje arbitra, odnosno predsjednika arbitražnog suda nadležan je sud koji bi za spor bio nadležan u prvom stepenu da nije zaključen ugovor o arbitraži.

Protiv rješenja suda nije dozvoljena žalba.

Stranka koja ne želi da se koristi ovlašćenjem iz stava 1 ili stava 2 ovog člana može tužbom zahtijevati da sud nadležan za postavljenje proglati prestanak važnosti ugovora o arbitraži.

Član 478

Osim slučaja iz člana 477 ovog zakona, svaka stranka može tužbom da zahtijeva da sud proglašni prestanak važnosti ugovora o arbitražnom sudu, ako:

- 1) stranke u roku od 30 dana od prvog poziva za imenovanje arbitara ne mogu da se slože o izboru arbitra koga bi morale zajednički da imenuju;
- 2) lice koje u samom ugovoru o arbitražnom sudu postavljeno za arbitra neće ili ne može da vrši ovu dužnost.

O zahtjevu odlučuje sud predviđen u članu 477 stav 3 ovog zakona.

Na ročište za raspravljanje o zahtjevu sud će pozvati stranke, ali sud može odluku donijeti i u slučaju kad stranke koje su uredno pozvane nijesu došle.

Član 479

Izjavu o prihvatanju dužnosti arbitar mora dati pisano. On to može da obavi i tako da potpiše ugovor stranaka o arbitraži.

Arbitar je dužan arbitražu da vodi primjerenom brzinom i pravovremeno da preduzima radnje u postupku, kao i da se brine da se izbjegne svako odugovlačenje postupka.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, mogu sporazumno da opozvu arbitra koji propušta ili odugovlači ispunjavanje svojih obaveza.

Arbitar ima pravo na naknadu troškova i na nagradu za izvršeni rad, osim ako se tih prava izričito pisano odrekao. Stranke mu solidarno odgovaraju za isplatu navedene naknade troškova i nagrade.

Član 480

Arbitar je dužan da se izuzme kad postoje razlozi za izuzeće iz odredbe člana 69 ovog zakona. Iz istih razloga stranke mogu zahtijevati izuzeće arbitara.

Izuzeće arbitra se može tražiti i ako arbitar nema potrebnih kvalifikacija o kojima su se stranke sporazumjele, kao i kada ne ispunjava svoje obaveze iz člana 479 stav 2 ovoga zakona.

Stranka koja je sama ili zajedno sa protivnom strankom postavila arbitra može zahtijevati njegovo izuzeće samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala pošto je arbitar postavljen.

Stranke se mogu sporazumjeti o postupku za izuzeće, ali ne mogu isključiti primjenu odredbe stava 7 ovog člana.

Ako takvog sporazuma nema, stranka koja želi da podnese zahtjev za izuzeće dužna je, u roku od 15 dana pošto je saznala za postavljanje arbitara ili bilo koju okolnost iz st. 1 i 2 ovog člana, da podnese arbitražnom sudu pisani zahtjev za izuzeće, uz navođenje razloga zbog kojih ga traži.

Ako se arbitar čije se izuzeće traži ne povuče ili se druga stranka ne složi sa zahtjevom za njegovo izuzeće, odluku o izuzeću će odmah donijeti arbitražni sud u sastavu u kojem će učestvovati i sudija čije se izuzeće zahtijeva.

Ako se zahtjevom za izuzeće u postupku iz stava 4 ovog člana, odnosno u postupku iz stava 6 ovog člana ne uspije, stranka koja je tražila izuzeće može, u roku od 30 dana pošto joj bude dostavljena odluka kojom se izuzeće odbija, odnosno, ako arbitražni sud ne riješi po zahtjevu za izuzeće, u roku od 30 dana od dana postavljanja zahtjeva za izuzeće, u narednom roku od 30 dana od isteka toga roka, tražiti da sud predviđen članom 477 stav 3 ovog zakona donese odluku o izuzeću.

2. Nadležnost arbitražnog suda

Član 481

Arbitražni sud može da odluči o svojoj nadležnosti, uključujući i odlučivanje o svakom prigovoru o postojanju ili punovažnosti ugovora o arbitraži. U tom slučaju će se arbitražna klauzula, koja je sastavni dio nekog ugovora, smatrati kao sporazum nezavisan od ostalih odredbi tog ugovora. Odluka arbitražnog suda da je ugovor ništav sama po sebi ne znači da arbitražna klauzula nije punovažna.

Prigovor da arbitražni sud nije nadležan tuženi mora da istakne najkasnije kad i odgovor na tužbu. Prigovor da je arbitražni sud prekoračio granice svojih ovlašćenja mora da se istakne čim predmet za koji se tvrdi da prelazi granice njegovih ovlašćenja bude iznesen u arbitražnom postupku. Ako arbitražni sud smatra u oba slučaja da je zakašnjenje opravdano može naknadno dozvoliti podnošenje prigovora.

Arbitražni sud može da odluči o prigovoru iz stava 2 ovog člana kao o prethodnom pitanju ili uz odluku o glavnoj stvari. Ako arbitražni sud odluči kao o prethodnom pitanju da je nadležan, svaka stranka može, u roku od 30 dana pošto joj bude dostavljena odluka, zahtijevati od suda iz člana 477 stav 3 ovog zakona da odluči o tom pitanju.

ARBITRAŽNI POSTUPAK

1. Ravnopravnost stranaka

Član 482

Stranke su ravnopravne u postupku pred arbitražnim sudom.
Svakoj stranci treba da se omogući da se izjasni o navodima i zahtjevima protivne stranke.
Prema strankama arbitražni sud ne može upotrebljavati prinudna sredstva, niti izricati kazne.

2. Mjesto arbitraže

Član 483

Stranke se mogu sporazumjeti o mjestu arbitraže.
Ako takvog sporazuma nema, mjesto arbitraže određuje arbitražni sud, vodeći računa o okolnostima spora, uključujući i pogodnost određenog mjesta za stranke.
Ako mjesto arbitraže nije određeno u skladu s odredbama st. 1 i 2 ovog člana, smatra se da je mjesto arbitraže ono mjesto koje je u presudi označeno kao mjesto njenog donošenja.
Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, i pored odredbi iz st. 1 i 2 ovog člana, arbitražni sud može, radi konsultovanja između svojih članova kao i radi izvođenja dokazivanja, sastati se u bilo kojem mjestu koje smatra odgovarajućim.

Pravila postupka

Član 484

Ako to nije u suprotnosti sa odredbama ovog zakona, stranke se mogu sporazumijevati o pravilima postupka kojih će se arbitražni sud pridržavati ili tako da ih same odrede ili po ovom zakonu, upućivanjem na određena pravila ili na drugi odgovarajući način.
Ako takvog sporazuma nema, arbitražni sud može, ako to nije u suprotnosti s odredbama ovog zakona, sprovesti postupak na način koji smatra odgovarajućim. Ovlašćenja arbitražnog suda, uključuju i ovlašćenje da pravila postupka odredi samostalno ili po ovom zakonu, upućivanjem na određena pravila ili na drugi odgovarajući način, kao i ovlašćenja za odlučivanje o dopuštenosti, valjanosti i dokaznoj snazi predloženih i izvedenih dokaza.

Početak arbitražnog postupka

Član 485

Ako se stranke drukčije ne sporazumiju, arbitražni postupak počinje:
1) onog dana kad arbitražni sud primi tužbu, ako se arbitraža sprovodi pred stalnim arbitražnim sudom;
2) onoga dana kada tuženi primi obavještenje o tome da protivna stranka ima namjeru da spor iznese pred arbitražu sa obavještenjem da je imenovala arbitra ili predložila arbitra pojedinca i uz poziv da imenuje drugog arbitra ili da se izjasni o predloženom arbitru, ako se postupak sprovodi pred ad hoc arbitražom.

Jezik

Član 486

Stranke se mogu sporazumjeti o jeziku ili jezicima na kojima će se voditi arbitraža. Ako takvog sporazuma nema, arbitražni sud će sam odlučiti na kojem jeziku ili jezicima će se voditi arbitražni postupak. Sporazum stranaka, odnosno odluka arbitražnog suda, ako u njima nije drukčije određeno, odnosiće se na sve pisane izjave stranaka, na usmeni postupak, kao i na sve odluke ili druga saopštenja arbitražnog suda.

Arbitražni sud može odrediti da se uz sve pisane dokaze dostavi prevod na jeziku ili jezicima o kojima su se stranke sporazumjele ili ih je odredio arbitražni sud.

Do sporazuma stranaka, odnosno odluke suda o jeziku u postupku, svi podnesci mogu se podnositi na jeziku glavnog ugovora, jeziku ugovora o arbitraži ili na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu koji bi bio nadležan da nije zaključen ugovor o arbitraži.

Dostavljanje

Član 487

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, smatra se da su podnesci dostavljeni onoga dana kada budu predati na poštansku adresu adresata ili osobe ovlaštene za primanje pismena.

Poštanska adresa je adresa na kojoj adresat redovno prima poštu. Ako adresat nije izričito odredio drugu adresu ili to ne proizilazi iz okolnosti slučaja, poštanska adresa je adresa sjedišta adresata, njegovog boravišta ili adresa navedena u glavnom ugovoru ili u ugovoru o arbitraži.

Ako ni jedno od mjesta navedenih u stavu 2 ovog člana nije poznato, smatraće se da su podnesci dostavljeni onoga dana kada bude pokušana njihova predaja na posljednju poznatu poštansku adresu, pod uslovom da su bila uredno otpremljena preporučenim pismom uz povratnicu ili na drugi način kojim se može potvrditi da je predaja bila pokušana.

Smatra se da je predaja izvršena i ako adresat kome se dostava obavlja na način opisan u ovom članu odbije da primi pismo.

Odredba stava 1 ovog člana ne primjenjuju se na podneske koji se dostavljaju u postupku pred sudom.

Tužba i odgovor na tužbu

Član 488

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, tužilac u tužbi treba da iznese činjenične tvrdnje na kojima zasniva svoje zahtjeve, sporna pitanja i tužbeni zahtjev, a tuženi u odgovoru na tužbu treba da iznese svoju odbranu u pogledu tužiočevih navoda, predloga i zahtjeva. Stranke mogu uz podneske priložiti isprave koje smatraju važnim ili se mogu pozvati na isprave i druge dokaze koje namjeravaju da podnesu.

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, svaka stranka može u toku postupka izmijeniti ili dopuniti svoju tužbu, odnosno odgovor na tužbu, osim ako arbitražni sud smatra da nije potrebno dozvoliti takve izmjene, vodeći računa o odugovlačenju koje bi moglo prouzrokovati njihovo zakašnjelo preduzimanje.

Usmeni i pismeni postupak

Član 489

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, arbitražni sud odlučuje da li će zakazati i održati raspravu radi usmenog raspravljanja ili izvođenja dokaza ili će se postupak voditi na osnovu isprava.

Osim ako su se stranke sporazumjele da neće biti usmene rasprave, arbitražni sud će u kasnijem stadijumu postupka održati takvu raspravu, ako to zatraži jedna od stranaka.

Stranke treba na vrijeme obavijestiti o svakom ročištu arbitražnog suda koji se održava radi pregleda robe, drugih stvari i isprava.

Svi podnesci, isprave ili drugi podaci koje jedna stranka preda arbitražnom sudu dostaviće se drugoj stranci. Strankama će se dostaviti svaki nalaz i mišljenje vještaka ili isprava na kojoj bi arbitražni sud mogao zasnovati svoju odluku.

Ako se stranke drukčije ne sporazumiju, arbitražni postupak nije javan.

Propuštanje stranaka

Član 490

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, a tužilac ne podnese tužbu u skladu sa odredbama člana 488 stav 1 ovog zakona, arbitražni sud će obustaviti postupak.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, kao i kada bez navođenja opravdanih razloga:

1) tuženi ne podnese svoj odgovor na tužbu u skladu s odredbama člana 486 stav 1 ovog zakona, arbitražni sud će nastaviti postupak, pri čemu se neće smatrati da samo propuštanje znači priznanje tužiočevih navoda;

2) bilo koja stranka ne dođe na ročište ili ne podnese isprave u određenom roku, arbitražni sud može nastaviti postupak i donijeti presudu na osnovu rezultata postupka i dokaza sa kojima raspolaže.

Svjedok

Član 491

Svjedoci se, po pravilu, saslušavaju na glavnoj raspravi.

Ako na to pristanu, svjedoci se mogu saslušati i izvan glavne rasprave. Arbitražni sud može od svjedoka da zatraži da u određenom roku pisano odgovore na postavljena pitanja.

Vještak

Član 492

Ukoliko se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražni sud može:

1) imenovati jednog ili više vještaka od kojih će zatražiti nalaz o činjenicama koje će utvrđivati i mišljenja o pitanjima koja će razmatrati;

2) zahtijevati od stranke da vještaku pruži sve potrebne podatke, da mu preda potrebne isprave, robu ili druge stvari radi pregleda.

Ako se stranke drukčije ne sporazumiju ili ako to zahtijeva jedna od stranaka ili ako arbitražni sud smatra potrebnim, vještak je dužan, pošto podnese pisani ili usmeni nalaz i mišljenje, da učestvuje na ročištu na kome će strankama biti omogućeno da mu postavljaju pitanja.

Na izuzeće vještaka primjenjivaće se, na odgovarajući način, odredbe člana 69 ovog zakona.

Mjerodavno pravo

Član 493

Arbitražni sud će odlučiti po pravnim pravilima koja su stranke izabrale kao mjerodavna za rješavanje spora.

Ako stranke ne postupe u skladu s odredbom stava 1 ovog člana, arbitražni sud odlučuje po pravu za koje smatra da je sa sporom u najužoj vezi.

Arbitražni sud odlučuje o sporu po pravičnosti (ex aequo et bono), samo ako su mu stranke izričito dale takvo ovlašćenje.

U svakom slučaju, arbitražni sud odlučuje u skladu s odredbama ugovora ili će uzeti u obzir trgovačke običaje.

Odlučivanje u vijeću

Član 494

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele arbitražno vijeće odlučuje većinom glasova.

Ako se ne može postići potrebna većina glasova, arbitražni sud će ponovo raspravljati o razlozima za svako mišljenje, pa ako se ni poslije toga ne postigne većina glasova, presudu će donijeti predsjednik arbitražnog vijeća.

O pitanjima koja se odnose na upravljanje postupkom predsjednik vijeća može, izvan sjednice vijeća, da donese odluku samostalno, pod uslovom da to nije u suprotnosti sa sporazumom stranaka ili odlukama vijeća.

O sprovođenju pojedinih istražnih radnji se mogu starati pojedini članovi vijeća, ako tako odluči arbitražno vijeće.

Poravnanje

Član 495

Ako stranke tokom postupka zaključe poravnanje o predmetu spora, arbitražni sud će, na njihov zahtjev, obustaviti postupak, osim ako stranke zatraže da se na osnovu nagodbe donese presuda.

Arbitražni sud neće donijeti presudu na osnovu poravnanja, ako nađe da je sadržaj poravnanja protivan javnom poretku Republike Crne Gore.

Presuda na osnovu poravnanja donosi se u skladu s odredbama člana 496 ovog zakona i ima pravnu snagu i dejstva presude.

Presuda

Član 496

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražni sud može da donosi i djelimične presude i međupresude. Djelimična presuda smatra se samostalnom presudom.

Presuda se donosi u mjestu arbitraže.

Presuda se donosi u pisanom obliku. Ona mora biti obrazložena, osim ako su se stranke sporazumjele da obrazloženje nije potrebno ili ako je presuda donesena na osnovu poravnanja stranaka iz člana 495 ovog zakona.

U presudi se mora navesti dan kada je donesena i mjesto njenog donošenja.

Član 497

Izvornik presude i sve prepise potpisuje arbitar pojedinac, odnosno članovi vijeća. Presuda važi i kad arbitar uskrati da je potpiše, ako je presudu potpisala većina arbitara i na presudi utvrdila ovo uskraćivanje potpisa.

Presudu koju je donio stalni arbitražni sud dostavlja strankama taj sud. U ostalim slučajevima presudu dostavlja strankama sud predviđen u članu 477 stav 3 ovog zakona.

Član 498

Izvornik presude, kao i potvrda o izvršenom dostavljanju čuvaju se kod suda predviđenog u članu 477 stav 3 ovog zakona, a ako je presudu donio stalni arbitražni sud, onda kod tog suda.

Pravosnažnost presude

Član 499

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, presuda arbitražnog suda ima prema strankama snagu pravosnažne sudske presude.

Na zahtjev stranke sud predviđen u članu 477 stav 3 ovog zakona staviće na prepisu presude potvrdu o pravosnažnosti i izvršnosti. Stalni izabrani sudovi sami stavljaju potvrdu o pravosnažnosti i izvršnosti na svojim presudama.

Okončanje postupka

Član 500

Donošenjem konačne presude okončava se postupak o pitanjima kojima je odlučeno.

Postupak se može okončati i zaključkom arbitražnog suda:

- 1) kada tužilac povuče tužbu, osim ako se tuženi toj radnji protivi, a arbitražni sud smatra da tuženi ima opravdan interes da se donese konačna presuda o predmetu spora;
- 2) kada se stranke sporazumno dogovore o okončanju postupka;
- 3) kada arbitražni sud nađe da je nastavak postupka iz nekog drugog razloga postao nepotreban ili nemoguć.

Mandat arbitražnog suda prestaje završetkom postupka, osim u slučajevima predviđenim u odredbama čl. 501, 502, 503 stav 3, 507 stav 2 i 508 ovog zakona. U ovim slučajevima mandat prestaje donošenjem odgovarajuće odluke.

Dopunska presuda

Član 501

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, svaka stranka može, u roku od 15 dana od dostavljanja presude, uz obavještenje drugoj stranci, od arbitražnog suda da zatraži donošenje dopunske presude o zahtjevima iznijetim u arbitražnom postupku o kojim arbitražni sud u svojoj presudi nije odlučivao.

Ako arbitražni sud nađe da je zahtjev opravdan, donijeće dopunsku presudu.

Odredbe čl. 496 i 497 ovog zakona primjenjivaće se i na dopunsku presudu.

Ispravljanje i tumačenje presude

Član 502

U roku od 15 dana od dostavljanja presude, ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele o nekom drugom roku, jedna stranka uz obavještenje drugoj, može da zahtijeva od arbitražnog suda da:

- 1) u presudi ispravi računsku, pisanu ili štamparsku grešku ili bilo koju grešku slične prirode;
- 2) pruži tumačenje određenog mjesta ili dijela presude.

Ako arbitražni sud smatra da je izneseni zahtjev opravdan, ispraviće presudu, odnosno dati njeno tumačenje, koje je sastavni dio presude.

Arbitražni sud može, na sopstvenu inicijativu, ispraviti svaku grešku iz stava 1 tačka 1 ovog člana u roku od 15 dana od donošenja presude.

Odredbe čl. 496 i 497 ovog zakona primjenjivaće se i na ispravku i na tumačenje presude.

Troškovi arbitražnog postupka

Član 503

Na zahtjev stranke arbitražni sud će u presudi ili odluci kojom se postupak okončava da odredi koja je stranka i u kojem obimu dužna da nadoknadi drugoj stranci troškove potrebne radi vođenja postupka, uključujući i troškove zastupanja i nagrade arbitrima, kao i da snosi sopstvene troškove.

O troškovima postupka arbitražni sud odlučuje po slobodnoj ocjeni, uzimajući u obzir sve okolnosti spora, a posebno ishod arbitražnog postupka.

Ako arbitražni sud propusti da odluči o troškovima ili je takva odluka moguća tek poslije okončanja arbitražnog postupka, o troškovima će donijeti posebnu odluku.

PRAVNA POMOĆ SUDA U IZVOĐENJU DOKAZA

Član 504

Arbitražni sud ili jedna od stranaka, uz prethodnu saglasnost arbitražnog suda, mogu od nadležnog suda da zatraže pravnu pomoć radi izvođenja pojedinih dokaza koje sam arbitražni sud nije u mogućnosti da izvede. Na postupak za izvođenje dokaza primijenije se odredba ovog zakona o izvođenju dokaza pred zamoljenim sudijom.

PRAVNI LIJEK PROTIV PRESUDE ARBITRAŽNOG SUDA

1. Tužba za poništaj presude

Član 505

Protiv presude arbitražnog suda može se podnijeti tužba za poništaj.

Međupresuda se može pobijati samo tužbom za poništaj podnesene protiv presude kojom je okončan postupak o zahtjevu povodom koga je ona donesena.

Protiv presude arbitražnog suda nije dopušten drugi pravni lijek sudu.

Član 506

Presudu može poništiti sud iz člana 477 stav 3 ovog zakona, i to samo:

1) ako stranka koja podnese tužbu dokaže:

- da ugovor o arbitraži iz člana 474 ovog zakona nije uopšte bio zaključen ili da nije bio punovažan;

- da sastav arbitražnog suda ili arbitražni postupak nijesu bili u skladu sa odredbama ovog zakona ili ugovorom stranaka, a to je moglo uticati na sadržaj presude;

- da stranka u postupku nije bila sposobna da zaključi ugovor o arbitraži i da bude stranka u sporu ili da stranka nije bila uredno zastupana;

- da stranka koja je podnijela tužbu za poništaj presude nije bila uredno obaviještena o pokretanju arbitražnog postupka ili joj je na nezakonit način bilo onemogućeno da raspravlja pred arbitražnim sudom;

- da presuda nije obrazložena ili potpisana u smislu odredaba čl. 496 i 497 ovog zakona;

- da se presuda odnosi na spor koji nije predviđen arbitražnim ugovorom ili koji nije obuhvaćen njegovim odredbama ili da sadrži odluke o pitanjima koja prekoračuju granice arbitražnog ugovora, ako se odluka o pitanjima koja su iznijeta pred arbitražu mogu odvojiti od onih koja nijesu iznijeta, može poništiti samo onaj dio odluke u kojem se nalaze odredbe koje se odnose na pitanja koja nijesu bila iznijeta pred arbitražu;

2) ako sud nađe, i kad se stranka nije pozvala na taj razlog, da je presuda u suprotnosti sa javnim poretom Republike Crne Gore.

Član 507

Tužba za poništaj presude može se podnijeti u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja presude stranci ili ako je tužba podnesena u jednom od slučajeva iz čl. 501 i 502 ovog zakona, od dana kada je stranci koja je tužbu podnijela dostavljena odluka arbitražnog suda o jednom od tih zahtjeva.

Sud od koga se traži poništaj presude može, ako nađe da je to neophodno ili ako to zatraži jedna od stranaka, odložiti postupak po tužbi za poništaj za vrijeme koje on odredi, kako bi dao mogućnost arbitražnom sudu da nastavi postupak ili da preduzme nešto drugo što bi moglo ukloniti razloge za poništaj presude.

Ako stranke u sporu bez međunarodnog elementa to izričito predvide u arbitražnom ugovoru, presuda se može pobijati tužbom i ako stranka koja je pobija sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih bi za nju mogla biti donesena povoljnija presuda da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni prije zaključenja raspravljanja koje je prethodilo donošenju pobijane presude. Ovaj razlog se može isticati samo ako tužilac bez svoje krivice nije mogao te okolnosti iznijeti u arbitražnom postupku.

Stranke se ne mogu unaprijed odreći prava na pobijanje presude tužbom za poništaj.

2. Arbitražni postupak poslije poništaja presude

Član 508

Ako je presuda koja je donesena na osnovu punovažnog arbitražnog ugovora, u kojem imena arbitara nijesu bila određena, poništena zbog razloga koji se ne odnose na postojanje ili punovažnost arbitražnog ugovora, taj ugovor punovažan je pravni osnov za novu arbitražu u istom sporu. U slučaju sumnje sud može o tome, na zahtjev stranke, donijeti posebnu odluku.

Kad sud kome je podnesena tužba za poništaj presude nađe da je to moguće i opravdano, povodom poništaja presude vratiće, na traženje jedne stranke, predmet na ponovno odlučivanje arbitražnom sudu.

U ostalim slučajevima nova arbitraža u istom sporu biće moguća ako stranke nakon poništaja presude zaključe novi arbitražni ugovor.

DIO PETI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 509

Ako je prije početka primjene ovog zakona donesena prvostepena presuda ili rješenje kojim je postupak pred prvostepenim sudom okončan, dalji postupak sprovede se po dosadašnjim propisima.

Danom stupanja na snagu ovog zakona postupak koji je stavljen u mirovanje nastaviće se po odredbama ovog zakona.

Ako poslije početka primjene ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1 ovog člana, dalji postupak sprovede se po ovom zakonu.

O reviziji izjavljenoj protiv pravosnažne odluke drugostepenog suda, u postupku koji je pokrenut prije početka primjene ovog zakona, rješavaće se po pravilima parničnog postupka koja su važila do početku primjene ovog zakona.

Nakon početka primjene ovog zakona zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv pravosnažne odluke suda može se podnijeti samo po odredbama ovog zakona.

Ako je prije početka primjene ovog zakona tužba bila dostavljena, u postupku se ne primjenjuju odredbe člana 339 ovog zakona, već će se uslovi za donošenje presude zbog propuštanja cijeliti po dosadašnjim propisima.

Ako je prije početka primjene ovog zakona već bilo održano pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze, najkasnije na prvom ročištu za glavnu raspravu nakon početka primjene ovog zakona.

Član 510

Odredbe ovog zakona koje se odnose na arbitražni postupak primjenjivaće se na arbitražu koja je ugovorena nakon početka primjene ovog zakona.

Član 511

Danom početka primjene ovog zakona na teritoriji Republike Crne Gore prestaje da važi Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91 i "Službeni list SRJ", br. 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 i 3/2002).

Član 512

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se nakon tri mjeseca od dana stupanja na snagu.